

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ

BİLKENT ÜNİVERSİTESİ

ANKARA

31 OCAK 2026

ÖZET KİTAPÇIĞI

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ

BİLDİRİ ÖZETLERİ

**Miri Besken
Öykü Aydın**

(Yayına Hazırlayanlar)

Yayın Yılı : 2026
Yayın Yeri : Ankara
Yayın Türü : E-Kitap
E-ISBN : 978-605-9788-71-7
Dizgi : -

İLETİŞİM : Bilkent Üniversitesi, 06800, Bilkent/ Ankara
+90 312 290 4000

Bu kitaptaki her bir sunum özetinde yazılan görüşler yazarlarını bağlamaktadır.

Bilkent Üniversitesi hakem sürecinden geçerek kabul edilmiş sunumların içeriğinden sorumlu tutulamaz.

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Nart Bedin Atalay (TOBB ETÜ)

Doç. Dr. Miri Besken (Bilkent Üniversitesi)

Doç. Dr. Aslı Kılıç Özhan (ODTÜ)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Levent Akdeniz (Ted Üniversitesi)

Doç . Dr. Şerif Onur Bahçecik (ODTÜ)

Prof. Dr. Pınar Bedirhanoglu (ODTÜ)

Doç. Dr. Tolga Bölükbaşı (Bilkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Nur Asena Caner (TOBB ETÜ)

Prof. Dr. Münire Özlem Çevik (TOBB ETÜ)

Prof. Dr. Zana Çıtak (ODTÜ)

Doç. Dr. Hande Ilgaz (Bilkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Pınar İpek (TOBB ETÜ)

Dr. Öğr. Üyesi Elif Gökşen Köstem (Bilkent Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Kalpaklı (Bilkent Üniversitesi)

Doç. Dr. Emin Karagözoğlu (Bilkent Üniversitesi)

Doç. Dr. Aylin Özman (Ted Üniversitesi)

Prof. Dr. Aydın Yüksel (Ted Üniversitesi)

Genel Program

31 Ocak 2026, Cumartesi

Oda 1: Yapay Zekâ, Algoritmalar, Dijital Platformlar (Panel 1, 2, 3 & 4)

Oda 2: Psikoloji (Panel 5, 6, 7 & 8)

Oda 3: Sosyal Medya, Toplumsal Algı, Toplumsal Cinsiyet, Vatandaşlık (Panel 9, 10, 11 & 12)

Oda 4: İktisat, Sürdürülebilirlik, Demokrasi, İç Politika (Panel 13, 14, 15 & 16)

Oda 5: Uluslararası İlişkiler, Siyaset ve Politika (Panel 17, 18, 19 & 20)

Oda 6: Tarih (Panel 21, 22, 23 & 24)

Oda 7: Coğrafya, Arkeoloji, Yükseköğretim, Hukuk (Panel 25, 26, 27 & 28)

Program Overview

January 31, 2026, Saturday

Room 1: Artificial Intelligence, Algorithms, Digital Platforms (Panels 1, 2, 3 & 4)

Room 2: Psychology (Panels 5, 6, 7 & 8)

Room 3: Social Media, Social Perception, Gender, Citizenship (Panels 9, 10, 11 & 12)

Room 4: Economics, Sustainability, Democracy, Domestic Politics (Panels 13, 14, 15 & 16)

Room 5: International Relations, Politics and Policy (Panels 17, 18, 19 & 20)

Room 6: History (Panels 21, 22, 23 & 24)

Room 7: Geography, Archaeology, Higher Education, Law (Panels 25, 26, 27 & 28)

YOĞUNLAŞTIRILMIŞ PROGRAM

Oda 1 Yapay Zekâ, Algoritmalar, Dijital Platformlar	Oda 2 Psikoloji	Oda 3 Sosyal Medya, Toplumsal Algı, Toplumsal Cinsiyet & Vatandaşlık	Oda 4 İktisat, Sürdürülebilirlik, Demokrasi, İç Politika	Oda 5 Uluslararası İlişkiler, Siyaset ve Politika	Oda 6 Tarih	Oda 7 Coğrafya, Arkeoloji, Yükseköğretim, Hukuk
Panel 1 (9.30 – 10.45) Yapay Zekanın Hukuki, Kamusal, Etik Açılardan İncelenmesi	Panel 5 (9.30 – 10.45) Klinik Psikoloji ve Psikoterapiye Bakış	Panel 9 (9.30 – 10.45) Sosyal Medya, Kişisel ve Toplumsal Etkileri	Panel 13 (9.30 – 10.45) İktisat ve Finans	Panel 17 (9.30 – 11.00) Uluslararası İlişkilerde Kuramsal Sorunlar	Panel 21 (9.30 – 11.00) Osmanlı Tarihi	Panel 25 (9.30 – 10.45) Coğrafya
Panel 2 (11.15 – 12.45) Yapay Zekâ, Dijital Teknolojiler ve Kullanım Alanları	Panel 6 (11.15 – 12.45) Sosyal Psikoloji	Panel 10 (11.15 – 12.45) Türkiye’de ve Dünya’da Toplumsal Algılar ve Kontrol	Panel 14 (11.15 – 12.45) Sürdürülebilirlik ve İklim Politikaları	Panel 18 (11.15 – 12.45) Çatışma, Uzlaşma ve Barış: Kuram ve Uygulamalar	Panel 22 (11.15 – 12.45) Osmanlı & Cumhuriyetin İlk Yılları	Panel 26 (11.15 – 12.45) Arkeoloji
Panel 3 (13.30 – 14.45) Algoritmalar ve Önyargı	Panel 7 (13.30 – 14.45) Algı, Dil İşleme, Yapay Zekâ Teknolojisi Kullanımı	Panel 11 (13.30 – 15.00) Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kadın ve Erkek: Çalışma ve Sağlık Uygulamaları	Panel 15 (13.30 – 15.00) Türkiye İç Politikalarının Sosyolojik ve Siyasal Açıdan İncelenmesi	Panel 19 (13.30 – 14.45) Otorite, Meşruiyet ve Dönüşüm	Panel 23 (13.30 – 14.30) Roma İmparatorluğu’na Hukuki, Tarihsel ve Siyasal Bir Bakış	Panel 27 (13.30 – 14.15) Yükseköğretim Uygulamaları
Panel 4 (15.15 – 16.45) Dijital Platformda Algıların Şekillenmesi	Panel 8 (15.15 – 16.15) Aile ve Birey	Panel 12 (15.15 – 16.30) Demokrasi, Vatandaşlık, Egemenlik	Panel 16 (15.15 – 16.15) Geçmişten Günümüze Türkiye’nin Dış Politikalarının Sosyolojik ve Siyasal Açıdan İncelenmesi	Panel 20 (15.15 – 16.00) Uluslararası Politikada Muhalefet ve Boykot Hareketleri	Panel 24 (15.15 – 16.30) Tarih: Metodoloji, Edebiyat Bağlantıları	Panel 28 (15.15 – 16.45) Hukuk

CONDENSED SCHEDULE

Room 1 Artificial Intelligence, Algorithms and Digital Platforms	Room 2 Psychology	Room 3 Social Media, Social Perception, Gender, & Citizenship	Room 4 Economics, Sustainability, Democracy, Domestic Policy	Room 5 International Relations and Political Studies	Room 6 History	Room 7 Geography, Archaeology, Higher Education, Law
Panel 1 (9.30 – 10.45) Examination of Artificial Intelligence from Legal, Public, and Ethical Perspectives	Panel 5 (9.30 – 10.45) Perspectives on Clinical Psychology and Psychotherapy	Panel 9 (9.30 – 10.45) Social Media and Its Personal and Societal Effects	Panel 13 (9.30 – 10.45) Economics and Finance	Panel 17 (9.30 – 11.00) Theoretical Issues in International Relations	Panel 21 (9.30 – 11.00) Ottoman History	Panel 25 (9.30 – 10.45) Geography
Panel 2 (11.15 – 12.45) Artificial Intelligence, Digital Technologies, and Their Applications	Panel 6 (11.15 – 12.45) Social Psychology	Panel 10 (11.15 – 12.45) Social Perceptions and Control in Türkiye and Around the World	Panel 14 (11.15 – 12.45) Sustainability and Climate Policies	Panel 18 (11.15 – 12.45) Conflict, Reconciliation, and Peace: Theory and Practice	Panel 22 (11.15 – 12.45) The Ottoman Empire and the Early Years of the Republic	Panel 26 (11.15 – 12.45) Archaeology
Panel 3 (13.30 – 14.45) Algorithms and Bias	Panel 7 (13.30 – 14.45) Perception, Language Processing and Use of AI Technologies	Panel 11 (13.30 – 15.00) Women and Men from a Gender Perspective: Work and Health Practices	Panel 15 (13.30 – 15.00) Sociological and Political Analysis of Türkiye's Domestic Policies	Panel 19 (13.30 – 14.45) Authority, Legitimacy and Transformation	Panel 23 (13.30 – 14.30) Legal, Historical, and Political Perspectives on the Roman Empire	Panel 27 (13.30 – 14.15) Practices in Higher Education
Panel 4 (15.15 – 16.45) The Shaping of Perceptions on Digital Platforms	Panel 8 (15.15 – 16.15) Family and the Individual	Panel 12 (15.15 – 16.30) Democracy, Citizenship, Sovereignty	Panel 16 (15.15 – 16.15) Political and Sociological Analysis of Türkiye's Foreign Policies from Past to Present	Panel 20 (15.15 – 16.00) Opposition and Boycott Movements in International Politics	Panel 24 (15.15 – 16.30) History: Methodology and Connections with Literature	Panel 28 (15.15 – 16.45) Law

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ

31 Ocak 2026, Cumartesi

ODA-1: Yapay Zekâ, Algoritmalar ve Dijital Platformlar / Artificial Intelligence, Algorithms and Digital Platforms

PANEL-1 (09.30 – 11.00)

Yapay Zekânın Hukuki, Kamusal, Etik Açılardan İncelenmesi / Examination of Artificial Intelligence from Legal, Public, and Ethical Perspectives

Panel Başkanı: Özgür Milletsever

Büyük Veri ve Yapay Zekâ Çağında Veri Koruma Hukukunda Yeniden Düşünülmesi
Gereken Bir Konu: Algoritmik Çıkarımlar
Özgür Milletsever (Nottingham Üniversitesi)

21. yüzyılda, sosyal medya platformlarından bankalara kadar insan hayatının neredeyse her yönü veriler etrafında dönmektedir. Günlük hayatta kullandığımız birçok hizmet; isimler, adresler, seyahat verileri, dini inançlar ve tıbbi kayıtlar gibi kişisel verilerin toplanmasını ve analizini içermektedir. Ayrıca, yapay zekânın hayatımıza girmesiyle birlikte bu tarz kişisel verilerin; toplanması, analizi ve saklanması gittikçe artmaktadır, çünkü daha fazla veri, yapay zekâ sistemleri için daha iyi bir sonuç anlamına gelmektedir. Dijitalleşmenin hız kazanmasıyla birlikte büyük veri analitiği ve yapay zekâ teknolojileri, bireyler hakkında daha önce öngörülemeyen düzeyde bilgi üretme kapasitesine ulaşmıştır. Bu süreçte, kişisel verilerin yalnızca toplanması ve işlenmesi değil, aynı zamanda bu verilerden algoritmik çıkarımlar yoluyla yeni bilgiler üretilmesi, veri koruma hukukunun sınırlarını zorlamaktadır. Algoritmik çıkarımlar; kişinin doğrudan paylaşmadığı özellikleri, istatistiksel korelasyonlar ve makine öğrenmesi teknikleriyle tahmin eden, yeni ve çoğu zaman yüksek hassasiyetli veri niteliği taşıyan sonuçlardır. Kredi değerliliği, sağlık riski, siyasi eğilim veya işe uygunluk skoru gibi çıktılar, bireyin temel hak ve özgürlükleri üzerinde ciddi etkiler doğurabilmektedir. Kişiler kendileri hakkında oluşan algoritmik çıkarımlar neticesinde, ayrımcılık riski, profillemeye gibi durumlar ile karşı karşıya kalabilmektedir. Dahası, algoritmik çıkarımlar amaçla sınırlılık, veri minimizasyonu, şeffaflık gibi veri işleme ilkelerinin etkinliğinin büyük veri ve yapay zekâ sistemleri karşısında sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu durum, mevcut veri koruma düzenlemelerinin yeterliliğinin yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Çalışmamızda, sırasıyla algoritmik çıkarımların kişisel veri olarak kabul edilip edilemeyeceği; algoritmik çıkarımların bireyin mahremiyeti, eşit muamele görme hakkı gibi veri sahibinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde ne gibi etkilerinin olabileceği; algoritmik çıkarımların neticesinde bireylerin kişisel verilerinin ve temel hak ve özgürlüklerinin korunması hususunda Türk Hukuk Sistemi ve Avrupa Birliği Hukuk Sistemi karşılaştırılmalı olarak ele alınarak, mevcut hukuksal düzenlemelerin ne şekilde güçlendirebileceğine dair çözüm önerileri sunulacaktır.

Gramsci'nin Rıza Teorisi Bağlamında Instagram Kullanıcı Sözleşmelerinin Analizi
Sevda Bozkurt (Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi)

Antonio Gramsci'ye göre egemen sınıflar iktidarlarını sadece zor kullanarak değil, aynı zamanda toplumsal rızayı üretmekle sürdürmektedir. Gramsci, modern devletin baskı aygıtlarının yanı sıra

ideolojik kurumlar aracılığıyla yönetilenlerin onayını sağladığını belirtir. Bu yaklaşım, iktidarın meşruiyetinin yönetilenlerin gönüllü onayına dayandığını vurgulamaktadır. Dijital çağda Gramsci'nin rızaya dayalı kontrol olgusu farklı şekilde tezahür etmektedir. Sosyal medya platformları, bireylerin gönüllü katılımıyla işleyen bir dijital gözetim ve yönlendirme mekanizması yaratmıştır. Bireyler eğlence ve iletişim amacıyla verilerini isteyerek paylaşarak farkında olmadan dijital hegemonyanın parçası olur; nitekim dijital hegemonya da kullanıcıların gönüllü rızası sayesinde güç ilişkilerini yeniden üretmektedir. Sosyal medya kullanıcı sözleşmeleri dijital çağda rızanın kurumsallaştığı hukuki metinler olarak görülebilmektedir. Bu sözleşmeler, platformun koşullarının kullanıcı tarafından açıkça kabul edilmesi esasına dayanmaktadır. Kullanıcılar çoğunlukla ayrıntıları okumadan “kabul et” butonuna tıklayarak platformların veri toplama, içerik kullanma ve gözetim uygulamalarına onay vermektedir. Böylece şirketler, bu sözleşmeler yoluyla kullanıcı rızasını yasal zemine taşıyarak dijital iktidarlarını meşrulaştırmaktadır. Bu çalışmanın amacı, sosyal medya platformlarının kullanıcı sözleşmelerini Gramsci'nin rıza kavramı çerçevesinde analiz ederek dijital ortamda hegemonik kontrol ile kullanıcı rızası arasındaki ilişkiyi incelemektir. Örneğin Instagram kullanım koşullarında, kullanıcılar içeriklerinin mülkiyetini ellerinde tutmakla birlikte platforma bu içerikleri her türlü kullanım lisansı verdiklerini kabul etmektedir. Benzer şekilde çoğu platform, kullanıcının kişisel verilerinin reklam ve diğer amaçlarla kullanılabileceğini şart koşmaktadır. Bu örnekler, kullanıcı rızasının platformların çıkarları doğrultusunda işlediğini ve dijital hegemonyanın sözleşme metinleriyle pekiştirildiğini göstermektedir. Analiz bulguları, bu koşulların kullanıcılara “ya kabul et ya platformu kullanma” biçiminde bir ültimatoma dayatıldığını da ortaya koymaktadır. Kullanıcıya gerçek bir seçenek sunulmamakta; nitekim her “kabul et” tuşuna basış, platform karşısında bir “teslimiyet” eylemine dönüşmektedir. Sonuç olarak Gramsci'nin rıza teorisi dijital çağda sosyal medya pratikleri üzerinden somut bir biçimde gözlemlenmektedir. Kullanıcı sözleşmeleri, bireylerin kendi özgür iradeleriyle dijital iktidara rıza göstermesini sağlayan etkili çağdaş hegemonya araçlarıdır. Bu yönüyle sosyal medya sözleşmeleri, Gramsci'nin bahsettiği rıza mekanizmasının günümüz dijital toplumundaki yansımaları temsil etmektedir.

Etik İlkeler Işığında Yapay Zekâ Eleştirisi

Hüseyin Argun (Ankara Üniversitesi)

Melike Gül Mürdük Argun (Bağımsız Araştırmacı)

Yapay Zekâ (YZ) ve robotik teknolojilerinin yükselişi, Aydınlanma Çağı'ndan bu yana Batı düşüncesine egemen olan ve insanı makineden kesin çizgilerle ayıran Kartezyen düalist anlayışı yapı sökülmesine uğratmıştır. Bu anlamda, yalnızca teknolojik bir yenilik olmayan YZ, insanın temel ontolojik parametrelerini de yeniden tanımlamaktadır. Modernitenin üzerine inşa edildiği düalizmler (canlı-cansız, özne-nesne, insan-makine vb.), sahneye yeni birer eyleyen olarak çıkan YZ sistemleri tarafından bulanıklaştırılmaktadır. İnsana içkin olan değerler, ayrıcalıklar YZ tarafından sarsılmaya başlanmıştır. İnsan zekâsının makine öğrenmesi tarafından taklit edilebilir ve hatta aşılabilir hale gelmesi, insan olmanın tanımını biyolojik bir ayrıcalıktan çıkarıp performatif bir düzleme taşımaktadır. Zekâ ve düşüncenin “yapay” yollarla üretilebilmesi, ahlaki ve hukuki statüye sahip “rasyonel birey” tanımının da genişletilmesine işaret eder. Artık sadece teknolojik yeteneklerle tanımlanan bir araç olmaktan çıkan YZ; gelecekte istihdamı tehdit edebilen, etik dışı davranma potansiyeli taşıyan ve hukuki sorumluluğu tartışılan otonom bir eyleyen haline gelmiştir. Bu yeni ontolojik durum, robotlar ve chatbot'lar üzerinden “ötekine”

karşı sorumluluğun sosyal ilişkilerde nasıl konumlanması gerektiğini tartışmaya açar. Mesele sadece robotların yasal haklara sahip olup olmaması değil; onlara yönelik davranış kalıplarımızın ve chatbot’larla kurulan dilin, toplumsal dokuyu nasıl dönüştürdüğüdür. Literatürdeki tartışmalar, robotlara yönelik şiddetin veya kaba davranışların failin ahlaki karakterini aşındıracağına ilişkin kaygılardan; makinelerle “insanmış” gibi davranmanın ve onlarla kurulan “yapay yakınlığın” kişiyi karmaşık insani ilişkilerden uzaklaştırarak her zaman nazik ve pürüzsüz bir iletişim sunan YZ’nin kişinin “empati boşluğunu” genişleterek insanı narsistik bir konfora hapsedebileceği yönündeki psikososyal eleştirilere kadar geniş bir yelpazeye uzanmaktadır. Tüm bu tartışmalar, YZ’yi yalnızca bir mühendislik problemi olmaktan çıkarıp sosyolojik ve felsefi bir inceleme merkezine yerleştirmektedir. Bu amaçla, disiplinlerarası bir okumayla kuramsal sentez yaklaşımı benimsenen çalışmada, türler arası sınırların erimesi gerçeğinden hareketle, yapay zekâ çağında ahlak, empati ve hukuki sorumluluk kavramları tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, posthümanizm, etik, iletişim

Kamusal Davranışların Analizinde Yapay Zekâ Kullanımı: Kamu Tercihi Teorisi Bağlamında Bir İnceleme

Ebrar Eylül Yamak (Kapadokya Üniversitesi)

Mustafa Gökberk Ertan (Kapadokya Üniversitesi)

Bu çalışmada yapay zekâ teknolojilerinin kamu tercihi teorisine sağlayabileceği kuramsal ve yöntemsel katkıların incelenmesi amaçlanmaktadır. Kamu tercihi teorisi siyasal karar alma süreçlerini bireysel rasyonalite, çıkar maksimizasyonu ve teşvik yapıları üzerinden analiz eden güçlü bir analitik çerçeve sunmakla birlikte geleneksel veri toplama ve analiz yöntemlerinin sınırlılıkları nedeniyle özellikle kamuoyu tercihlerinin belirlenememesi, kolektif eylem sorunlarının anlaşılabilmesi gibi eleştirilere konu olmaktadır. Yapay zekâ uygulamaları ise büyük verilerin analizi, makine öğrenmesi ve doğal dil işleme teknikleri ile kamu tercihi analizlerinde yeni imkânlar sunma potansiyeli taşımaktadır. Araştırmada yapay zekânın seçmen tercihlerinin sebeplerinin anlaşılabilmesi, bürokratik davranışların davranışsal boyutlarının irdelenmesi ve siyasal aktörlerin karar alma kalıplarının daha dinamik, çok boyutlu ve öngörülebilir biçimde analiz edilmesine nasıl katkı sağlayabileceği kavramsal düzeyde tartışılmaktadır. Özellikle sosyal medya verilerinin yapay zekâ destekli analiz yöntemlerinden yararlanılarak çözümlenmesi, bireysel tercihlerin zamansal değişimi ve kolektif sonuçlara dönüşümünün daha görünür kılınabileceğini göstermektedir. Bu çerçevede araştırmanın temel hipotezini “yapay zekâ destekli analiz yöntemleri, kamu tercihi teorisinin varsaydığı bireysel rasyonaliteyi ampirik olarak daha hassas biçimde test etme olanağı sunmaktadır” iddiası oluşturmaktadır. Araştırmada, yapay zekâ ile kamu tercihi teorisi arasındaki etkileşim veri temelli perspektifle ele alınarak siyaset bilimi ve kamu yönetimi literatürüne kavramsal bir katkı sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, kamu tercihi teorisi, büyük veri analizi, davranışsal analiz, bireysel rasyonalite

**Yükseköğretimde Dijital Vatandaşlık, Veri Güvenliği ve Yapay Zekâ Etkileşimi: Kurumsal
Dijital Kültür İçin Bütüncül Bir Kuramsal Çerçeve Önerisi**
Mert Hızmalı (Doğuş Üniversitesi)

Bu çalışma, yükseköğretimde hızla dönüşen dijital ekosistemi kavramsal bir bütünlük içinde ele alarak dijital vatandaşlık, veri güvenliği ve yapay zekâ (YZ) etkileşiminin kurumsal dijital kültür üzerindeki belirleyici rolünü tartışmayı amaçlamaktadır. Yükseköğretim kurumları, bir yandan öğrencilerin dijital vatandaşlık yeterliklerini geliştirmeye çalışırken diğer yandan kişisel verilerin korunması, etik veri yönetimi, yapay zekâ tabanlı ölçme-değerlendirme sistemleri, çevrimiçi etkileşim güvenliği ve dijital şiddetin önlenmesi gibi çok katmanlı sorumluluklarla karşı karşıyadır. Literatürde bu temaların çoğu ayrı ayrı ele alınmakta; ancak bu bileşenleri bütüncül bir kuramsal çerçevede bir araya getiren kapsamlı bir yaklaşım eksikliği dikkat çekmektedir. Bu bildiride, yükseköğretimdeki dijital dönüşümü açıklamak üzere dört bileşenden oluşan bütüncül bir model önerilmektedir: (1) Öğrencilerin dijital vatandaşlık profilleri ve dijital hak-sorumluluk farkındalığı; (2) Dijital veri güvenliğinin teknik, pedagojik ve etik boyutları; (3) YZ tabanlı sistemlerin öğrenme analitiği, erken uyarı mekanizmaları ve ölçme-değerlendirme süreçlerindeki etkileri; (4) Kurumların dijital kültürünün, zaman ve mekânın yeniden üretimi üzerinden (kronotop yaklaşımı) nasıl şekillendiği. Önerilen model, bu dört bileşenin karşılıklı etkileşimini açıklayarak yükseköğretimde dijital yönetim için kuramsal bir çatı sunmaktadır. Çalışmanın beklenen katkısı, parçalı araştırma alanlarını bütünleştirerek yükseköğretimde dijital ekosistemin nasıl daha güvenli, sürdürülebilir ve etik temelli şekilde yapılandırılabileceğine yönelik kavramsal bir yol haritası ortaya koymaktır. Sunumda, modelin bileşenleri arası ilişkiler ayrıntılı biçimde tartışılacak ve gelecekteki araştırmalar için öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijital vatandaşlık, veri güvenliği, yapay zeka, dijital kurum kültürü, yükseköğretimde dijital dönüşüm

PANEL-2 (11.15 – 12.45)

Yapay Zeka, Dijital Teknolojiler ve Kullanım Alanları / Artificial Intelligence, Digital Technologies, and Their Applications

Panel Başkanı: Sadettin Demirel

Veri Olarak Metinden (Text-as-Data) Veri Olarak Görsele (Image-as-Data): İletişim Çalışmalarında MLLM Kullanımına Dair Keşifsel Bir Çalışma Sadettin Demirel (Üsküdar Üniversitesi)

Dijital medya ekosisteminde üretilen verinin hacmi ve hızı, sosyal bilimcilerin ve iletişim araştırmacılarının geleneksel manuel içerik analizi yöntemlerini yetersiz kılmaktadır. Özellikle görsel ve metinsel verinin iç içe geçtiği karmaşık veri setlerinin analizi, bağlamsal derinlik gerektirdiği için klasik bilgisayarlı görü teknikleriyle de tam olarak çözümlenememektedir. Hesaplamalı sosyal bilimler alanında “veri olarak metin” (text-as-data) yöntemleri, büyük boyutlu metin verilerinin işlenmesinde zengin bir literatür ve kapsamlı araçlar sunsa da söz konusu görsel içerikler olduğunda otomasyonel çözümler sınırlı kalmaktadır. Ancak Büyük Dil Modellerinin (LLM) yaygınlaşması, metin etiketleme ve sınıflandırma görevlerinde “text-as-data” yöntemlerinin uygulanabilirliğini kolaylaştırmış; eğitim verisi gerekmeksizin “sıfır-atış” (zero-shot) ve “az atış” (a-few-shot) gibi prompt teknikleriyle büyük verilerin analizini mümkün kılmıştır. Çok-Modlu Büyük Dil Modellerinin geliştirilmesiyle metin verilerinin incelenmesinde elde edilen bu avantaj, görsel içeriklerin analizi için de büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu doğrultuda önerilen bildiri, son dönemde gelişen Çok-Modlu Büyük Dil Modellerinin (MLLMs), görsel içerik analizinde kullanılıp kullanılamayacağını sorgulayan keşifsel ve yöntembilimsel bir incelemedir. Çalışma kapsamında; insan yüzlerinin polaritesi, temel duygusu ve doğal afet görsellerinden oluşan, daha önce kodlayıcılar tarafından temel doğruluk verisi (ground truth) olarak etiketlenmiş üç farklı veri seti kullanılmıştır. Bu veri seti üzerinde; görsel polarite tahmini, görsel duygu tespiti ve görsel tema tespiti görevleri için Google’ın Gemini-2.0-Flash, Gemini- 2.5-Flash ve Gemini-3-Flash modelleri tercih edilmiştir. Araştırmanın temel amacı, yapay zekâ modellerinin görseldeki polariteyi, duyguyu ve temayı insan kodlayıcılara kıyasla ne ölçüde doğru tespit edebildiğini ölçmektir. Metodolojik olarak, model çıktıları ile insan kodlamaları arasındaki uyum makine öğrenmesi performans metrikleri (Accuracy, F1) ile değerlendirilmiştir. Bu çalışma, iletişim çalışmalarında büyük veri analizi için hibrit (insan-yapay zekâ) yöntemlerin standartlaşmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, görsel içerik analizi, duygu analizi, iletişim ve medya çalışmaları, MLLMs

İşverenlerin Küresel Konumlandırma Sistemleri Kullanmasının İşçilerin Mahremiyet Hakkına Yönelik Etkileri

Özgür Başyigit (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Statik tekniklere dayanan klasik üretim anlayışı, işçilerin ve işverenlerin sürekli değişen sorunlarını çözme anlamında yetersizdir. Çalışma yaşamı dinamik, esnek ve hızlı tempolu bir yapıdadır. Bu yüzden iş hukukunun modern, çevik ve esnek nitelikte olması, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlara uyum sağlanması anlamında önemlidir. İş hukukunun önceliklerinden olan üretim

akışının korunması fikri çalışma süreçlerinin geliştirilmesini temel almaktadır. Giderek güçlenen internet teknolojisi ve küreselleşen ekonomi anlayışı yeni iş biçimlerini, karmaşık kurumsal organizasyonları, değişen istihdam kaynaklarını ve haliyle pek çok yasal sorunu beraberine getirmektedir. Bu sorunların başında yönetim hakkı ile mahremiyet hakkı arasındaki çatışma gelmektedir. Küresel konumlandırma sistemleri ilk olarak, Amerika Birleşik Devletleri Savaş Bakanlığı (eski adıyla Savunma Bakanlığı) tarafından askeri amaçlar için tasarlanmıştır. Kısaca GPS (Global Positioning System) adı verilen sistem konum, hız ve hareket alanı hakkında gerçek zamanlı veriler sağlamaktadır. Dijital teknolojilerdeki gelişmelerle birlikte askeri teknolojiler günlük yaşama uyarlanmış ve küresel konumlandırma sistemleri çalışma faaliyetlerinin kontrolü amacıyla iş süreçlerine dahil edilmiştir. İlk olarak kamyon ve ambulans şoförlerinin takibinde kullanılan sistem, hızlı bir biçimde bütün kara, deniz ve hava taşımacılığı sektörü için yararlı bir araç haline gelmiştir. Küresel konumlandırma sistemleri, üretkenliği ve iş performansını optimize etmeye yönelik faydalarının görülmesiyle birlikte dizüstü bilgisayarlar, tabletler ve cep telefonları gibi cihazlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Ancak, küresel konumlandırma sistemlerinin yaygınlaşması karşısında sürekli olarak yeri, hızı, hareket alanı izlenen ve kontrol edilen işçilerin mahremiyet hakkını ihlal edildiği ileri sürülmüştür. İşverenlerin bu sistemleri yoğun şekilde kullanmasının işçinin korunması ilkesini zedelediği, işçilerin ruhsal bütünlüğünü tehlikeye attığı, hatta iş kazalarına yol açtığı ileri sürülmüştür. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde çalışmamızda, küresel konumlandırma sistemlerinin çalışma yaşamında kullanılmasına ilişkin hukuksal düzenlemelerin incelenmesi ve işçilerin mahremiyet hakkı ile işverenin yönetim hakkı arasındaki çelişkinin somutlaştırılması amaçlanmıştır. Bu çerçevede bir yandan işçilerin mahremiyet hakkının korunmasının, diğer yandan ise üretime yönelik faydaları bakımından küresel konumlandırma sisteminin kullanılmasının gerekliliğine değinilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mahremiyet hakkı, yönetim hakkı, küresel konumlandırma sistemi, istihdam, işyerinin karlılığı

Hane İçi Karar Alma Süreçlerinde Algoritmik Tavsiyelerin Yükselişi Melek Coşgun Solak (Yozgat Bozok Üniversitesi)

Dijital platformların öneri ve yönlendirme kapasitesinin hızla genişlemesi, hane içi karar alma süreçlerini görünmez ancak etkisi giderek artan bir biçimde dönüştürmektedir. Yapay zekâ temelli algoritmik tavsiye sistemleri, bilgiye erişimi kolaylaştıran araçlar olmaktan çıkarak tüketim tercihlerinden çocuk bakımına, sağlık uygulamalarından eğitim kaynaklarının seçimine ve gündelik yaşam pratiklerinin örgütlenmesine kadar pek çok alanda belirleyici bir konuma yerleşmiştir. Bu çalışma, söz konusu dönüşümü dijitalleşme, kültürel pratikler ve sosyo-teknik ilişkiler bağlamında bütüncül bir kuramsal çerçeveye ele almakta; algoritmik otorite, hesaplama, rasyonalite, tercih mimarisi ve platformlaşmış gündelik yaşam kavramlarını merkeze alarak analitik bir tartışma sunmaktadır. Araştırmanın temel sorusu, “Algoritmik tavsiyeler hane içi karar alma süreçlerini, müzakere biçimlerini ve rasyonalite anlayışlarını nasıl yeniden yapılandırmaktadır?” şeklinde formüle edilmiştir. Çalışma, sosyo-teknik sistemlere ilişkin teorik çözümlemeler, güncel literatürün eleştirel değerlendirilmesi ve dijital yönlendirme mekanizmalarının kavramsal analizi üzerine kuruludur. Bu yaklaşım, haneyi yalnızca ilişkisel ve duygusal etkileşimlerin sürdürüldüğü bir alan olarak değil, aynı zamanda dijital arayüzler, algoritmalar ve veri akışları tarafından şekillendirilen çok katmanlı bir karar ekosistemi olarak yeniden düşünmeyi mümkün kılmaktadır. Analiz, algoritmik tavsiyelerin görünmez bir

“hesaplama otoritesi” üreterek belirli seçenekleri “rasyonel”, “uygun” ya da “en elverişli” olarak kodladığını; bunun ise hem tüketim pratiklerini standardize eden hem de müzakere süreçlerinin niteliğini dönüştüren yeni bir normatif düzen inşa ettiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak çalışma, yapay zekâ destekli yönlendirmelerin hane içi karar alma kültürünü yeniden biçimlendiren güçlü ve yaygın bir toplumsal etki alanı oluşturduğunu ileri sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Algoritmik otorite, dijitalleşme, karar alma süreçleri, yapay zekâ, hane içi etkileşim

Kolluk Personeli için Yapay Zekâ Destekli Sohbet Robotu: Kolluk Hizmetlerinde Yeni Yaklaşımlar

Vedat Yılmaz (Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi)

Kolluk personeli, suç ve suçlu ile mücadelede, karmaşık bilgileri organize etme ve hızlı kararlar alma konusunda zorluklarla karşı karşıyadır. Yapay zekâ ve doğal dil işleme (NLP) teknolojileri ve sohbet robotları bu zorluklara yönelik çözümler sağlayabilir. Bu bildiri, kolluk kuvvetleri personeli için yapay zekâ destekli sohbet robotlarının potansiyel kullanımlarını ve avantajlarını içermektedir. Bildiri de büyük dil modelleri (LLM) ve ChatGPT gibi raporlama tabanlı yanıt oluşturma (RAG) yapılarının sohbet robotlarına entegre edilmesinin suç ve suçlularla mücadelede hızlı erişim, görev verimliliği ve başarının etkilerini artırabileceği vurgulanmaktadır. Önerilen sistem tasarımı, kullanıcı dostu bir arayüz, hızlı bilgi erişimi ve kanun ve yönetmelik desteği gibi özellikler sunmaktadır. Sohbet robotları, kolluk personeline yabancı dillerde iletişim kurma, olay analizi ve düzenleyici değişiklikleri izleme gibi çeşitli görevlerde yardımcı olabilir. Önerilen sistem altyapısı, veri güvenliği ve şifreleme katmanları tarafından korunmaktadır ve yerel sunucu altyapısında çalışarak kritik bilgi güvenliğini sağlamaktadır. Ayrıca, önerilen sistemde sohbet robotlarının doğru karar alma süreçlerine katkıda bulunma potansiyelini ve kullanıcı memnuniyeti ve sürekli iyileştirme için geri bildirim mekanizmalarının önemini vurgulamaktadır. Önerilen yapının, kolluk kuvvetlerinin verimliliğini artırarak suç ve suçluyla mücadelede yeni bir dönemin kapılarını açabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kolluk, yapay zeka, güvenlik teknolojileri, sohbet robotu

Yapay Zekâ İç Savaş Koşullarında Kamusal Hizmetlere Erişimi Artırabilir Mi?

Özlem Yaş (Kapadokya Üniversitesi)

Mustafa Gökberk Ertan (Kapadokya Üniversitesi)

İç savaş koşulları, devletin kamusal hizmet üretme kapasitesinin zayıflaması, altyapıların tahrip olması ve güvenlik risklerinin artması nedeniyle kamusal hizmetlere erişimi ciddi biçimde kısıtlamaktadır. Sağlık, eğitim, barınma ve temel sosyal hizmetler gibi yaşamsal nitelikteki kamu hizmetlerinin sürekliliği, çatışma ortamlarında önemli sorun alanı hâline gelmektedir. Son yıllarda yapay zekâ temelli dijital uygulamaların kriz ve afet yönetiminde sunduğu imkânlar, iç savaş bağlamında kamusal hizmetlere erişimin yeniden düşünülmesini gerekli kılmaktadır. Bu bildirinin amacı, yapay zekâ teknolojilerinin iç savaş koşullarında kamusal hizmetlere erişimi artırma potansiyelini kavramsal ve analitik bir çerçevede incelemektir. Araştırmada nitel bir araştırma deseni benimsemekte; yapay zekânın erken uyarı sistemleri, kaynak tahsisi, sağlık hizmetlerinin

uzaktan sunumu ve insani yardım lojistiğinin optimizasyonu gibi alanlarda nasıl kullanılabileceği analiz edilmektedir. Bu kapsamda, özellikle çatışma bölgelerinde faaliyet gösteren uluslararası kuruluşların ve sivil toplum aktörlerinin yapay zekâ destekli iyi ve başarılı uygulamaları değerlendirilmiştir. Araştırmanın temel hipotezi, yapay zekâ tabanlı dijital çözümlerin, iç savaş koşullarında kamusal hizmetlere erişimde mekânsal ve kurumsal engelleri azaltabileceği yönündedir. İkinci hipotez ise, yapay zekâ uygulamalarının etkinliğinin; veri erişilebilirliği, dijital altyapı kapasitesi ve yönetim mekanizmalarının şeffaflığına doğrudan bağlı olduğudur. Araştırmada yapay zekânın iç savaş bağlamında kamusal hizmet sunumunu üreten ve dağıtan bir aktör olarak değil tamamlayıcı bir araç olarak ele alınması gerektiği savunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, iç savaş, kamusal hizmetler, kriz yönetimi, dijital yönetim

Yapay Zekâ ile Kurulan Maneviyat: Dijital Rehberlik, Otorite ve Dini Deneyimin Yeni Biçimleri

Zehra Ögüt (Bağımsız Araştırmacı)

Son yıllarda yapay zekâ temelli sohbet robotları ve dijital danışmanlık uygulamalarının yaygınlaşması, dinî ve manevî rehberlik alanında yeni etkileşim biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. “QuranGPT”, “BibleGPT” benzeri dini sohbet botları ya da MuslimPro gibi yapay zekâ entegrasyonlu dua uygulamaları, dinî bilginin ve manevî yönelimin yalnızca geleneksel insan otoriteleri aracılığıyla değil, dijital arayüzler üzerinden de dolaşıma girdiğini göstermektedir. Bu bağlamda tebliğin temel araştırma sorusu şudur: Modern birey neden dinî ve manevî meselelerde insan otoriteler yerine yapay zekâ temelli araçlara yönelmektedir ve bu yönelim, dinî otoritenin yapısını ve manevî deneyimin niteliğini nasıl dönüştürmektedir? Modern bireyin dijital rehberlik araçlarına yönelimi, Bauman’ın tanımladığı likit modernite koşulları içerisinde daha anlamlı hale gelmektedir. Akışkanlık, belirsizlik ve süreksizlikle karakterize edilen bu toplumsal bağlamda, bireyler uzun vadeli ve bağlayıcı kurumsal yapılardan ziyade, hızlı, esnek ve duruma göre uyarlanabilir çözümlere yönelmektedir. Yapay zekâ temelli manevî rehberlik bu bağlamda, kurumsal dinin “yapısal sınırlılıklarına” karşı geliştirilen işlevsel bir manevî navigasyon aracı (workaround) olarak okunabilir. Yapay zekâ ile kurulan bu ilişki, dinî otoriteyi de dönüştürmekte, Beer’ın vurguladığı algoritmik güven ve posthüman güvenlik kavramlarıyla açıklanabilecek yeni bir meşruiyet biçimi üretmektedir. Manevî deneyimin niteliği ise, Hoover ve Echchaibi’nin tanımladığı üçüncü alan (thirdspace) içinde, Schaper’in mış-gibi-yapma (as-if-ness) estetiğiyle sürdürülen bilinçli ve oyunsu bir ilişkisellik olarak şekillenmektedir. Bu süreçte birey, dinî anlamı hazır ve bütüncül bir sistem içinde devrilmek yerine, farklı kaynaklardan, sembollerden ve ahlaki çerçevelerden seçmecî bir biçimde bir araya getirmektedir. Literatürde “brikolaj” olarak tanımlanan bu pratik, dijital ortamda daha da görünür hale gelmektedir. Yapay zekâ, farklı dinî geleneklere ait metinleri, yorumları ve ahlaki yönlendirmeleri aynı arayüz içinde erişilebilir kılarak, kullanıcının kişiselleştirilmiş bir inanç dünyası inşa etmesine imkân tanımaktadır. Böylece dindarlık, kurumsal aidiyetten ziyade, bireysel tercihlerle kurulan “yamalı bohça” bir yapıya bürünmektedir.

PANEL-3 (13.30 – 14.45)
Algoritmalar ve Önyargı / Algorithms and Bias
Panel Başkanı: Sevil Bal-Köse

Dijital Kapitalizm Bağlamında Algoritmik Önyargı Kavramının İncelenmesi

Eda Çalgüner-Kılınç (Başkent Üniversitesi)
Sevil Bal Köse (Başkent Üniversitesi)

Dijital teknolojiler yoluyla bilginin aktarımı ve anlamın inşası, alanyazında hem kullanıcılar hem kurumlar bazında farklı boyutlarıyla ele alınmaktadır. Özellikle son dönemde öne çıkan eleştirel algoritma çalışmaları bağlamındaki güncel tartışmalar, yalnızca kullanıcının mahremiyeti veya kurumların sosyal sorumluluğu ekseninde değil; bizzat verinin ve modellemenin mahremiyeti, şeffaflığı veya okuryazarlığı odağunda yoğunlaşmaya başlamıştır. Bu çalışmanın amacı, eleştirel algoritma çalışmalarında öne çıkan algoritmik önyargı kavramından hareketle, dijital iletişim alanındaki güç ilişkilerini, temsil rejimlerini ve veri-temelli karar süreçlerini eleştirel bir perspektiften incelemektir. Bu bağlamda, görünmez teknik altyapıların, kullanıcı davranışını nasıl yönlendirdiği, toplumsal eşitsizlikleri nasıl yeniden ürettiği ve kamusal tartışma alanlarını nasıl biçimlendirdiği analiz edilmektedir. Dijital iletişim süreçlerini belirleyen algoritmaların yalnızca teknik araçlar değil, kültürel, ekonomik ve politik düzenlemelerin taşıyıcıları olduğu varsayımı çalışmanın temel hareket noktasıdır. Kuramsal çerçeve, eleştirel algoritma çalışmaları ve dijital kapitalizm perspektifini bir araya getirmektedir. Bu yaklaşım, algoritmaların tarafsız olmadığı; aksine, belirli değerleri, varsayımları ve iktidar biçimlerini taşıdığı görüşüne dayanmaktadır. Çalışma, algoritmik önyargıyı veri kaynaklı önyargılar, algoritma tasarımından kaynaklanan önyargılar, algoritma içi önyargılar, sistem entegrasyonu ve uygulama kaynaklı önyargılar ile kurumsal ve toplumsal faktörlerden kaynaklanan önyargılar olmak üzere çok katmanlı bir analitik çerçeve içinde ele almaktadır. Konusu itibarıyla nitel araştırma yöntemlerine uygun düşen bu çalışmada, metin analizi ve örnek olay incelemeleri birlikte kullanılmıştır. Bu kapsamda, “Apple Card Kredi Skoru Algoritması” ile “Trendyol Ürün ve Satıcı Görünürlük Algoritmaları” olmak üzere iki geniş kapsamlı örnek olay üzerinden literatür incelemesi yapılarak, buradaki algoritmik kararların hangi normatif kabullere yaslandığının, hangi kullanıcı gruplarını nasıl konumlandığının ve dijital iletişimdeki yapısal eşitsizlikleri nasıl yeniden ürettiğinin yanıtlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu yönüyle çalışma, yalnızca kullanıcı merkezli mahremiyet tartışmalarını değil, verinin nasıl seçildiği, hangi mantıklarla işlediği ve toplumsal sonuçlarının nasıl ortaya çıktığını ele alan bütüncül bir yaklaşıma sahiptir. Bu bağlamda çalışmanın alanyazına katkısı, dijital iletişim araştırmalarında sıklıkla göz ardı edilen “modelleme süreçlerinin kendisinin nasıl bir anlam rejimi ürettiğini” görünür hale getirmektir.

Anahtar Kelimeler: Dijital iletişim, dijital kapitalizm, algoritma çalışmaları, algoritmik önyargı

Yapay Zekâ Çağında Kadın Temsili: Algoritmik Önyargı ve Cinsiyetlendirilmiş Teknolojiler

Esra Serdar Tekeli (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Bu çalışma, yapay zekâ tabanlı sistemlerde kadın temsiliinin nasıl üretildiğini ve dijital teknolojilerin toplumsal cinsiyet kodlarını nasıl yeniden oluşturduğunu incelemektedir. Çalışmanın kuramsal çerçevesi, teknolojinin nötr değil toplumsal değerler ve güç ilişkileri tarafından şekillenen bir süreç olduğunu savunan Feminist Teknoloji Çalışmaları ile yapay zekânın, eğitim aldığı tarihsel ve sosyo-kültürel önyargılı verileri sistemli şekilde yeniden ürettiğini öne süren Algoritmik Önyargı Kuramı üzerine kurulmuştur. Bu iki temel kuram üzerinden konu derinlemesine tartışılmaktadır. Bu çerçevede, sesli asistanlar (Siri, Alexa), arama motoru görselleri (Google Images) makine çeviri sistemleri (Google Translate, DeepL), görsel üretim modelleri (Midjourney, DALL-E) ve metin tabanlı yapay zekâlar (ChatGPT, Gemini) üzerinde açık veri temelli analiz yapılmıştır. Bulgular kadınların bu sistemlerde ağırlıklı hizmetkâr, uysal, genç, duygusal, güzel, çekici ve idealize edilmiş biçimlerde temsil edildiğini göstermektedir. Örneğin; cinsiyetsiz dillerden yapılan çevirilerde “doktor” ifadesinin çoğunlukla erkek zamiriyle; “hemşire” ifadesinin ise kadın zamiriyle çevrilmesi, Google aramalarında “CEO” sonuçlarının erkek ağırlıklı olması ve görsel üretim modellerinde kadın bedeninin idealize edilmiş biçimlerde sunulması bu duruma örnektir. Çalışma, herhangi bir insan katılımı içermemektedir. Tamamen açık, tekrar edilebilir dijital çıktılara dayanmaktadır. Sonuçlar, yapay zekâ sistemlerinde görülen temsil sorunlarının teknik bir hata değil; veri ve tasarım süreçlerine gömülü toplumsal cinsiyet kodlarının dijital düzeyde yeniden üretimi olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, nötr tasarım ilkelerinin, çeşitlendirilmiş temsillerin ve veri seti denetiminin güçlendirilmesi yapay zekâ sisteminde toplumsal cinsiyet eşitliği açısından kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, toplumsal cinsiyet, algoritmik önyargı, dijital temsil, cinsiyetlendirilmiş teknoloji

Kusursuzluğun Tiranlığı: Yapay Zekâ Tarafından Üretilen ‘Hiper-Gerçek’ Görsellerde Failliğin Yitimi

Neslihan Bulur Demirel (Üsküdar Üniversitesi)

Üretken yapay zeka (Generative AI) teknolojilerinin görsel üretim kapasitesindeki radikal artış, insan algısının ontolojik sınırlarını zorlayan yeni bir “gerçeklik rejimi” inşa etmektedir. Yapay zekânın kurgusal dünyalar kurma becerisi ve insan kapasitesini aşan performans kalitesi, bireyde derin bir epistemik güvensizlik yaratmaktadır. Bu çalışma, “Nano Banana AI” gibi araçlar aracılığıyla üretilen; ontolojik olarak imkânsız (örneğin; muzdan inşa edilmiş bir gökdelen) ancak görsel olarak kusursuz ve “hiper-gerçek” nitelikteki imgelerin, kullanıcı üzerindeki bilişsel etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın yöntemi, nitel araştırma desenine dayanmaktadır. Bu kapsamda, Reddit platformunda “Nano Banana” aracıyla, var olmayan nesne/durum konseptleriyle üretilmiş YZ görsellerini konu alan ve en yüksek etkileşim oranına sahip görseller örneklem olarak seçilmiştir. Bu görsellere gelen yorumlar içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma, kullanıcıların YZ üretimi olduğu anlaşılan “absürt ama gerçekçi” görseller karşısında yaşadıkları hayal kırıklığını nasıl rasyonalize ettiklerini ve beğeni/yorum pratiklerinde failliği teknolojiye nasıl devrettiklerini sorgulamaktadır. Bulgular, kusursuzluğun tiranlığı altında ezilen öznenin, gerçeği sorgulama yetisini terk ederek teknolojik faile teslim

olduğunu ve bu sürecin, insan-makine etkileşiminde yeni bir “otorite devri”ne işaret ettiğini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Epistemik utanç, yapay zeka sanatı, hiper-gerçeklik, nano banana, dijital görseller

Dijital Ekosistemde Mülteci Kadınlara Yönelik Söylemler Üzerine Netnografik Bir İnceleme

Tutku Yağmur Aksoy (Antalya Belek Üniversitesi)

Mülteci tartışmaları, yıllarca dünyayı; son yıllarda Türkiye’yi ilgilendiren bir başlık olmuştur. Feminist çalışmaların kesişimselliği, bu noktada kadın mültecilerin algılanmasına yönelik bir alt başlık açar. Savaşlarda erkeklerin konumu bellidir ancak kadın geride bırakılan ya da kazanılan edilgen ve muhtaç bir bedendir. Bu bağlamda savaş, erkekler için güç ve egemenlik için çatışmasıyken, kadınlar için erkek hegemonyanın kendisi üzerinde kurduğu bir güç gösterisidir. Savaşta kadın bakışın görünüşü kılınması amacıyla, toplumdaki bireylerin söylemlerine Fairclough’un eleştirel söylem çözümlemesi ile yaklaşılmıştır. Bu bağlamda, Ukraynalı ve Suriyeli mültecilerin Türkiye ile etkileşimini ele alan dijital haber sayfaları ve kullanıcıların yanıtları incelenmiştir. Teknoloji ve bilgi çağıyla oluşan sosyal medya platformları, iletişim, bilgi paylaşımı, haberleşme gibi konularda kanallar oluşturmuştur. Bu kanallarda bireyler, kimliği görünür veya anonim olarak özgür bir biçimde fikirlerini ifade edebilmektedir. Bu özgür ve sansürsüz kamusal alanda yapılan paylaşımlar, bireylerin belli durumlara karşı düşüncelerini yansıtmaktadır. Dijital ekosistemlerde söylem incelemek, bireysel ve toplumsal yapılanmayı ve ideolojilerini anlamlandırmayı sağlamaktadır. Dijital ortamdaki bireysel ve grup hareketlerini anlamlandırmak için kullanılan netnografi, sanal toplulukların ve bireysel kullanıcı profillerinin arttığı çağ içerisinde, sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda tercih edilmektedir. Bu bağlamda, arama seçeneklerinin ve kullanıcı paylaşımlarının ulaşılabilirliği göz önünde bulundurularak X platformu evren olarak seçilmiştir. Tarafsız bir veri havuzu ve analizi oluşturmak için, örneklem kurulurken bağımsız haber profillerinin paylaşımlarının altında yer alan söylemler seçilmiştir. Bulgularda, mültecilerle alakalı haberlerin Ukraynalı kadınları öne çıkaran paylaşımlar yaptığı; kullanıcıların yaptığı yorumlarda Ukraynalı kadınları mülteciye öte, birer eş, sevgili, anne ya da edilgen özneler olduğu gözlemlenmiştir. Suriyeli mülteciler hakkında ise, cinsiyeti değil, genel bir halkı öne çıkaran paylaşımlar yapıldığı ve genel bir tutum olarak buraya ait olmadıklarının vurgulandığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, Ukraynalı mülteciler konusunda kadınların arzu nesnesi olarak ülkeye gelmesi istenirken, erkek mültecilerin varlığı görünmez kılınmıştır. Bu durumda mülteci kadın, travma yaşayan bir bireyden ziyade, erkek hegemonyasına ait bir nesne olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mülteci kadın, temsiliyet, medyada söylem, netnografi

Unveiling the Discourse: Computational Insights into Turkish Online Narratives on Unveiling

Meleksima Türkürk (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Gökşin Özge Çakar (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Ece Ceren Akkaya (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Gülden Sayılan (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Public discourse surrounding unveiling practices has garnered increasing attention in recent years, and online platforms provide a medium for anonymous discussion. This study examines how women who have unveiled are represented and discussed on the popular Turkish digital forum Ekşi Sözlük. This study applies topic modeling to analyze user-generated content. We analyzed 820 entries from the Ekşi Sözlük topic “Başörtüsünü Çıkaran Kadınlar” using a custom Python pipeline. We employed Latent Dirichlet Allocation (LDA) topic modeling on lemmatized and tokenized entries from the Ekşi Sözlük corpus, after removing stopwords and filtering for term frequency. Using $k = 4$ topics, the model identified four coherent themes: self- and identity-negotiation that encompasses personal sense-making and self-positioning in relation to unveiling; autonomy versus familial/social norms, which includes agency and choice of the women, and negotiations with close others’ expectations; religious belonging that contains moral/religious meaning of hijab and unveiling, obligations of women, and legitimation; and lastly political stigma/liberation that encompasses the ideological conflict, rights, and freedom from pressure for women who chose to unveil. Topic labels were assigned by examining top terms and representative posts in each cluster. The results revealed that discourse around women removing their hijab is multidimensional, spanning personal, social, religious, and political frames. Topic prevalence showed that personal and identity negotiation was the most common, closely followed by discussions on religious and political topics. These findings highlight the complex, dialogic nature of online conversations on this issue, with each topic reflecting distinct sociopsychological concerns. Our study contributes to understanding how identity, religion, and politics intersect in discussions of women’s unveiling in Turkish digital spheres. This mixed-method approach demonstrates the utility of computational social science tools for exploring complex cultural phenomena.

PANEL-4 (15.15 – 16.45)

Dijital Platformda Algıların Şekillenmesi / The Shaping of Perceptions on Digital Platforms

Panel Başkanı: Cüneyt Yılmaz

Dijital Diplomasi ve Uluslararası Güç Dönüşümü Sosyal Medya Platformlarının Dış Politika Aracı Olarak Kullanımı

Cüneyt Yılmaz (Onbeş Kasım Kıbrıs Üniversitesi)

Bu çalışma, sosyal medya platformlarının dijital diplomasi bağlamında dış politikanın işleyişini nasıl dönüştürdüğünü inceleyerek uluslararası güç dinamiklerinin dijital çağda yeniden şekillenişini analiz etmektedir. Twitter/X, TikTok ve Meta gibi küresel dijital platformların yaygınlaşması, devletlerin uluslararası kamuoyuna doğrudan erişim kapasitesini artırmış; böylece diplomasi kapalı ve seçkinlere özgü bir faaliyet olmaktan çıkarak hızlı, etkileşimli ve algoritmik olarak aracılanan bir iletişim sürecine dönüşmüştür. Bu dönüşüm, dış politikanın yalnızca devletler arası bir etkileşim alanı olmaktan çıkıp çok aktörlü ve kamusal bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Çalışma, Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve Türkiye'nin dijital diplomasi pratiklerini karşılaştırmalı olarak ele almakta ve bu üç farklı siyasal sistemin dijitalleşme sürecine nasıl uyum sağladığını nitel söylem analizi yöntemiyle incelemektedir. Bulgular, dijital diplomasinin özellikle kriz iletişimi, ulusal imaj yönetimi ve uluslararası kamuoyunu etkileme süreçlerinde stratejik bir araç hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Amerika Birleşik Devletleri dijital platformları normatif liderliğini pekiştirmek ve liberal değerler etrafında uluslararası destek oluşturmak amacıyla kullanırken, Çin kontrollü anlatılar ve merkezi mesaj disiplini aracılığıyla anlatı egemenliği kurmaya odaklanmaktadır. TikTok gibi platformlar, Çin açısından yumuşak gücü güçlendiren estetik bir diplomasi aracı işlevi görmektedir. Türkiye ise kurumsal diplomatik söylemi siyasal liderlerin kişiselleştirilmiş iletişimiyle birleştiren hibrit bir dijital diplomasi yaklaşımı benimsemektedir. Çalışma ayrıca dijital diplomasinin uluslararası güç dağılımını yeniden tanımladığını ortaya koymaktadır. Dijital görünürlük, algoritmik erişim ve anlatı kontrolü, günümüzde askerî ve ekonomik kapasite kadar belirleyici hâle gelmiştir. Bununla birlikte dezenformasyon, algoritmik yanlılık ve platform bağımlılığı gibi riskler, dijital diplomasinin etik ve yönetim boyutlarını daha da karmaşıklaştırmaktadır. Sonuç olarak bu araştırma, dijital diplomasinin modern dış politikanın tamamlayıcı değil, kurucu bir unsuru hâline geldiğini ve yirmi birinci yüzyılın uluslararası güç mücadelelerinde merkezi bir rol üstlendiğini savunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital diplomasi, yumuşak güç, dış politika, sosyal medya, siber diplomasi

Katar'ın Kültürel Diplomasi Stratejilerinde Instagram'ın Rolü: @visitqatar İçeriklerinin Tematik Analizi

Feyza Dökmeci (Hacettepe Üniversitesi / Beykent Üniversitesi)

Katar görece yeni kurulmuş bir devlet olmasına rağmen doğalgaz ve petrolden elde ettiği gelirle önemli yatırımlar yapmakta ve uluslararası alanda dikkat çeken bir aktör haline gelmektedir. Katar bu küresel görünürlüğünü güçlendirirken kültürel diplomasiden ve sosyal medya platformlarından yararlanmaktadır. Teknolojik gelişmelerin etkisiyle kültürel diplomasi uygulamaları için sosyal medya önemli bir araca dönüşmüştür. Bu çalışma Katar'ın @visitqatar Instagram hesabı üzerinden

kültürel temsillerin ve kültürel diplomasinin hangi ögeler üzerinden kurulduğunu analiz etmektedir. Çalışmada, Mart-Haziran 2024 tarihleri arasında @visitqatar Instagram hesabından paylaşılan gönderiler içerik analizi tekniğiyle incelenmiştir. Veriler kodlanmış ve temalar belirlenmiştir. Ayrıca kurum ve uzmanlarla yapılan görüşmeler bulguların desteklenmesine katkı sağlamıştır. Araştırma sonucunda öne çıkan temalar kültür, spor, turizm ve gastronomi olmuştur. Katar bu temalar üzerinden ulusal kimliğini ve kültürel değerlerini uluslararası kamuoyuna stratejik biçimde aktarmaktadır. Katar'ın sosyal medya aracılığıyla kültürel diplomasi faaliyetlerine katkı sağladığı ve görsel ögeler üzerinden Katar'ın kimliğini inşa ettiği tespit edilmiştir. Katar'ın ulusal kimliğinin sosyal medyada görünür olması kültürel diplomasiye ve kültürün korunmasına katkı sağlarken, devletin kendi vatandaşlarına da kültürel öğelerini, kimliklerini hatırlatma ve yeniden üretme görevi görmektedir. Bunu yaparken Katar'ın kültürel diplomasi araçlarını çeşitlendirdiği, gelenekselliği ve modernliği bir arada kullandığı, sosyal medyayı kültürel temsil ve karşılıklı iletişim için araçsallaştırdığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Sonuç olarak Instagram Katar'ın kültürel diplomasine ve tanıtımına katkı sağlamaktadır. Bu çalışma kültürel diplomasi faaliyetlerinin sosyal medya içerikleri aracılığıyla da gerçekleştirilebileceğini göstermektedir. Çalışma devlete ait bir sosyal medya hesabının kültürel diplomasi ve ulusal kimlik inşasında bir araç olarak kullanıldığını ortaya koymasından önem taşımaktadır.

İçselleştirilmiş Cezadan Dijital Gösteriye: Hınç ve Linç Kültürünün Duygulanımsal Ekonomisi

Hatice Erdem (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi)

Geç modern dönemde ceza, hukuki yaptırımın ötesine geçerek kamusal duygulanımları düzenleyen kültürel ve siyasal bir ekonomi hâline gelmektedir. Bu çalışma, Türkiye’de dijital kamusal alanda “hınç-linç” söylemlerinin birlikte kuruluşunu inceleyerek, modern cezanın içselleştirilmiş mantığının sosyal medya ortamında nasıl yeniden dışsallaştırılarak seyirlik ve performatif bir cezalandırma formuna dönüştüğünü analiz etmektedir. Araştırma kapsamında Twitter (X) üzerinde “hınç” ve “linç” anahtar sözcükleriyle oluşturulan 100 tweetlik veri seti elde edilerek bu ifadelerin birlikte yer aldığı 53 tweet tematik söylem analizine tabi tutulmuştur. Bulgular, hınç söyleminin dijital alanda üç düzlemli bir duygulanımsal örgütlenme içinde biçimlendiğini göstermektedir. Bunlardan ilki, adalet rejimi ve temsiliyet sorunlarının ürettiği siyasal etkisizlik hissinin hıncı kolektif bir hoşnutsuzluk ve gerilim alanında yoğunlaştırması; ikincisi, dinî-ahlaki kodların belirli kişi ve grupları günah keçisi konumuna yerleştirerek bu gerilimi toplumsal olarak paylaşılabılır bir cezalandırma yönelimine çevirmesi; üçüncüsü ise dijital platformların hız, görünürlük ve dolaşım mantıklarının bu yönelimi kısa sürede genişleyen tepkisel topluluk örüntülerine dönüştürmesidir. Böylelikle hınç, bireysel bir tepki olmaktan çıkarak kültürel, siyasal ve teknik düzeneklerin ortak etkisiyle örgütlenen bir kolektif duygulanım rejimi hâline gelmektedir. Çalışmanın kuramsal zemini, Friedrich Nietzsche (1844-1900)’nin içgüdülerin içselleştirilmesi, borç-suç ilişkisi ve cezalandırmanın kendine yönelen şiddet aracılığıyla süregelen bir “ben” ve içsel bir ceza mekânı ürettiğine dair çözümlemelerine dayanmaktadır. Bu çerçeve, dijital ortamda hınç birikimlerinin neden cezalandırıcı jestlere dönüştüğünü açıklamaktadır. Max Scheler (1874-1928)’in ressentimenti (hınç), değer ilişkilerini bozarak bastırılmış öfke ve kıskançlığı süregelen bir duygulanımsal yapıya dönüştüren patolojik bir yeniden değerlendirme süreci olarak kavramsallaştırması, çevrimiçi söylemdeki tıkanma ve

değersizleştirme örüntülerini anlamayı mümkün kılmaktadır. Wendy Brown (1955-)'un “incinmiş bağılıklar” yaklaşımı ise mağduriyet söyleminin dijital çatışmalarda cezalandırıcı bir aidiyet ve duygusal mobilizasyon üretme kapasitesini görünür kılmaktadır. Bu çerçevede birlikte değerlendirildiğinde, dijital ortamda cezanın hıncı birikimlerini seyirlik şiddet, kolektif haz ve tepkisel katılım etrafında örgütleyen özgül bir “hıncı-linç ekonomisi” ürettiği ortaya çıkmaktadır.

“Vatan Elden Gidiyor”: Altındağ’daki Linç Eylemi Bağlamında Duygulanım Ekonomileri ve Banal Milliyetçilik

Hatice Şule Gelibolu (Hacettepe Üniversitesi)

11 Ağustos 2021 gecesi Ankara’nın Altındağ ilçesinde Suriyelilere yönelik gerçekleşen linç eylemi, Türkiye’de göç rejiminin kırılma noktası olduğu kadar milliyetçi duygulanımın şiddet potansiyelini de görünür kıldı. Ben de bu bildiride, söz konusu gece Twitter’da en çok kullanılan etiketlerden biri olan #vatandengidiyor’u odağa alarak, linç eylemleriyle eşzamanlı biçimde dolaşıma giren duyguların nasıl örgütlendiğini inceliyorum. Sara Ahmed’in “duygulanım ekonomileri” kavramsallaştırması, duyguları öznel iç durumlar olarak değil, işaretler, bedenler ve nesneler arasında dolaşan, bu dolaşım içinde yapışkanlık ve değer kazanan ilişkisel etkiler olarak ele alır. Duygular, “vatan”, “biz”, “yabancı” gibi figürlere tekrar tekrar eklenirken, bu figürler belirli duygularla doygunlaşır ve sanki bu duygular onlara içkindir; böylece ulusal aidiyet, korku, nefret ve mağduriyet duyguları üzerinden kurulan bir biz/onlar sınırı üretir. Ben de bu çalışmada, Sara Ahmed’in “duygulanım ekonomileri” kavramsallaştırmasından hareketle, duyguları bireylerin içsel psikolojik durumları olarak değil, dolaşıma giren ilişkisel etkiler olarak ele alıyorum. Bildiride, bu çözümlemeyi banal milliyetçilik kavramıyla birlikte tartışarak, #vatandengidiyor etrafında örülen duygulanım rejiminin, yalnızca linç gecesine özgü anlık tepkiler değil, gündelik hayatta biriken milliyetçi ve sınıfsal hıncın kriz anındaki yoğunlaşmış ifadesi olduğu yönünde bir tartışma yürütüyorum. Altındağ’daki saldırı gecesi ve izleyen 24 saat içinde atılan #vatandengidiyor etiketli tweetlerden oluşan örneklem, nitel bir söylem ve duygu analiziyle çözümlenen temel veri setini oluşturuyor. Analizde özellikle korku, öfke, hıncı, mağduriyet ve gurur gibi duyguların hangi söylemsel stratejiler aracılığıyla üretildiği, bu duyguların göçmen bedenine ve “vatan kaybı” imgesine nasıl yönlendirildiği odağa alınıyor. Pilot analiz, #VatanEldenGidiyor etiketli tweetlerde öfke, korku, mağduriyet ve tiksinti duygularının, şehitlik ve emanet vatan söylemiyle birleşerek göçmen bedenine, “ülkeyi satan” devlete ve Avrupa’ya yönlendirildiğini; böylece linç şiddetini meşrulaştıran bir duygulanım ekonomisi kurduğunu göstermektedir.

Anahtar Kavramlar: Altındağ linç eylemi, duygulanım ekonomileri, banal milliyetçilik, Suriyeli göçmenler, sosyal medya (Twitter)

Dijital Medyada Uygur Türklerinin Temsili: Anadolu Ajansı Üzerine Bir Araştırma

Umut Çakmak (Üsküdar Üniversitesi)

Zindan Çakıcı (Üsküdar Üniversitesi)

Uygur Türkleri, Çin hükümetinin Sincan bölgesinde uyguladığı kitlesel gözetimler, zorunlu ideolojik eğitim programları, yoğun gözetim pratikleri ve kültürel kısıtlamalar nedeniyle uluslararası raporlarda ağır insan hakları ihlallerine maruz bırakılan bir topluluk olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'nin resmî haber ajansı Anadolu Ajansı'nın web sitesinde yayımlanan haber metinlerini ve fotoğraflarını inceleyerek Uygur Türklerinin medyada nasıl temsil edildiğini ve Uygur meselesinin Türkiye'deki medya söyleminde hangi çerçeveler içinde konumlandırıldığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada, 3 Ağustos 2012 ile 31 Ağustos 2025 tarihleri arasında yayımlanan 214 haber metni ile 254 haber fotoğrafı içerik analizi ile incelenmiştir. Bulgular, haber metinlerinde siyasetçilerin başat aktör olarak öne çıktığını, erkek temsili yüksek olduğunu ve Uygur Türklerine ilişkin haberlerin çoğunlukla insan hakları çerçevesinde, olumlu gelişmelere odaklanan bir söylemle yapılandırıldığını ortaya koymuştur. Bu metinlerde bireysel hikâyelerin yoğun biçimde kullanıldığı, mağduriyet ile direniş/dayanışma temalarının belirgin şekilde vurgulandığı, kültürel kimlik unsurlarının öne çıkarıldığı, buna karşılık dinî kimliğin büyük ölçüde geri planda bırakıldığı ve genel söylemin güçlü bir empati yönelimi taşıdığı saptanmıştır. Haber fotoğraflarında ise benzer biçimde siyasetçilerin ana aktör olarak yer aldığı ve erkek temsili yüksek olduğu, gündelik yaşama ilişkin karelerin sık kullanıldığı, umut gibi olumlu duyguların baskın olduğu, görsellerin çoğunlukla açık alanlarda çekildiği ve sembolik unsurların sınırlı düzeyde kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca fotoğrafların haber metinleriyle genel olarak tutarlı bir anlatı sunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital medya, temsil, insan hakları, Uygur Türkleri, Anadolu Ajansı

Post-Truth'tan İmal Edilmiş Cehalete: Dijital Ekosistemde Agnotolojik Üretim ve Bilgi Erişiminin Kırılma Anı

Müge Yılmaz (Bağımsız Araştırmacı)

COVID-19 pandemisi, küresel ölçekte yalnızca bir sağlık krizi değil, aynı zamanda dijital bilgi düzeninin yapısal kırılma anı olarak açığa çıkaran bir epistemik çöküş anı yarattı. Pandemi boyunca sosyal medya platformları, devlet kurumları ve ticari aktörler arasında dolaşıma giren çelişkili veriler, eksik açıklamalar ve manipülatif içerikler; bilginin üretimi ile tüketimi arasındaki hattı sistematik olarak bulanıklaştırdı. Bu çalışma, pandemi döneminde yoğunlaşan bu kırılma anlarını agnotoloji çerçevesinden ele alarak, cehaletin artık pasif bir “bilgi eksikliği” değil, dijital ekosistem tarafından aktif biçimde üretilen bir yönetimsellik tekniği olarak işlediğini savunmaktadır. Bu çalışma, pandemiye yalnızca bir sağlık krizi olarak değil, Foucault, Arendt ve Agamben çizgisinden aynı zamanda bir epistemik kırılma olarak ele alır. Agnotoloji perspektifiyle, COVID-19 döneminde cehaletin nasıl üretildiğini; dijital platformların hangi siyasal işlevleri üstlendiğini; uzmanlık, otorite ve kamusal bilgi arasındaki ilişkilerin nasıl yeniden yapılandırıldığını tartışır. Pandemi ile hayatımıza giren infodemi, post-truth dönemin tesadüfî bir aşaması değil, bilginin piyasalaştığı ve görünürlüğü algoritmik olarak yönetildiği neoliberal ekosistemin doğal sonucudur. Bu bildiri, pandemi sırasında görünür hâle gelen bu yapısal sorunların, dijital çağın genel bilgi mimarisine dair daha geniş bir kopuşu temsil ettiğini öne sürmektedir: Artık mesele yanlış bilginin düzeltilememesi değil, bilginin kendisinin kırılma ve manipüle edilebilir bir

altyapıya hapsolmasıdır. Bu bağlamda çalışmanın kuramsal çerçevesi literatür taramasına dayanmaktadır. Pandemi ve agbotoloji tartışması ise yazarın “Covid-19 Pandemisi Döneminde Post-truth Agnotolojisi ve Sağlık İletişimi” başlıklı doktora tezindeki Teyit.org pandemi içeriklerinin infodemi perspektifinden içerik analizi bulgularıyla genişletilecektir.

Anahtar Kelimeler: Post-truth, agnotoloji, infodemi, COVID-19, dijital ekosistem, bilgi sosyolojisi, neoliberal yönetimsellik

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ

31 Ocak 2026, Cumartesi

ODA-2: Psikoloji / Psychology

PANEL-5 (09.30 – 10.45)

Klinik Psikoloji ve Psikoterapiye Bakış / Perspectives on Clinical Psychology and Psychotherapy

Panel Başkanı: Hande Ilgaz

Klinik Psikoloji Alanı'nda Lisanslama Özellikleri

Tuğba Uyar (Başkent Üniversitesi)

Klinik psikoloji alanında mesleki standartların belirlenmesi, deneyimsiz uygulayıcılar, süpervizyon alan öğrenciler, süpervizörler, hastalar ve eğitimciler gibi birbirine bağlı mekanizmalar nedeniyle kritik önemdedir. Bu çalışma, uluslararası tüm düzenlemeleri inceleyerek Türkiye için kullanılabilecek kesme noktalarına ilişkin bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır. Türkiye’de ise uzun yıllardır sürdürülen meslek yasası girişimlerine rağmen klinik psikologlar için yasal bir unvan düzenlemesi bulunmamaktadır (TPD, 2008). TPD etik kodlar ve EFPA standartlarını referans alarak çerçeve oluşturmaya çalışsa da bunların yasal bağlayıcılığı yoktur. Psikolog unvanına ilişkin yasal tanım eksikliği, “klinik psikolog” unvanı üzerindeki belirleyiciliğin psikologların dışına kaymasına yol açmaktadır. 1219 sayılı Kanun’un Ek Madde 13-a’sı farklı lisans mezunlarının belirli bir lisansüstü eğitimle klinik psikolog unvanı alabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir. Bu durum, Türkiye’de diğer mesleklerde görülen lisans temelli unvan kullanım ilkeleriyle çelişmektedir. Her ülkenin kendi düzenlemeleri olsa da genel yaklaşım benzerdir. Örneğin Kanada’da psikolog olarak çalışabilmek için psikoloji lisansına sahip olmak zorunludur (Kanada Psikologlar Birliği, 2019). Ülkede her eyalette ayrı düzenleme kurulları bulunur. Alberta’da psikolog unvanının kullanılabilmesi için en az yüksek lisans derecesi gereklidir. Bağımsız uygulama yapmak isteyen bir psikoloğun pratik sınavdan en az 500/800 puan alması, sözlü sınavı geçmesi ve süpervizyon altında 1600 saatlik psikoterapi deneyimini belgelemesi gerekir. Bazı ülkelerde süpervizörlük için de ek yetkinlik kriterleri tanımlanmış olup bu süreçler meslek örgütleri ve devlet kurumları tarafından denetlenmektedir. Meslek unvanı yalnızca o alanda lisans eğitimi alanlara verilmelidir. Hem uluslararası uygulamalar hem de ulusal tartışmalar, süpervizyon altında psikoterapi deneyiminin mesleki yeterlik için temel bir bileşen olduğunu göstermektedir. Türkiye içinde akademik eğitimin ardından, uygulama eğitimi, süpervizyon süreci, mesleki gelişim atölye çalışmaları ve etik uygulamaların her biri için kabul edilebilir en temel özelliklerin ivedilikle belirlenmesi gereklidir.

Görünmez Bir Etken Olarak Psikoterapide Para ve Ücret Meseleleri: Etik Açından Bir Gözden Geçirme

Elif Üzümcü (Başkent Üniversitesi)

Para ve ücret psikoterapinin temel unsurlarından birini oluşturmasına rağmen, psikoloji literatüründe ve klinik uygulamada en çok gözardı edilen konulardan biri haline gelmiştir. Psikoterapide para ve ücret meselelerinin hem terapistler hem de danışanlar tarafından konuşulmasının çoğu zaman utanç verici bulunduğu ve bu nedenle söz konusu konuların tabu

olarak görüldüğü belirtilmektedir. Ayrıca, terapistlerin psikoterapide ücretlendirme süreçlerine ve bu süreçlerde ortaya çıkabilecek etik sorunlara ilişkin aldıkları eğitimin yetersiz olduğu bilinmektedir (Koocher ve Keith-Spiegel, 1998). Ücret konusunun terapistler tarafından tabu olarak kabul edilmesi ve eğitimde ücret meselelerine yeterince yer verilmemesi ise etik sorun ve ihlallerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu derleme çalışmasında psikoterapide para ve ücret konusunu ele alan çalışmaların gözden geçirilmesi ve bu meselelerin temel etik ilkeler ışığında ve ortaya çıkabilecek etik ikilemler bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Yapılan çalışmalar terapistlerin önemli bir bölümünün ücret belirleme konusunda çatışma yaşadığını, ekonomik güçlük yaşayan danışanlardan ücret talep ettiklerinde suçluluk ve mahcubiyet hissettiklerini, düşük ücret talep eden terapistlerde ise danışanlara karşı öfke ve kırgınlık hislerinin geliştiğini ortaya koymaktadır (Fehr, 2012; Koocher ve Soibatian, 2017). Danışanlarda ise, psikoterapi ücretine ilişkin üzüntü, öfke ve kıskançlık gibi duyguların gelişebildiği; ücretle ilgili tutumların terapötik süreçte pasif agresif davranışlar, direnç, borçluluk hissi veya aşırı boyun eğicilik gibi klinik açıdan önemli dinamiklerle ilişkili olabildiği görülmektedir. Alanyazındaki sınırlı sayıda çalışma terapi ücretini belirleme, ekonomik yetersizlik durumunda indirim yapma, ücretsiz psikoterapi hizmeti, devam eden terapide ücret artışı ve kaçırılan seansların ücretlendirilmesi gibi konuların belirsizlik ve gerilim yaratan süreçler olduğunu ortaya koymaktadır. Danışanı ücret politikaları hakkında açık ve dürüst bir biçimde bilgilendirmek, para meselelerinin terapideki önemi ve çeşitli anlamlarının farkında olmak ve parasal konularda her türlü kötüye kullanımdan kaçınmak terapistin etik sorumluluğudur. Bu çalışma kapsamında psikoterapide para meselelerinin ele alınış biçimi ve ortaya çıkan etik ikilemler alanyazındaki bulgular ışığında değerlendirilmektedir. Ayrıca, etik bir ücretlendirme yaklaşımının geliştirilmesine katkı sağlamak amacıyla eğitime ve klinik uygulamaya yönelik öneriler sunulmaktadır.

Terapötik Tabakalaşma: Psikoterapi Pratiğinin Sosyolojik Analizi

Ali Eren Demir (Harran Üniversitesi)

Psikoterapi pratiği, görünürde bireysel bir iyileşme süreci olarak algılansa da, aslında toplumsal eşitsizliklerin mikro-düzeydeki yansıma alanıdır. Türkiye’de son yirmi yılda artan terapi kültürü, ruh sağlığına ilişkin farkındalığı artırmakla birlikte, paradoksal olarak sınıfsal ayrıcalıkları derinleştirmekte ve erişim eşitsizliklerini belirginleştirmektedir. Terapi odası, toplumsal hiyerarşilerin, kültürel sermaye farklılıklarının ve ekonomik eşitsizliklerin gündelik etkileşimler düzeyinde yeniden üretildiği karmaşık bir sosyal alandır. Bu çalışma, terapi odasının toplumsal eşitsizliklerin hem yansıdığı hem de potansiyel olarak dönüştürülebileceği kritik bir alan olduğunu göstererek bu teorik ve ampirik boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Fenomenolojik yaklaşımla gerçekleştirilen bu araştırmada, İstanbul, Ankara ve İzmir’de 16 terapist, 14 danışan olmak üzere toplam 30 katılımcıyla görüşmeler yapılmıştır. Hem terapist hem danışan perspektifini içeren bu çift bakış açısı, terapi ilişkisinin karmaşık dinamiklerini, güç asimetrisini ve karşılıklı algıları anlamak için metodolojik bir güç sağlamaktadır. Bulgulardan tümevarımsal olarak hareketle geliştirilen Terapötik Tabakalaşma Modeli, bireylerin terapi deneyimlerinin sosyal sınıf konumlarına göre sistematik olarak farklılaştığını ortaya koymaktadır. Tıpkı toplumsal alanda tabakalaşma olduğu gibi, terapi alanında da belirgin bir tabakalaşma söz konusudur. Model üç temel boyuttan oluşmaktadır: Erişim tabakalaşması, ekonomik sermaye, sigorta kapsamı, coğrafi konum gibi faktörlerin kimin terapiye ulaşabileceğini veya ulaşamayacağını nasıl belirlediğini

inceler. COVID-19 döneminde bu eşitsizlikler daha da derinleşmiş, ihtiyaç artarken erişim azalmıştır. Deneyim tabakalaşması, farklı sınıfsal konumlardaki danışanların terapi sürecinde yaşadıkları niteliksel farklılıkları ele alır. Yüksek kültürel sermayeye sahip danışanlar terapötik dili daha iyi anlamakta, metaforları kavramakta ve sürece aktif katılım göstermektedir. Düşük kültürel sermayeye sahip danışanlar ise soyut kavramları anlamakta zorlanmakta, daha somut ifadeler kullanmakta ve pasif kalma eğilimi göstermektedir. Sonuç tabakalaşması ise terapiden elde edilen kazanımların sınıfsal olarak nasıl değiştiğini gösterir. Üst sınıflar için terapi kariyer gelişimi, kişisel büyüme ve sosyal sermaye artışı sağlarken, alt sınıflar için temel düzeyde hayatta kalma ve kriz yönetimi aracı olmaktadır. Bu çalışma, terapötik adaleti sosyal adaletle ilişkilendirerek, iyileşme yolculuğunun yalnızca bireysel çaba değil, kolektif bir sorumluluk olduğunu ortaya koymaktadır.

Psikolojik Danışma Sürecine İlişkin Doğru Bilinen Yanlışlar

Fadim Büşra Keleş (Yeşilyuva İlkokulu)

Sena Özden (Kızıltepe Devlet Hastanesi)

Psikolojik danışma süreci, bireylerin duygusal, bilişsel ve davranışsal işlevselliklerini destekleyen profesyonel bir yardım ilişkisidir. Ancak literatür, psikolojik danışma konusunda toplumda yaygın biçimde sürdürülen pek çok doğru bilinen yanlışın danışma sürecine katılımını olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir. Bu çalışma, psikolojik danışma sürecine ilişkin doğru bilinen yanlışları literatür taraması yoluyla tematik olarak incelemeyi ve bu yanlış inanışların yardım arama davranışı, danışan beklentileri ve terapötik ilişki üzerindeki etkilerini bütüncül biçimde değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında ulusal ve uluslararası alan yazın taranmıştır. Psikolojik danışma, yardım arama davranışı, terapötik ittifak ve kültürel normlara ilişkin çalışmalar tematik bir çerçevede incelenmiştir. İncelenen çalışmalar doğrultusunda psikolojik danışmada mitler dört ana başlık altında yapılandırılmıştır. Bunlar; yardım arama sürecine ilişkin doğru bilinen yanlışlar; terapötik ilişki ve psikolojik danışmanın rolüne yönelik beklentilere ilişkin doğru bilinen yanlışlar; danışma sürecinin kapsamı ve işleyişine dair doğru bilinen yanlışlar; ve kültürel ile toplumsal normlardan etkilenen yorumlardır. Bu çerçevede, psikolojik danışma sürecine yönelik doğru bilinen yanlışların farklı boyutlarını sistematik biçimde ortaya koymakta ve bu inanışların danışma sürecine katılım, beklenti oluşumu ve terapötik ilişkinin niteliği üzerindeki etkilerine ilişkin bütüncül bir kavramsal zemin sunmaktadır. Sonuç olarak, psikolojik danışma alanında yer alan doğru bilinen yanlışların tanınması hem klinik eğitim süreçleri hem de danışmanlar tarafından yürütülen psiko-eğitim programları açısından önemli bir gerekliliktir. Literatür, doğru bilinen yanlışların çözülmesinin yalnızca profesyonel destekle değil, toplumsal bilinçlenme ve kültürel dönüşüm süreçleriyle mümkün olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle psikolojik danışma alanındaki doğru bilinen yanlışların fark edilmesi, tanımlaması ve danışma sürecine eleştirel bir bakış açısıyla dahil edilmesi mesleki yeterliğin temel unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, meslek içi eğitimlerde ve lisans müfredatlarında danışmanlık mitolojisi konusuna daha fazla yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik danışma, doğru bilinen yanlışlar, yardım arama, kültürel inançlar

Psikiyatride Güncel Mitler: Bilim ve Gerçekler

Sena Özden (Kızıltepe Devlet Hastanesi)

Fadim Büşra Keleş (Yeşilyuva İlkokulu)

Psikiyatri, ruhsal bozuklukların tanı, tedavi ve izlem süreçlerini biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla ele alan bir tıp disiplini. Buna karşın, tarihsel, kültürel ve mesleki etkenlerle şekillenen çeşitli mitler ve yanlış kabullerle birlikte değerlendirilmeye devam etmektedir. Bu mitler, ruhsal sorunların nasıl tanımlandığı, tanının neyi temsil ettiği, tedavi ve iyileşmenin nasıl kavrandığı ve psikiyatrinin toplumsal konumunun nasıl algılandığı üzerinde belirleyici etkiler yaratabilmektedir. Yanlış kabuller yalnızca damgalamayı beslemekle kalmamakta, aynı zamanda klinik karar süreçlerini, hasta-hekim ilişkisini ve ruh sağlığı hizmetlerine başvuru davranışlarını da dolaylı biçimde şekillendirebilmektedir. Bu bağlamda psikiyatride yerleşik mitlerin ele alınması, alanın kuramsal ve pratik yönleri açısından önem taşımaktadır. Bu çalışma, psikiyatride güncel mitleri ele alan seçilmiş akademik makaleler ve kuramsal yazılar üzerinden yürütülen bir dokümantasyon ve alanyazın incelemesine dayanmaktadır. İncelenen alanyazın doğrultusunda psikiyatrideki mitler beş ana başlık altında ele alınmıştır: psikiyatrik sorunların kavramsallaştırılmasına ilişkin mitler; tanı ve sınıflandırma sistemlerine ilişkin mitler; tedavi, müdahale ve iyileşme anlayışına ilişkin mitler; klinik uzmanlık, otorite ve karar süreçlerine ilişkin mitler; ve toplumsal algı, damgalama ile psikiyatrinin konumuna ilişkin mitler. Alanyazın, bu mitlerin önemli bir bölümünün güncel biyopsikososyal yaklaşımlar, hasta merkezli ruh sağlığı hizmetleri ve etik ilkelere dayalı klinik uygulamalarla tam olarak örtüşmeyebileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle psikiyatride yerleşik mitlerin eleştirel bir çerçevede ele alınması ve güncel bilimsel bilgiler ışığında tartışılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, mitlerin yalnızca klinik uygulamalar bağlamında değil, aynı zamanda ruh sağlığı hizmetlerinin örgütlenmesi, eğitim süreçleri ve kamu söylemi düzeyinde de ele alınmasının, psikiyatri alanında daha bütüncül, kapsayıcı ve eleştirel bir perspektifin geliştirilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Damgalama, mitler, psikiyatri, ruh sağlığı

PANEL-6 (11.15 – 12.45)
Sosyal Psikoloji / Social Psychology
Panel Başkanı: Ezgi Sakman

Bağlanma Yaralanmasının Yordayıcıları Olarak Temel Psikolojik İhtiyaçlar ve Algılanan Partner Duyarlılığı

Fatma Aksoy (İzmir Bakırçay Üniversitesi)
Pelin Bintaş Zörer (İzmir Bakırçay Üniversitesi)

Bağlanma yaralanmaları, bireyin partnerinden beklediği duygusal desteği kritik zamanlarda görememesi, terk edilmesi ya da duygusal ihmal gibi bağlanma güvenliğini sarsan olaylardan kaynaklanan ve güven kaybına, duygusal kırgınlıklara, ilişkinin genel kalitesinde ciddi bozulmalara neden olan durumlar olarak tanımlanmaktadır. İlişkinin niteliği üzerindeki rolü nedeniyle bağlanma yaralanmasıyla ilişkili faktörleri anlamak önemli görünmektedir. İlgili literatürde görece yeni bir çalışma alanı olan bu kavramın bireyin partneri tarafından psikolojik ihtiyaçlarının ne derece doyurulduğu ve partnerine ilişkin algısıyla ilişkileri dikkat çekmektedir. Bu çalışmada, temel psikolojik ihtiyaçların (özerklik, yeterlik ve ilişkili olma) ve algılanan partner duyarlılığının bağlanma yaralanmasını açıklamadaki rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma, en az 1 yıldır romantik ilişkisi olan 188 (148 kadın, 40 erkek) yetişkin katılımcıyla yürütülmüş; veriler Bağlanma Yaralanması Ölçeği, İlişkilerde Temel Psikolojik İhtiyaçlar Ölçeği ve Algılanan Partner Duyarlılığı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Analizler Pearson korelasyon analizi ve hiyerarşik regresyon analiziyle gerçekleştirilmiştir. Bulgular, ilk adımda modele eklenen temel psikolojik ihtiyaçların bağlanma yaralanmasındaki varyansın yaklaşık %42.5'ini açıkladığını; özellikle ilişkili olma ve yeterlik ihtiyaçlarının bağlanma yaralanmasını anlamlı ve negatif yönde yordadığını göstermiştir. Algılanan partner duyarlılığı ikinci adımda modele dahil edildiğinde ise açıklanan varyansta %3.3'lük anlamlı bir artış gözlenmiştir. Nihai modelde ilişkili olma ve yeterlik ihtiyaçları ile algılanan partner duyarlılığı bağlanma yaralanmasının anlamlı yordayıcıları iken, özerklik ihtiyacının anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür. Bu bulgular, algılanan partner duyarlılığının temel psikolojik ihtiyaçların açıklayıcılığına ek olarak bağlanma yaralanmasını anlamlı biçimde yordadığını ve modele özgün bir katkı sunduğunu göstermektedir. Sonuçlar, bağlanma yaralanmalarının yalnızca ilişkisel davranışlar üzerinden değil, bireyin ilişkideki ilişkili olma ve yeterlik ihtiyacı ile partnerinin kişinin ihtiyaçlarına yönelik duyarlılığına dair algısını içeren bütüncül bir bağlam içinde değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Gelecek araştırmalarda bu ilişkilerin boylamsal desenler ve farklı ilişki örneklemeleri üzerinden incelenmesi, bağlanma yaralanmalarının zaman içindeki seyrinin ve olası onarım süreçlerinin daha ayrıntılı biçimde anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Romantik ilişkiler, bağlanma yaralanması, temel psikolojik ihtiyaçlar, algılanan partner duyarlılığı

Sürücü Öfke İfadesinin Yordayıcıları Olarak Stres ve Duygu Düzenleme Güçlüğü

Ali Akçadağ (Polis Akademisi)
Furkan Kırbuğa (Polis Akademisi)
Gizem Fındık (Atılım Üniversitesi)

Araç kullanırken sürücülerin deneyimledikleri öfke ve özellikle bu öfkeyi ifade etme şekilleri, trafik cezası alma ve kazaya karışma gibi birçok olumsuz sonuçla ilişkilendirilen kritik değişkenler arasındadır. Bu nedenle alanyazında sürücü öfke ifadesinin yordayıcılarını inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Sözü edilen çalışmalarda demografik özellikler, düşmanca tutumlar, depresif belirtiler, affedicilik, öfke düzeyi gibi birçok değişkenin farklı sürücü öfke ifadesi türleriyle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Mevcut çalışmanın amacı, alanyazında daha önce birlikte ele alınmamış olan algılanan stres ve duygu düzenleme güçlüğü'nün sürücü öfke ifadesi bağlamındaki yordayıcı rolünü araştırmaktır. Çalışma kapsamında yaşları 18 ila 56 arasında değişen 106 katılımcıdan (70 kadın, 36 erkek) öz-beyana dayalı bir anket bataryasını doldurmaları istenmiştir. Anket bataryası, demografik bilgi formu, Algılanan Stres Ölçeği, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği ve Sürücü Öfke İfadesi Envanteri'nden oluşmaktadır. Değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla, Pearson korelasyon katsayıları ve aşamalı regresyon analizleri kullanılmıştır. Korelasyon katsayıları incelendiğinde, algılanan stres düzeyi ile sürücü öfkesinin sözel ifadesi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, duygu düzenleme güçlüğü'nün dürtü alt boyutu, öfkenin sözel ifadesi ile pozitif yönlü bir ilişki göstermiştir. Öte yandan, duygu düzenleme güçlüğü'nün kabul etmeme alt boyutu ile öfkenin araçla ifadesi arasında negatif yönlü bir korelasyon bulunmuştur. Korelasyona ek olarak, sürücü öfke ifadesinin dört alt boyutunun yordanan değişken; demografik değişkenlerin, algılanan stresin ve duygu düzenleme güçlüğü'nün yordayan değişkenler olduğu dört adet aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar, yordayıcı değişkenlerin öfkenin sözel, araçla ve yapıcı ifadelerinde görülen varyansın anlamlı kısmını açıkladığını ortaya koymuştur. Mevcut çalışmanın bulgularına göre, bireylerin stres düzeyleri ve duygu düzenleme güçlükleri arttıkça araç kullanırken öfkelerini ifade etme sıklıkları da artış göstermektedir. Ayrıca, duygu düzenleme güçlüğü'nün özellikle dürtü ve kabul etmeme boyutları, sürücü öfke ifadesinde görülen varyansı açıklamada diğer yordayıcı değişkenlerin ötesinde katkı sağlamaktadır. Bu bulgular, zihinsel sağlığın sürücülerin davranışlarını şekillendirebilecek önemli bir etmen olduğunu destekler niteliktedir.

Kaliteli Arkadaşlık İlişkilerinin Sosyalleşme Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması

Yusuf Oluğ (İstanbul Topkapı Üniversitesi)

Arkadaşlık insanlar arasındaki duygusal bir bağ, güven, anlayış ve destek ilişkisini ifade eder. İnsanlar arkadaşlıkları sayesinde yalnızlıklarını hafifletir, mutluluk veya mutsuzluklarını paylaşırlar. Aristoteles, “insan tabiatı gereği sosyal bir varlıktır” diyerek, insanın diğerleriyle yakın ilişki kurmasının hayattaki kaçınılmaz yerini bize hatırlatır. Arkadaşlık bağı, insan özelliklerinin en eski ve evrensel duygularından biridir. Sosyalleşme ise bireyin içerisinde bulunduğu toplumdaki rolünü öğrenmesi ve toplumla bütünleşmesini sağlamaktadır. Bireyin, kendi benliğini kazandığı çevresindeki diğer bireylerin varlığını fark ettiği, görev ve sorumluluklarını öğrendiği ve kendisini çevreden ayırt edebildiği en genel süreç olarak da ifade edilmektedir. Bu çalışma, üniversite öğrencileri örneğinde, kaliteli arkadaşlık ilişkilerinin sosyalleşme sürecine katkılarını göstererek öğrenci için farkındalığın artırılması, aile, toplum ve kurumlar tarafından

desteklenmesi ve bu kavramların birlikte etkileşimlerini multidisipliner (sosyoloji, psikoloji, iletişim bilimleri, ölçme ve değerlendirme vb.) bir çalışmayla literatürde yer almasının sağlanması esas olarak amaçlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin arkadaşlık ve sosyal ilişkilerini ele alan birçok akademik çalışma mevcuttur. Bu çalışmanın önemi, arkadaşlık kalitesinin, sosyalleşme çıktılarını ölçen bir çalışma olmasıdır. Araştırma, örneklem grubu rast gele seçilen 281 Üniversite öğrencisi ile yürütülmüştür. Veri toplama setinde, bireyler üzerinde arkadaşlığın etkilerini değerlendirmek amacıyla Thien, Razak ve Jamil tarafından geliştirilen Arkadaşlık Kalitesi Ölçeği (Thien et al.,2012) ve Şahan (2007) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan sosyalleşme ölçeği kullanılmıştır. Veri analizlerinde SPSS uygulaması, Tanımlayıcı İstatistik Analizleri, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi, Doğrulamalı Faktör Analizi, Basit Doğrusal ve Çoklu Regresyon Analizleri ile tezin araştırma sorusu ve hipotezler bu veriler temelinde açıklanmıştır. Bulgular, kaliteli arkadaşlık ilişkilerinin bireylerin sosyalleşme düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir şekilde yordadığını ortaya koymuştur. Çalışmada güven, yakınlık, kabul, yardım alt boyutlarının sosyalleşme üzerindeki etkileri literatür için dikkat çekici veriler sunmuştur.

Mekân Kendileme Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi

Eylül İnan (Bağımsız Araştırmacı)

Semra Buğdaycı (Bağımsız Araştırmacı)

Enfal Akdemir (Bağımsız Araştırmacı)

Emirhan Akgül (Bağımsız Araştırmacı)

Yılmaz Orhun Gürlük (İzmir Demokrasi Üniversitesi)

Mehmet Karasu (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Mekân kendileme, bireylerin bir mekânı aktif ve niyetli biçimde kullanarak ona anlam yükledikleri, sahiplik ve aidiyet duygusu geliştirdikleri; bu süreçte hem kendilerinin hem de mekânın karşılıklı olarak dönüştüğü etkileşimli bir süreçtir. Bu araştırma, Mekân Kendileme Ölçeği'ni geliştirmeyi hedeflemektedir. Araştırma süreci; kapsam geçerliği, açıklayıcı (AFA) ve doğrulamalı faktör analizleri (DFA) ile Aşamalı Tepki Modeli (ATM) aşamalarından oluşmaktadır. Üç farklı örneklem grubuyla ($n = 264$, $n = 477$, $n = 307$) yürütülen çalışmada, başlangıçtaki madde havuzu uzman görüşlerine sunulmuştur. Ardından gerçekleştirilen AFA sonuçları, ölçeğin iki üst faktör altında toplanan dört boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. DFA ile test edilen üçüncü düzey faktör yapısının iyi uyum değerleri sunduğu belirlenmiştir. Ancak bu bulgular, boyutlar arasında madde sayılarının dengesiz dağıldığını ortaya koyduğundan ATM analizi uygulanmıştır. Madde ayırt edicilik indeksleri ve boyutlar arası madde dengesi dikkate alınarak yürütülen ATM analizi sonucunda ölçek, her boyutta yalnızca yüksek ayırt edicilik gösteren toplam 20 maddelik nihai formuna ulaşmıştır. Daha sonra, üçüncü dereceden faktör modeli tekrar test edilmiş ve endekslerin kabul edilebilir olduğu görülmüştür, $\chi^2(164) = 789.406$, $\chi^2/df = 2.240$, $p < .001$, RMSEA(%90CI) = .079(.069, .088), SRMR = .058, CFI = .940, TLI = .932, GFI = .984. Güvenirlik analizleri, ölçeğin genel toplam puanında yüksek düzeyde iç tutarlılık ($\alpha = .918$, $\omega = .919$) ve .54 ile .71 arasında değişen güçlü madde-toplam korelasyonları olduğunu göstermiştir. Boyutlar açısından değerlendirildiğinde Cronbach alfa ve McDonald omega güvenirlilik katsayılarının .801 ile .866 aralığında değiştiği belirlenmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik kapsamında ölçek puanlarının; Yer Bağlılığı ve Yaşam Doyumu ile pozitif, Yabancılaşma (sosyal kurumlar ve kişilerarası) boyutlarıyla ise negatif yönde anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Bulgular,

ölçeğin Türkiye örnekleminde mekânı kendileme olgusunu ölçmede psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu kanıtlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekânı kendileme, yer bağlılığı, ölçek geliştirme, çevre psikolojisi, aşamalı tepki modeli

Haber Güvenilirliği Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması ve Medya Türlerine Göre Haberlere Güven Algısının İncelenmesi

Yağmur Şimşek (Orta Doğu Teknik Üniversitesi / Doğu Üniversitesi)
Leman Korkmaz (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)

Haber güvenilirliği medya çalışmalarının yanı sıra psikoloji literatüründe de önem kazanmaktadır; ancak güvenilirliğin farklı bağlam ve medya türlerindeki geçerliliğine ilişkin araştırmalar sınırlıdır. Bu çalışmanın amacı, Abdulla ve arkadaşları (2004) tarafından geliştirilen ve Yale ve arkadaşları (2015) tarafından revize edilen 9 maddelik Haber Güvenilirliği Ölçeği'ni Türkçeye uyarlayarak ölçeğin ana akım medya, sosyal medya ve internet haberlerindeki yapı geçerliliğini doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelemektir. Ayrıca çalışma, Suriyelilere yönelik haberlerde medya türlerine göre güvenilirlik algısının farklılaşıp farklılaşmadığını test etmektedir. Araştırma, uygun örnekleme ile ulaşılan 18 yaş üzeri 362 katılımcıyla yürütülmüştür. Ölçek çeviri-geri çeviri yöntemiyle ve farklı medya türleri özelinde Türkçeye uyarlanmıştır. DFA'da her medya türü için tek, iki, üç ve ikinci düzey modeller test edilmiştir. Sonuçlar, üç faktörlü model için (denge, dürüstlük, güncellik) RMSEA'nın .08-.10 aralığında olması sınırdan uyuma, CFI değerleri ise güçlü uyuma işaret etmektedir (ana akım: CFI = .968, RMSEA = .085; sosyal medya: CFI = .974, RMSEA = .093; internet haberleri: CFI = .963, RMSEA = .096). Yakınsak geçerlik tüm faktörlerde sağlanmış (AVE = .681-.847), ancak denge ve dürüstlük arasındaki yüksek korelasyonlar (ana akım: $r = .887$; sosyal medya: $r = .873$) nedeniyle ayrımsak geçerlik sağlanmamıştır. Bu sebeple yürütülen ikinci düzey model ise üç medya türünde yeterli uyum göstermiştir (CFI > .95; RMSEA < .10). Greenhouse-Geisser düzeltmeli tekrarlı ölçümler ANOVA'sı medya türlerine göre haber güvenilirliğinde anlamlı farklar göstermiştir ($F(1.70) = 33.31, p < .001, \eta^2 = .084$). Katılımcılar Suriyelilere yönelik haberlerde sosyal medya haberlerini ($M = 2.86, SD = 0.93$), ana akım medya ($M = 2.48, SD = 0.83$) ve internet haberlerine ($M = 2.64, SD = 0.82$) kıyasla daha güvenilir bulmuştur. Bulgular, ikinci düzey yapının literatürle uyumlu şekilde uygun olduğunu göstermektedir. Ayrıca, Türkiye'de sosyal medyanın başlıca haber kaynağı olması ve ana akım medya ile haber sitelerine yönelik güvensizlik tartışmaları, sosyal medya haberlerinin daha güvenilir algılanmasını açıklayabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Haber güvenilirliği, ölçek uyarlama, ana akım medya, sosyal medya, internet haberleri

Dövmeye ve Toplumsal Damgalanma: Dövmeli Bireylerin Yaşadığı Sıkıntılar ve Onlara Yönelik Algılar

İsmail Berke Durusu (Balıkesir Üniversitesi)

Ömer Küçük (Balıkesir Üniversitesi)

Bu çalışma, farklı yaş, cinsiyet ve toplumsal statüye sahip dövmeli bireylerin toplumsal yaşamda karşılaştıkları deneyimleri, yaşadıkları sıkıntıları ve bu bireylere yönelik toplumsal algı ile damgalanma biçimlerini incelemeyi amaçlamaktadır. Dövmeye, günümüzde giderek yaygınlaşan bir beden pratiği olmasına rağmen, hâlen birçok toplumsal bağlamda norm dışı, marjinal ya da olumsuz çağrışımlarla ilişkilendirilebilmekte; bu durum dövmeli bireylerin gündelik yaşamlarında çeşitli ayrımcılık ve dışlanma deneyimleriyle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Çalışmada dövmeli bireylerin maruz kaldıkları damgalanma süreçleri, Erving Goffman'ın Damgalanma kuramsal çerçevesi temel alınarak ele alınmaktadır. Goffman'ın "normal" ve "damgalı" birey ayrımı üzerinden geliştirilen yaklaşımı, beden üzerinden kurulan toplumsal hiyerarşileri ve bu hiyerarşilerin gündelik etkileşimlerde nasıl yeniden üretildiğini anlamak açısından önemli bir analitik zemin sunmaktadır. Araştırma kapsamında, Türkiye'den ve dünyadan konuya ilişkin mevcut literatür incelenmiş; bu çalışmaların çoğunlukla dövmeyi kimlik inşası, altkültür veya estetik bir ifade biçimi olarak ele aldığı, ancak dövmeli bireylerin deneyimledikleri damgalanma süreçlerini karşılaştırmalı biçimde ele almakta sınırlı kaldığı görülmüştür. Araştırma niteliksel metodoloji çerçevesinde tasarlanmıştır. Dövmeli bireylerle ve dövmesi olmayan bireylerle gerçekleştirilecek derinlemesine görüşmeler aracılığıyla, bir yandan dövmeli bireylerin öznel deneyimleri ve anlatıları ortaya konulacak, diğer yandan toplumun farklı kesimlerinin bu bireylere yönelik algıları analiz edilecektir. Bu karşılaştırmalı yaklaşım sayesinde, damgalanmanın hem içsel deneyim boyutu hem de toplumsal algı düzeyi birlikte değerlendirilecektir. Elde edilecek bulguların, beden, normallik ve toplumsal damgalanma tartışmalarına sosyolojik açıdan katkı sunması hedeflenmektedir.

PANEL-7 (13.30 – 14.45)

Algı, Dil İşleme ve Yapay Zekâ Teknolojisi Kullanımı / Perception, Language Processing
and Use of AI Technologies

Panel Başkanı: Zahide Pamir

**Spatialized Virtual Sound Objects Induce Retinotopy-Like Organization in the Primary
Visual Cortex**

Alara Akcan (Bilkent University)

Ufuk Önen (Bilkent University)

Zahide Pamir (Bilkent University)

In this study, we tested whether the primary visual cortex (V1) shows retinotopy-like responses to auditory stimuli with rich spatial input. If auditory input can evoke such spatial maps, it would imply that topographic organization in V1 is not uniquely visual, but instead reflects a metamodal architecture in which the fundamental organizational principles of early visual cortex extend to other sensory modalities. To address this, we first generated auditory stimuli using the Dolby Atmos system, which turns the sounds into 3D sound “objects” and thus enables them to be located at a specific spatial location, with their immersive, real-like sound qualities. Then, inspired by the principles of classical retinotopy paradigms, we created a novel auditory retinotopic mapping procedure with 2-second spatialized virtual sounds consisting of pure tones alternating between lower and higher frequencies to reflect the flickering checkerboard effect, and each sound was delivered sequentially from 19 distinct spatial positions, spaced 10 degrees apart across a 180-degree horizontal field in front of the participant, through earphones. After a brief period of blindfolding and 10 minutes of training, three participants completed this auditory-adapted paradigm in fMRI. Our results showed that V1 boundaries defined using auditory stimuli were substantially consistent with the individually defined V1 boundaries by the classical retinotopy procedure. However, in control conditions where auditory stimuli did not contain any spatial information, drawing V1 boundaries using auditory stimuli was either not possible or the patterns consistent with the visually defined boundaries had weaker correlations. Previously, a retinotopic-like mapping using auditory stimuli was shown in blind echolocators, only using the echolocation sounds, indicating the formation of these maps through extensive training. Our findings suggest that auditory stimuli carrying rich spatial information evoke retinotopy-like organization in V1 even in neurotypical individuals with minimal training and short-term and reversible deprivation.

Measuring Readability: Font Weight, Reading Speed, and Subjective Comfort in Arabic

Nilsu Atılgan (Bilkent University)

Effective digital communication relies on carefully designed text, yet empirical evidence guiding typographic choices, especially for non-Latin writing systems, remains limited. With the increasing prevalence of multiscript digital interfaces, ensuring comfortable and efficient reading across diverse scripts, such as Arabic, is essential. Existing research often narrowly focuses on text size or single-script performance, overlooking the role of font weight, a fundamental element that shapes visual hierarchy, emphasis, and overall readability. Prior work on font weight has also focused predominantly on English and Latin scripts. This study addresses this gap by examining how font weight influences both subjective reading experience and objective reading performance

in Arabic script. Thirty-two native Arabic speakers participated in an online experiment, evaluating three weights (Light, Medium, and Bold) of the Noto Sans Arabic typeface. Participants read passages, answered comprehension questions, and rated their comfort and preference. Reading speed was automatically recorded. While comprehension accuracy did not differ across weights, suggesting stable understanding, reading speed showed a clear weight-dependent pattern: Medium produced the fastest reading speed (171 WPM), followed by Bold (164 WPM), and Light (156 WPM). Subjective judgments mirrored this pattern, with Medium rated as the most comfortable and preferred, and Light as the least favorable. This result contrasts with several studies in Latin script, where lighter weights do not typically produce slower reading. The connected nature of Arabic letterforms may impose additional visual processing demands, such as increased crowding or reduced visual span, which warrants further investigation. Overall, these findings demonstrate that font weight significantly affects reading efficiency in Arabic, even when comprehension remains stable. The results offer evidence-based guidance for designers, educators, and developers working with Arabic digital text and underscore the need for culturally and script-sensitive reading research to improve digital readability across writing systems.

A Further Investigation of Misclassifications in Deepfake Audio Detection

Irmak Uzun Bayar (Ankara Bilim Üniversitesi)

Audio deepfakes increasingly challenge the credibility of recorded speech in organisational and public settings. This concept abstract proposes an error-centred research agenda: rather than treating misclassifications as residual noise, it treats them as informative cases that can reveal the limits of commonly used audio representations and decision rules. The study begins with a conventional real–deepfake classification pipeline built on standard acoustic descriptors and an interpretable reference classifier. The analytic focus then shifts to the error set (false positives and false negatives). Using low-dimensional feature maps (UMAP and t-SNE), we examine whether misidentified recordings exhibit stable geometric patterns in the feature space. The guiding questions are intentionally simple but consequential: Do errors gather in “transition regions” where authentic and synthetic recordings become difficult to distinguish? Do they form small pockets separated from typical examples? Or do they appear in mixed neighbourhoods where local similarity overwhelms class distinctions? If such structures recur, they offer a concrete way to describe how and where detection becomes fragile. A complementary step then evaluates whether these difficult cases also differ in their relationship to the classifier’s separating rule, expressed in accessible terms. We compare misidentified versus correctly classified recordings by their closeness to the separation boundary and by the extent to which particular recordings appear to affect where that boundary is placed. This supports a practical typology of errors as (i) genuinely ambiguous cases, (ii) borderline cases that are especially influential for the learned rule, or (iii) atypical outliers that are poorly captured by the prevailing feature description. The anticipated contribution is an interpretable account of misidentification mechanisms that can guide stress testing, data-collection priorities, and more accountable deployment of audio authentication systems—especially in contexts where verification and trust are consequential.

Keywords: Digital trust, deepfake audio, audio analysis, misclassification, dimensionality reduction

Translation and Technology: A Critical Look from English Major Students

İbrahim Şahin (Atatürk Üniversitesi)

The growing importance of technology in the educational environment as an evergreen issue has also played a significant role in the field of translation. Nevertheless, the significance of translation might refer to more than finding the equivalent expressions of one language or understanding such expressions. On this basis, this study specifically focuses on how English major students perceive the significance of translation, what considerations they regard while translating, how they benefit from technology while translating, and what their recommendations are for the use of artificial intelligence during translation. The sample consisted of a total of 43 Turkish students who are studying American Language and Literature in a state university located in the eastern region of Türkiye. Regarding the basic premises of the study, the students were asked to narrate their answers in their first language (i.e., Turkish) in order to help them detail freely. Their handwritten narrations were analyzed through content analysis. To increase the reliability of the coded analysis, sample extracted statements were also included. The overall findings of this narrative inquiry provided valuable implications for translation-based future research and the use of computer and artificial intelligence technologies for translation, and the place of translation inside language-related programs.

Translators, Networks, and The Making of Turkish Science Fiction Repertoire: A Digital Humanities Approach

Kadir Yiğit Us (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Feriştah Dalkılıç (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Müge Işıklar Koçak (Dokuz Eylül Üniversitesi)

This paper investigates how a shared translator “habitus” (Bourdieu, 1996) shaped the Turkish science fiction translation ecosystem (1974-1997). It examines how convergent neologism, multiplex translator–author–journal networks and recurring topic clusters reveal the structure of Turkish science fiction translators’ habituses. We argue that translators who share a habitus exhibit similar neologisms and repertoire reuse (Even-Zohar, 1997; Even-Zohar, 2000); that multiplex relations built from texts, paratexts and terminology reproduce the social topology of the field; and that central agents accumulate symbolic capital that consolidates hierarchical structures (Bourdieu, 1996; Crossley, 2011; Even-Zohar, 1990). Focusing on journals *Antares*, *X-Bilinmeyen*, *Çağdaş Sanat Bilimkurgu*, *Atılğan* and *Nostromo*, the study integrates Pierre Bourdieu’s field–habitus–capital theory (1977, 1986, 1990) with cultural functionalism (Even-Zohar, 1997, 2000) and relational sociology (Donati & Archer, 2015; Emirbayer, 1997). It conceptualises translators, editors, authors, fans and institutions as relationally embedded actors whose position-takings become legible in terminological choices, topics (tropes) and paratextual framings (Gouanvic, 1997; Inghilleri, 2005; Sela-Sheffy, 2005). Empirically, the paper reconstructs agent networks from publishing data; aligns these networks with corpus of translated and indigenous literature; and operationalises habitus through digital humanities tools. Neologism extraction, topic and node clustering test convergent terminology strategies and micro-habitus formations (Baker, 2000; Ray, 2020; Saldanha, 2011), while network analysis (centrality, modularity, core–periphery) evaluates how position reflect agent authority in text circulation (Reagan et al., 2016). Topic modelling and intertextual similarity further probe inter-habitus boundaries, the co-evolution of translated and

indigenous texts, and the role of audiences in legitimation. This offers a multi-layered account of how translators' relational positions, terminological choices and collaborative infrastructures co-produced science-fiction habituses through (re)configuring the Turkish science fiction repertoire (Bogenç Demirel, 2014; Jockers, 2013).

Keywords: Turkish science fiction repertoire, translator habitus, network, neologism, digital humanities

PANEL-8 (15.15 – 16.15)
Aile ve Birey / Family and the Individual
Panel Başkanı: Selin Salman

Ebeveynleri Boşanmış Ortaokul Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Benlik Saygısı, Duygu Düzenleme Becerisi ve Umut Düzeylerine Göre İncelenmesi

Betül Deveboynu (Yıldız Teknik Üniversitesi)
Ali Eryılmaz (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Bu araştırmanın amacı; ebeveynleri boşanmış ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerini benlik saygısı, duygu düzenleme becerisi ve umut düzeyleri açısından incelemektir. Aile yapısındaki değişim; özellikle ergenlik dönemine geçiş sürecindeki öğrenciler için duygusal, bilişsel ve davranışsal açıdan risk oluşturmaktadır. Bu bağlamda; boşanma süreci yaşayan çocukların psikolojik sağlamlıklarının hangi faktörlerle ilişkili olduğunun anlaşılması, koruyucu müdahaleler açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilindeki 9-12 yaş aralığındaki ebeveynleri boşanmış 200 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplama sürecinde “Psikolojik Sağlamlık Tutum Beceri Ölçeği”, “Çocuklar için Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği”, “Çocuklar için Duygu Düzenleme Beceri Ölçeği” ve “Çocuklarda Umut Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler, Yıldız Teknik Üniversitesi Etik Kurulundan ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alındıktan sonra okuldaki psikolojik danışmanlar aracılığıyla çevrimiçi toplanmıştır. Verilerin analizi için SPSS 25 paket programı kullanılmış ve hata payı .05 olarak alınmıştır. Çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkilerin düzeyini ve yönünü belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi yapılmıştır. Öğrencilerin benlik saygısı, duygu düzenleme becerisi ve umut düzeyleri arttıkça psikolojik sağlamlıklarının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerini; benlik saygısı, duygu düzenleme becerisi (korku, öfke, üzüntü, heyecan alt boyutları) ve umut (amaca ulaşma yolları ve güdülenme alt boyutları) düzeylerinin anlamlı şekilde yordayıp yordamadığını belirleyebilmek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Tüm değişkenler birlikte ele alındığında psikolojik sağlamlığı %48 oranında açıklamıştır. Sonuç olarak; ebeveynleri boşanmış çocuklara yönelik psikolojik sağlamlık temelli müdahalelerde benlik saygısının güçlendirilmesi, umut duygusunun desteklenmesi ve etkili duygu düzenleme becerilerinin kazandırılması önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik sağlamlık, benlik saygısı, duygu düzenleme becerisi, umut, boşanma

Negatif Simgesel Sermaye Olarak Damga: Otizmlili Çocuğu Olan Ailelerin Damgalanma Deneyimleri

Sedat Karal (Bağımsız Araştırmacı)

Son zamanlarda gittikçe görünür olmaya başlayan çocukluk çağı nörogelişimsel düzensizliklerinden (neurodevelopmental disorder) biri olan otizm, yalnızca otizmlili bireylerin değil bu bireylerle birlikte yaşayan ailelerin de eylem alanlarını ve biçimlerini önemli ölçüde etkileyip yapılandırır. Bu araştırma, otizmlili çocuğu olan ailelerin kamusal alanın çeşitli katmanlarında çocuklarıyla birlikte eylemde bulunurken maruz kaldıkları damgalanma deneyimlerini konu edinmektedir. Bunu yaparken de E. Goffman'ın “damga”, P. Bourdieu'nün

“simgesel sermaye” ve L. Wacquant’ın “negatif simgesel sermaye” gibi kuramlarını birbiriyle ilişkili düşünmeye çalışmaktadır. Bu yönüyle literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Bu araştırma, bir eğitim kurumuna kayıtlı otizmlı çocuğu olan ve İstanbul’da yaşayan 32 aileyi kapsamaktadır. Nitel araştırma yönteminin alt desenlerinden biri olan inşacı temellendirilmiş teori yaklaşımının tercih edildiği bu çalışmada, farklı sosyo-ekonomik statüye sahip 32 aileyle yarı-yapılandırılmış soru formu eşliğinde ve tamamı yüz yüze olmak üzere derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara sosyal medya grupları üzerinden ve aracı kişilerin yardımıyla ulaşılmıştır. Görüşmeler katılımcıların uygun gördüğü yer, gün ve saatte yapılmıştır. Elde edilen nitel veriler MAXQDA adlı yazılım programında kodlanmış ve damgalanma olgusuyla ilgili anlamlı bir kategoriye ulaşılmıştır. Tıpkı diğer toplumsal aktörler gibi birer sermaye taşıyıcısı olan katılımcı aileler normal, sağlıklı, sağlam ve sonrasında da eğitsel anlamda başarılı olan çocukların değerli görünüp onaylandığı ve kabul edildiği bir toplumsal düzende otizmlı çocuğa sahip oldukları için negatif simgesel sermayeye ile donanırlar. Bu nedenle onlar gündelik hayatın akışı içerisinde karşılaştıkları kişilere karşı çoğunlukla “eksik”, “çekinik”, “zayıf”, “güçsüz” ve “çaresiz” hissedilen ve böyle olduğu için de “sürekli açıklama yapp” özür dilemek zorunda kalan, daha da önemlisi damgalanıp itibarsızlaştırılan, bir başka ifadeyle simgesel şiddete/iktidara maruz kalan taraflardır. Katılımcılar, yaşadıkları damgalanma deneyimlerinin de etkisiyle insanlardan nispeten uzak yerlerde ya da onların az olduğu saatlerde “çekingin” bir şekilde sosyalleşmeye başlarlar. Tespit edilen bu gerçeklik de “çekingin sosyalleşme” şeklinde kavramsallaştırılmıştır.

Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkisi

Gizem Tan Eren (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Temel toplumsal kurumlardan biri olan aile; bireylerin içine doğdukları, sosyalleşmeye ilk adımı attıkları, güven duygusunu edindikleri, eğitim süreçlerinin başladığı, üyelerinin birbirini koruduğu yani bireyin fizyolojik, sosyal, psikolojik ihtiyaçlarının karşılandığı bir ortamdır. Ancak modern toplumda artan kurumsallaşmalar ailenin işlevlerinin azalmasına ya da başka kurumlar tarafından yerine getirilmesine sebep olmaktadır. Modern dönemde artan bireyselleşme, aile yapısının geniş aile tipinden çekirdek aileye doğru dönüşümü ve aileye alternatif birlikteliklerin ortaya çıkması; bireylerin geleneksel toplumlara kıyasla aileye yönelik bağlılıklarının azalmasına ve aile kurumuna daha az önem vermelerine yol açmaktadır. Buna karşın aile, birey yaşamını pek çok yönden kuşatmaya devam etmekte ve bireylerin yaşam kaliteleri üzerinde etkili olmaktadır. Yaşam kalitesi, bireyin fiziksel iyilik halinden sosyal ilişkileri ve kişisel doyuma dek geniş bir alanı kapsamaktadır. Aile kurumu, bireylerin yaşam kalitelerini çok boyutlu olarak etkilemekte, bireyin refahını maksimize etme potansiyeli taşımaktadır. Isparta ilinde 383 kişiyle gerçekleştirilen nicel çalışmanın sonuçlarına göre; aile kurumunun yaşam kalitesi üzerinde olumlu etki sağlaması, bireylerin beklentilerini karşılaması ve doyum sağlamasına bağlıdır. Aile kurumu; “güvenli, samimi, huzurlu ortam ve güçlü iletişim”, “yuva kurma desteği ve çocuk”, “çocukların toplumsal/dini değerlere uygun yetiştirilmesi”, “temel toplumsal ve fizyolojik ihtiyaçların karşılanması” işlevleri ile karakterize edilmektedir. Ailenin beklentileri karşılaması yani işlevselliklerini yerine getirmesi, bireylerin aile yaşamlarından memnun olmaları ve günümüz aile yapısına olmasa da kendi içine doğdukları aileye güven duymaları üzerinde pozitif yönde etki yaratırken yaşam kalitesinin de olumlu yönde etkilenmesini sağlamaktadır. Bu bulguların yanı sıra, aile içindeki ilişkilerin kalitesi ve ilişkilerin şeffaflığı, bireylerin içinde bir birey olarak var oldukları, kendilerini ait hissettikleri ve kendileri olabildikleri bir aile yaşantısı da bireylerin yaşam

kaliteleri üzerinde olumlu etkiye bulunmaktadır. Ailenin toplumun temel taşı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, aile yaşam kalitesinin güçlendirilmesi gerek bireysel gerekse de toplumsal yaşam kalitesinin artırılması açısından pozitif etki yaratacağından bu konuda politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Aile Katılımının Okul Kültürü ve Eğitim Yönetimi Üzerindeki Etkisi

Muhammed Taha Ateş (Fırat Üniversitesi)

Eğitim kurumlarının etkililiği, yalnızca okul içi dinamiklerle değil, aynı zamanda aile ve toplumla kurulan güçlü etkileşimlerle de doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda aile katılımı, okul kültürünün inşasında ve eğitim yönetimi süreçlerinin işleyişinde belirleyici bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ailelerin eğitim sürecine aktif katılımı; okul-aile iş birliğini güçlendirmekte, iletişim kanallarını geliştirmekte ve paylaşılan değerler ekseninde olumlu bir okul iklimi yaratılmasına katkı sağlamaktadır. Buna karşın, ulusal alanyazında aile katılımını okul kültürü ve eğitim yönetimi perspektifiyle ele alan çalışmaların genel eğilimlerini ortaya koyan bütüncül araştırmalar sınırlıdır. Bu araştırmanın amacı, aile katılımının okul kültürü ve eğitim yönetimi üzerindeki etkilerini inceleyen akademik çalışmaların tematik ve yöntemsel eğilimlerini belirlemektir. Nitel araştırma yaklaşımıyla desenlenen çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, TR Dizin veri tabanında 2017-2024 yılları arasında yayımlanan çalışmalar oluşturmaktadır. "Aile katılımı", "okul-aile iş birliği", "okul kültürü" ve "eğitim yönetimi" anahtar kelimeleriyle yapılan kapsamlı tarama sonucunda, belirlenen dahil etme ölçütlerine uygun ilgili çalışmalar örnekleme alınmıştır. İncelenen çalışmalar; yayın yılı, araştırma yöntemi, okul türü ve vurgulanan kültürel temalar açısından içerik analizi tekniğiyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, aile katılımının okul kültürünü güçlendirmede, kurumsal güveni artırmada ve yönetim süreçlerinin şeffaflığını sağlamada kritik bir role sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca incelenen çalışmalarda çoğunlukla nitel yöntemlerin tercih edildiği, ancak kriz dönemleri (pandemi vb.) ve farklı eğitim kademelerini kapsayan geniş bir yelpazenin literatürde yer bulduğu görülmüştür. Bu çalışma, okul yöneticileri ve politika yapıcılara aile-okul iş birliğini geliştirecek stratejiler sunarken, gelecekteki araştırmalar için de kuramsal bir çerçeve oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile katılımı, okul kültürü, eğitim yönetimi, okul-aile iş birliği, doküman incelemesi

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ

31 Ocak 2026, Cumartesi

ODA-3: Sosyal Medya, Toplumsal Algı, Toplumsal Cinsiyet ve Vatandaşlık / Social Media, Social Perception, Gender, and Citizenship

PANEL-9 (09.30 – 10.45)

Sosyal Medya, Kişisel ve Toplumsal Etkileri / Social Media and Its Personal and Societal Effects

Panel Başkanı: Uğur Eker

The Transformation of Social Relationships in the Process of Digitalization: An Evaluation of Social Loneliness

Uğur Eker (University of Edinburgh)

The rapid development of digital technologies has profoundly transformed individuals' modes of communication and social relationships. Social media platforms, online networks, and mobile communication tools have enabled interactions beyond the constraints of time and space. However, despite the quantitative increase in communication, this transformation has also given rise to a growing sense of social loneliness. This study aims to examine the effects of digitalization on social relationships within the framework of the concept of social loneliness. The study adopts a qualitative research approach based on a comprehensive review of recent academic literature in the fields of sociology, psychology, and communication studies. The analysis focuses on how digital environments reshape interpersonal bonds, the decline of face-to-face interaction, and the resulting changes in individuals' perceptions of social belonging. The findings indicate that while digital communication creates a constant sense of connectedness, it may simultaneously weaken deep, meaningful, and sustainable social relationships. In conclusion, the effects of digitalization on social relationships are multidimensional, encompassing both opportunities and risks. The study emphasizes that social loneliness in the digital age cannot be understood solely as an individual problem but should be addressed as a broader social phenomenon. By offering a theoretical evaluation, this research seeks to contribute to the understanding of social loneliness in contemporary societies and to provide a conceptual framework for future empirical studies and social policy discussions.

Keywords: Digitalization, social relationships, social loneliness, social media, contemporary society

Dijital Yakınlıklar: Flört Mobil Uygulamalarında Yakın Kamular ve Kuir Yakınlıklar

Nisanur Karacaoğlu (Hacettepe Üniversitesi)

Geçtiğimiz son on yıl içinde flört mobil uygulamalarının yakınlık arayışlarında kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu çalışma, flört mobil uygulamalarında dijital kuir yakınlıkların nasıl deneyimlendiği, kısıtlandığı ve yeniden tanımlandığı sorularına odaklanmaktadır. Dijital yakınlık ve kuir çalışmalarının kesişim noktasında yer alan çalışma, kuir teorisyen Lauren Berlant'ın "yakınlık" (1998) kavrayışını benimser. Aynı zamanda Berlant'ın "yakın kamu" (2008) kavramına

dayanan bu çalışma, flört mobil uygulamalarının ikircikli, karmaşık, estetik ve politik bağlamları bakımından muğlak doğasını tartışmaya açmaktadır (Banet-Weiser, 2012; Dobson ve ark., 2018, s. 2). Berlant, yakın kamunun “yabancıların arasında, aidiyet hissi veren ve teselli, onay, disiplin ve “x” olarak nasıl yaşanacağına dair tartışma sağlayan, geçirgen ve duygusal bir kimlik sahnesi olarak geliştiğini” (2008, s. viii) söyler. Bu bağlamda, flört mobil uygulamaları aracılığıyla kurulan kuir yakınlıklar değerlendirildiğinde hem özgürleştirici yönleri hem de normativite üreten nitelikleri olduğu düşünülmektedir. Nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, kuir bireylerin uygulamayı nasıl deneyimlediklerine dair nitel veri toplamak adına ilk olarak uygulamaların yapısını anlamak için “gezinti yöntemi” (walkthrough method) (Light ve ark., 2018) kullanılmıştır. İkinci nitel veri katmanı ise flört mobil uygulamalarını kullanan 12 kuir bireyle yapılan derinlemesine görüşmelere dayanmaktadır. Bu iki veri seti hem uygulama ile direkt etkileşime girerek kullanıcıların yakınlık deneyimlerinin nasıl şekillendiğini, uygulamayı geliştirenlerin nasıl bir uygulama tahayyül ettiğini hem de kullanıcıların uygulamayı nasıl deneyimlediklerini incelemektedir. Sonuç olarak, birer dijital yakın kamu sahnesi olarak değerlendirilen flört mobil uygulamaları, kamusal alanda muhtelif, akışkan, görünür olmayan, sınırları aşan yakınlıklar için yeni yollar, karşılaşmalar sunsa da uygulamaların yapıları ve kullanıcılar arası etkileşimlerle; (hetero/homo)normativiteyi, beklentileri, toplumsal cinsiyet ve cinsellik normlarını yeniden tesis etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Flört mobil uygulamaları, kuir yakınlıklar, dijital yakınlıklar, yakın kamu, gezinti yöntemi

İki Yönlü Dinamik: TikTok Platformunun Azınlık Gruplara Yönelik Tutumlardaki Rolüne Dair Sistematik Bir Derleme

Yağmur Şimşek (Orta Doğu Teknik Üniversitesi / Doğu Üniversitesi)
Berfin Gökkaya (Orta Doğu Teknik Üniversitesi / Selçuk Üniversitesi)

Medya platformlarının gruplar arası tutumları şekillendirdiği günümüzde TikTok, azınlık gruplara yönelik tutumların üretildiği ve pekiştirildiği önemli bir alan haline gelmiştir. Mevcut çalışma buna dayanarak, TikTok maruziyetinin sosyal gruplara yönelik tutumlarla nasıl ilişkili olduğuna dair olumlu ve olumsuz ampirik bulguları bir araya getirerek literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır. PRISMA 2020 yönergeleri doğrultusunda 10 Ağustos–7 Eylül 2025 tarihleri arasında Web of Science, Scopus, PsycArticles, PubMed ve Google Akademik’te sistematik aramalar yapılmıştır. Arama stratejileri, “TikTok” terimini önyargı, tutum, damgalama, kalıpyargı ve nefret söylemi gibi anahtar kelimelerle birleştirmiştir. TikTok maruziyetiyle ilişkili olarak azınlık dış gruplara yönelik açık veya örtük tutumları inceleyen ve deneysel maruziyet, öz-bildirim ölçümleri ya da video ve yorum analizine dayalı özgün veri sunan makale ve kitap bölümü çalışmaları dahil edilmiştir. Teorik yazılar, tutum analizi içermeyen TikTok çalışmaları ve Çin’in TikTok versiyonu olan Douyin’e odaklanan yayınlar dışlanmıştır. Tarama sonunda 26 çalışma dahil edilmiş ancak yalnızca altısının birey düzeyinde doğrudan tutum ölçümü sağladığı görülmüştür. Çalışmaların yanlılık riskleri CASP kontrol listeleri kullanılarak değerlendirilmiş ve genel olarak orta düzeyde bir risk belirlenerek metodolojik kalite yeterli bulunmuştur. Bulgular, TikTok’un gruplar arası tutumları hem deneysel veya anket temelli ölçümlere dayanarak doğrudan hem de yorum örüntüleri, duygu analizi, nefret söylemi ve etkileşim dinamiklerinden çıkarılan dolaylı mekanizmalar üzerinden şekillendirdiğini göstermektedir. Ayrıca maruziyetin hem olumsuz hem

de olumlu yönelimleri yansıtan çıktılarla sonuçlandığı ve bu çıktılarda inanç, duygu, kabul, normatif değerlendirme ve davranış göstergelerinin belirleyici olduğu görülmüştür. Örüntülerin etnik azınlıklardan dini azınlıklara uzanan çeşitli azınlık gruplarında farklılık gösterdiği; düetler, “stitch” formatı, konu etiketleri, mizahi “meme” içerikleri ve algoritmik kürasyon gibi TikTok’a özgü olanakların da tutumlarda etkili olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak TikTok, bağlama bağlı olarak çift yönlü bir etki üretmektedir. Fakat doğrudan tutum ölçen çalışmaların azlığı literatürdeki boşluğa işaret etmekte ve TikTok’un tutumsal etkilerini doğrudan test eden araştırmalara duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: TikTok, tutum, önyargı, azınlık grup, derleme and social policies.

Birmingham Okulu Perspektifinden Tiktok Dark Academia Estetiği

Bahar Mert (İbn Haldun Üniversitesi)

Bu çalışma, Birmingham Kültürel Çalışmalar Okulu (BCCS) kavramsal çerçevesini (Hall, 1980) kullanarak, gençlik kültürünün TikTok platformundaki ifadesi olan Dark Academia estetik subkültürünü, hegemonya, direniş ve metalaşma süreçleri (Hall, 1980; Hebdige, 1979) üzerinden analiz etmektedir. Makalenin araştırma sorusu “Dark Academia estetiği, TikTok platformunda tüketim hegemonyasına karşı nasıl bir kültürel direniş sergilemektedir?” olarak belirlenmiştir. Dark Academia, giyim, edebiyat ve estetik pratikler aracılığıyla, hızlı moda, dijital dikkat dağınıklığı ve neoliberal başarı odaklılığı gibi hâkim ideolojilere karşı sembolik bir farklılaşma alanı yaratmaktadır. Hebdige’in stil teorisine göre, bu estetik, gençlik için bir kimlik inşa etme ve hâkim kültüre karşı duruş sergilemenin bir yolu olarak işlemektedir (Hebdige, 1979). Ancak analiz, bu sembolik direnişin iki temel çelişkiyle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Birincisi, subkültürün sembollerinin ana akım moda endüstrisi ve TikTok’un “trend” mantığı tarafından hızla metalaştırılması ve ticari bir döngüye sokularak nötralize edilmesidir (Hebdige, 1979; Hall, 1980). İkincisi, bu estetiğin köklerinde yer alan Beyaz, Batı merkezli, elitist ve tarihsel olarak ayrıcalıklı akademik ideallerin romantikleştirilmesi, direnişin yüzeysel kalmasına ve aslında hâkim kültürel hegemonyanın bazı yönlerini yeniden üretmesine neden olmaktadır (Gramsci, 2011; Hall, 1980). Çalışma, gençlik kültürel pratiklerinin dijital çağda hâlâ direniş tohumları taşıdığını, ancak algoritmik medyanın hızının, metalaşma ve nötralizasyon sürecini daha önce görülmemiş bir seviyeye taşıdığını (Hall, 1980; McRobbie, 2005) ve ideolojik çelişkilerin daha görünür hale geldiğini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Birmingham Kültürel Çalışmalar (BCCS), dark academia, gençlik kültürü, tiktok, subkültür

Sosyal Medyada Minimalist Yaşamın Tüketimin Ahlakileştirilmesi Yoluyla Yeniden Meşrulaştırılması: Instagram’da Kapsül Gardırop Söylemleri Üzerine Eleştirel Bir İnceleme

Ebru Soyluoğlu (Bülent Ecevit Üniversitesi)

Günümüzde sosyal medya, tüketim kültürünün yalnızca yeniden üretildiği değil, aynı zamanda eleştirel ve karşıt görünümeler altında yeniden meşrulaştırıldığı temel mecralardan biri hâline gelmiştir. Özellikle Instagram’da yaygınlaşan minimalist yaşam tarzı ve buna bağlı olarak dolaşıma giren “kapsül gardırop” söylemi, sadeleşme, bilinçli tüketim ve ihtiyaç fazlasından arınma gibi normatif idealler üzerinden sunulmaktadır. Ancak mevcut literatür, bu söylemlerin çoğu zaman tüketim karşıtı bir duruş üretmekten ziyade, tüketimi belirli estetik, ahlaki ve sınıfsal kodlar çerçevesinde yeniden tanımlayan söylemsel yapılar oluşturduğuna işaret etmektedir. Kapsül gardırop söylemi, sınırlı sayıda parçadan oluşan, zamansız ve kaliteli olarak tanımlanan giysi setleri aracılığıyla tüketimi azaltma iddiası taşıırken; seçici, estetikleştirilmiş ve normatif bir tüketim anlayışını da görünmez biçimde meşrulaştırmaktadır. Bu bağlamda minimalizm, tüketimin ahlakileştirilmesi yoluyla “doğru”, “bilinçli” ve “nitelikli” tüketici kimliğini kuran ideolojik bir çerçeve sunmaktadır. Literatürde ayrıca zamansızlık miti üzerinden, eski ya da kullanılmış ürünlerin dahi belirli estetik ve kültürel sermaye koşullarında değerli kılındığı; bu durumun sınıfsal imaları yeniden ürettiği vurgulanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye bağlamında Instagram’da dolaşıma giren kapsül gardırop temalı içeriklerde minimalizmin nasıl temsil edildiğini ve bu temsilin tüketim kültürüyle kurduğu çelişkili ilişkiyi literatür temelli eleştirel bir perspektifle incelemeyi amaçlamaktadır. Instagram’da kapsül gardırop teması etrafında dolaşıma giren, büyük ölçüde mikro-influencer olarak tanımlanabilecek niş ve tematik hesaplar tarafından üretilen, yüksek etkileşimli içeriklerde; “az ama kaliteli”, “zamansız parçalar”, “bilinçli tüketim” ve “doğru stil” gibi söylemlerin sıklıkla tekrarlandığı görülmektedir. Bu içerikler, tüketimi azaltma iddiası taşımakla birlikte, tüketimin ahlakileştirilmesi yoluyla belirli estetik ve kültürel normları yeniden üretmektedir. Çalışma, kapsül gardırop söylemlerini; tüketimin ahlakileştirilmesi, zamansızlık miti ve sınıfsal imalar ekseninde ele alarak, sosyal medyada estetikleştirilen sade yaşam anlatılarının güncel tüketim rejimi içerisindeki ideolojik işlevini görünür kılmayı hedeflemektedir. Bu başlıklar çerçevesinde içerikler betimsel tematik analiz yaklaşımıyla tartışılacaktır. Bu yönüyle araştırma, minimalist söylemlerin tüketim karşıtı bir alternatif olarak sunulma biçimlerini sorgulamakta ve dijital platformlarda yeniden üretilen tüketim kültürüne ilişkin literatüre kuramsal bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Minimalizm, tüketimin ahlakileştirilmesi, sosyal medya, kapsül gardırop, tüketim kültürü

PANEL–10 (11.15 – 12.45)

Türkiye’de ve Dünyada Toplumsal Algılar ve Kontrol / Social Perceptions and Control in Türkiye and Around the World

Panel Başkanı: Ayşegül Bozan

Algı, Bilgi ve Sosyal Kontrol: Türkiye’de İstihbarat Kurumlarının Sosyolojik Boyutu
Sümeyye Haksever (İstanbul Gelişim Üniversitesi)

Bu çalışma, Türkiye’deki istihbarat kurumlarının toplumsal algı ve sosyal kontrol üzerindeki etkilerini sosyolojik bir çerçevede incelemeyi amaçlamaktadır. Modern toplumlarda bilgi, hem güç hem de toplumsal düzenin temel aracı olarak işlev görmektedir. Bu bağlamda, Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) gibi devlet kurumları, yalnızca ulusal güvenliği sağlamakla kalmayıp, toplumun güvenlik algısını ve sosyal normlarını dolaylı olarak şekillendirme kapasitesine sahiptir. Çalışmada, Michel Foucault’nun gözetim ve disiplin kavramları üzerinden devletin görünmez mekanizmaları ve toplumsal kontrol işlevleri ele alınacaktır. Foucault’nun “panoptikon” metaforu, kurumların bireyler üzerindeki algılanan ve görünmez gözetim etkilerini açıklamada rehberlik edecektir. Ayrıca Émile Durkheim’in kolektif bilinç ve normatif düzen anlayışı, toplumun istihbarat kurumlarına ilişkin güven algısını ve normatif yapı üzerindeki etkilerini değerlendirmek için kullanılacaktır. Anthony Giddens’in yapı ve eylem teorisi, birey-devlet etkileşimlerinin modern toplumda nasıl gerçekleştiğini ve bilgi akışının toplumsal davranışları nasıl şekillendirdiğini anlamada yol gösterici olacaktır. Pierre Bourdieu’nün sosyal sermaye ve bilgi alanı kavramları ise medyanın rolü ve kamuoyunun algısının yeniden üretimi bağlamında analiz için temel teşkil etmektedir. Çalışma, medya ve kamuoyundan derlenen örneklem verilerini analiz ederek, MİT’in toplumsal algı, bilgi ve sosyal kontrol süreçlerine katkısını tartışacaktır. Bu bağlamda, kurumların toplumsal etkisi, bireylerin davranış biçimleri, normatif düzen ve sosyal güvenlik algısı üzerinden ele alınacaktır. Nihai olarak, araştırma istihbarat kurumlarının toplum içindeki görünmez etkilerini ve modern sosyal düzenin yeniden üretimindeki rolünü sosyolojik bir perspektifle anlamayı hedeflemektedir. Bu yaklaşım, hem devlet-toplum ilişkilerine dair akademik literatüre katkı sunmakta hem de sosyal kontrol mekanizmalarının güncel örnekler üzerinden incelenmesine olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İstihbarat kurumları, toplumsal algı, sosyal kontrol, medya

The Rise of a Commemoration in Contemporary Turkey: The Turco-Islamic Myth of the Manzikert Victory

Ayşegül Bozan (Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü – IFEA)

This paper explores how the commemoration of the Battle of Manzikert (1071) has been transformed under the AKP government from a local, small-scale bureaucratic ceremony into a mass, nationwide festive event embodying the party’s Turco-Islamic vision of nationhood. Achieved in 1071, following the victory of Sultan Alparslan’s Seljuk forces over the Byzantine army led by Emperor Romanos Diogenes, the Battle of Manzikert was long presented in Turkish school textbooks as the “victory that opened the gates of Anatolia to the Turks”. This historical event became centrale to the national narrative in the 1940s 1 . During the 1950s and 1960s and

especially from the 1970s the victory of Manzikert was appropriated in various ways by Islamic, nationalist, and military actors, who reimagined it as a myth glorifying either Turkishness, Islam, or the armed forces. However, except for the 900th anniversary celebrated in 1971, commemorations remained local and modest, with few monuments such as the Alp Arslan statue and the key-shaped memorial on the Manzikert plain. Similarly, during the early AKP years (2002–2012), ceremonies involved only a handful of local officials and modest folkloric performances. Nevertheless, from 2013 onward, this modest commemorative framework began to shift, and between 2013–2017, especially after 2017 the ceremonies were profoundly transformed. Aimed particularly at fostering the socialization of young people around a shared historical memory, the commemorations of the Battle of Manzikert expanded remarkably, both in the number and profile of participants and in the scale of the activities organized. This transformation also led from 2017 onward to substantial state investment in the commemorative landscape, with the expansion of the site to include Ahlat, where a presidential palace was built. These developments aimed to turn the region into a sacred national landscape comparable to Gallipoli. Through this process, the AKP turned Manzikert into a symbolic anchor of its “New Turkey” project, combining neo-Ottoman grandeur, Islamic devotion, and nationalist pride. This paper situates the Manzikert commemorations within broader debates on cultural hegemony, imperial imaginaries, and the reactivation of mythic pasts in contemporary Turkey. It asks: from a historical perspective, what political and ideological dynamics shaped this two-stage transformation of the commemorative practice? How can we analyze the evolution over time of both the memory space and the performative activities? How do the organizers—especially the Archers Foundation (Okçular Vakfı)—guided by a particular political and cultural imaginary, configure both the activities and the affective and festive atmosphere of the commemoration? Which elements of the past are emphasized or silenced in the process of myth-making? Who are the actors included in—and excluded from—this nationwide organization? Alongside the shifts, can we also identify continuities between earlier commemorations and those of today? The data for this paper derive from an ongoing, unpublished research project based on archival analysis of local newspapers from Muş province (2000–2025), interviews with representatives of the Archers Foundation (Okçular Vakfı), and ethnographic observations carried out during the 2025 Manzikert commemoration. The commemoration of the Battle of Manzikert provides a revealing case for analyzing how a memory practice has been contemporarily revitalized, tightly interwoven with shifts in political power and moments of crisis, and how public actors have almost entirely reconfigured both the site and the performative rituals surrounding an event that took place 954 years ago.

Keywords: Memory politics, battle of Manzikert, AKP, Turco-Islamic synthesis, imperial imaginary

Reframing and Audience Reception in China’s Xinjiang Communication Strategy

Melek Nil Ohri (Bağımsız Araştırmacı)

In September 2025, the People’s Republic of China published a white paper titled “CPC Guidelines for Governing Xinjiang in the New Era: Practice and Achievements.” Unlike earlier white papers on Xinjiang and the Uyghur population, which adopted a confrontational tone and forcefully refuted external criticism, this document emphasizes progress and achievements through a markedly positive and less defensive narrative. The release of the white paper coincided with a sudden increase in visits to the Xinjiang Uyghur Autonomous Region (XUAR) by journalists and social media content creators, an area allegedly subject to severe restrictions on access and filming. Taken together, the shift in official tone and the surge in curated media content suggest the possible use of public diplomacy or influence operations aimed at shaping acceptance rather than direct rebuttal. This study examines not only the presence of such influence efforts but also their reception. By comparing the framing employed by content creators with audience reactions in online spaces, the paper assesses the effectiveness of this strategy. Using computational social science methods, including natural language processing (NLP), the study analyzes sentiment and framing across three corpora: official white papers, media content produced by visitors to XUAR, and user-generated responses. The findings contribute to debates on influence operations, and the strategic use of affective framing in contemporary Chinese political communication.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da Çin Algıları: İsrail’in Gazze’ye Yönelik Savaşı Bağlamında Bir Analiz

Emre Erdemir (Bağımsız Araştırmacı)

Bu çalışma, “Orta Doğu ve Kuzey Afrika (ODKA) bölgesinde Çin hakkındaki kamuoyu algıları 7 Ekim 2023’ten sonra nasıl değişti?” araştırma sorusuna cevap aramayı amaçlamıştır. Hamas’ın 7 Ekim 2023 tarihinde İsrail’e yönelik gerçekleştirdiği “El-Aksa Tufanı Operasyonu” ile ODKA bölgesi yeni bir çatışma dönemine girmiştir. Bu saldırıya yanıt olarak İsrail’in Gazze Şeridi’ne yönelik başlattığı “Demir Kılıçlar Operasyonu”, etkileri sadece bölgeyle sınırlı kalmayıp uluslararası alana yayılan bir savaşa dönüşmüştür. Mevcut bağlamda bu çalışma, Arap Baharı ile birlikte ODKA bölgesinde giderek daha fazla öne çıkan Çin hakkındaki algıları kamuoyu bağlamında analiz etmeyi hedeflemiştir. Bunun için çalışma üç farklı araştırma şirketinin anket verilerini kullanarak 7 Ekim 2023 öncesi ve sonrasında ODKA’da gerçekleştirilen kamuoyu anketlerini karşılaştırmaktadır. Böylece ODKA bölgesindeki Çin algılarını şekillendiren faktörlerini anlamayı hedeflemektedir. Çalışma, ODKA kamuoyunun Çin algısının yalnızca ülkenin bölgeye yönelik yumuşak güç ve sömürge karşıtı politikaları üzerinden anlaşılamayacağını, daha ziyade Batılı güçlerin yanlış uygulamalarının yol açtığı yerel hayal kırıklıkları üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini argüman olarak sunmaktadır.

Old Wine in a New Bottle: PKK's Changing Stance on Nation-State

Musa Akgül (Milli Savunma Üniversitesi)

This study examines the ideological trajectory of the PKK (Kurdistan Workers' Party) regarding the notion of nation-state. Since its establishment in 1978, the PKK has been a violent non-state actor aiming to establish an independent Kurdish state. However, following the capture of its leader Abdullah Öcalan in 1999, the PKK altered its discourse and strongly denounced the nation-state model. Allegedly abandoning the claim for independence, the PKK adopted a new narrative that emphasized radical democracy, egalitarianism, anti-capitalism, minority rights, and gender and environmental issues based on the teachings of Öcalan. Its project for democratic autonomy and democratic confederalism envisages a stateless form of governance and/or a democracy without a state as an alternative to the modern nation-state system. Accordingly, it is asserted that the PKK's current politics is beyond the state and an interesting example of post-nationalist, post-territorial, and post-sovereign politics in a world of nation-states. On the contrary, I argue that the PKK only inverted the former self-determination thesis. Its changing stance on the concept of nation-state is more of a continuity rather than a rupture because the PKK still pursues its original goal with different methods. This discursive shift was a strategic move to create a legitimate ground for the PKK within the current international order, which identifies it as a terrorist organization. To support my argument, I made a critical analysis of the writings of Öcalan and the PKK's manifestos, brochures, journals, propaganda websites and public statements. With this research, I aim to elucidate why an anarcho-socialist organization engages in quasi-state activities.

Keywords: Öcalan, PKK, nation-state, self-determination, democratic confederalism

Hellim Diplomacy: Gastrodiploacy, Identity, and the Quest for Recognition of the Turkish Republic of Northern Cyprus

Ekim Atay (Üsküdar University)

Enes Akdağ (Üsküdar University)

The political division of Cyprus after 1974, and the proclamation of the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) in 1983, produced a communicative environment defined by contested sovereignty and limited international recognition. In this context, cultural symbols acquire strategic value as tools for asserting identity and enhancing visibility. Hellim (halloumi), a politically charged culinary product, has become a key site where cultural heritage, political legitimacy, and soft power are negotiated. The European Union's Protected Designation of Origin (PDO) decision further intensified these dynamics by embedding hellim within transnational regulatory and media discourses, generating both economic and symbolic implications for Turkish Cypriot actors. This paper investigates how hellim functions as a medium of gastrodiploacy and identity-making, shaping the TRNC's attempts to attract international attention despite its diplomatic marginality. The study has three objectives: (1) to map dominant discursive frames surrounding hellim across TRNC, Republic of Cyprus, Turkish, and EU media; (2) to examine how language constructs hellim as a marker of cultural identity, political legitimacy, and economic value; and (3) to identify communicative strategies through which a culinary product becomes an instrument of soft power and symbolic diplomacy. Using a Critical Discourse Analysis (CDA) framework, the study explores how hellim/halloumi is constructed within political, institutional,

and media contexts. The corpus consists of EU policy documents, official statements issued by relevant governmental bodies, and press coverage from four to five widely circulated newspapers published between 2015 and 2024. The analysis focuses on recurring themes, linguistic patterns, and rhetorical strategies to trace narratives that support, contest, or politicize hellim. The paper contributes to scholarship on gastrodiploamacy, cultural communication, and representation in divided societies by demonstrating how food operates as a symbolic and communicative resource in contexts of political marginality, particularly in the TRNC's pursuit of visibility and recognition.

Keywords: Hellim, gastrodiploamacy, Turkish Republic of Northern Cyprus, cultural identity, soft power

PANEL–11 (13.30 – 15.00)

Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kadın ve Erkek: Çalışma ve Sağlık Uygulamaları /
Women and Men from a Gender Perspective: Work and Health Practices

Panel Başkanı: Miri Besken

Sağlığın Sosyal Belirleyicilerinin Göçmen Kadın Sağlığı Üzerindeki Etkisi

Bahar Akpınar (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)

Sağlığın sosyal belirleyicileri (SSB) kavramı Dünya Sağlık Örgütü tarafından oluşturulan Sağlığın Sosyal Belirleyicileri Komisyonu’nun (SSBK) 2003-2008 yılları arasında oluşturduğu rapora göre bireylerin içinde doğduğu, büyüdüğü, yaşadığı, çalıştığı ve yaşlandığı koşullar göz önüne alınarak oluşturulmuştur. Sağlığın sosyal belirleyicileri bireylerin sağlıkları üzerinde etkili olan bireysel özellikler, sosyoekonomik durum, çevresel, yaşam tarzıyla ilgili, ulaşım ve sosyal hizmetlerle ilgili belirleyiciler, sağlık okuryazarlığı ve sağlık hizmetleri olmak üzere sosyal belirleyicilerdir. Buradan hareketle bu çalışmada, göç etmek zorunda kalan Afgan kadınların göç boyunca ve göç sonrasında sağlıkları üzerinde etkili olan sağlığın sosyal belirleyicilerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışma, göçmen kadınların göç fenomeninden ne kadar, nasıl etkilendikleri ve bunun sosyal nedenlerinin sağlıkları üzerindeki etkisinin neler olduğu üzerine şekillenmektedir. Bu amaç doğrultusunda, Konya’da ikamet eden 10 Afganistan göçmeni kadınla derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Kartopu örnekleme ile ulaşılan göçmen kadınlara önceden oluşturulan açık uçlu sorular yöneltilmiş olup alınan cevaplar rızaları doğrultusunda ses kaydına alınmıştır. Görüşmeler tercüman eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Çalışma sahasından elde edilen bulgulardan açık kodlamalarla ana temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda ise, sosyal belirleyiciler olan bireysel özellikler, sosyoekonomik belirleyiciler, yaşam tarzıyla ilgili, çevresel belirleyiciler, ulaşım ve sosyal hizmetleri ile ilgili belirleyicilerin Konya’da yaşayan göçmen kadınların sağlıklarını etkiledikleri sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte sağlık hizmetlerine ulaşım ve hastanelerden alınan hizmet konusunda katılımcıların büyük çoğunluğunun memnun olduğu tespit edilmiştir. Özellikle hastanelere ulaşımının oldukça kolay olduğunu, istedikleri vakit hastanelere gidebildikleri söylenmiştir.

Digitalization of Women’s Health in Türkiye

Ceren Biltekin (Ankara Üniversitesi)

Study examines the sociocultural implications of menstrual tracking applications in Turkey, exploring how the quantification and datafication of reproductive health reshape women’s bodily experiences into manageable digital entities. Drawing on Foucauldian biopolitics, the research examines the tension between perceived user empowerment and new forms of voluntary digital surveillance embedded in these platforms. The study employed a qualitative design, utilizing semi-structured interviews with ten urban, educated women who transitioned from analog to digital tracking. This purposive sampling enabled a comparative analysis of pre- and post-digitalization practices, while the researcher’s autoethnographic observations provided a reflexive tool to scrutinize the subtleties of algorithmic governance. Findings revealed a complex paradox. While applications offer a private digital space to manage information often deemed “unspeakable” in Turkish society, this affordance is constrained by normative scripts. Participants reported that

interfaces characterized by stereotypical feminized aesthetics and euphemistic language usually reinforced rather than challenged existing cultural taboos. Additionally, features prioritizing heteronormative intercourse tracking and pregnancy planning were experienced as exclusionary by imposing a monolithic definition of womanhood. Notably, despite high digital literacy, participants demonstrated limited critical engagement with data privacy, highlighting a normalization of surveillance in exchange for convenience. Although limited by its small sample size and specific demographic profile, this study offers situated insights into a particular user group rather than claiming generalizability. Ultimately, the research contributes to feminist technology studies by providing empirical evidence from an underexplored national context, arguing that demystifying algorithmic biases and ensuring transparent data practices must be central to the development of digital health technologies.

Keywords: Women’s health, mobile applications, menstruation, biopolitics

Kırgızistan’da Tekstil Sektöründe Kadın Girişimcilerin Karşılaştığı Toplumsal Cinsiyet Temelli Sorunlar

Sezim Baktybekova (Selçuk Üniversitesi)

Bu araştırma, Kırgızistan’da tekstil sektöründe çalışmakta olan kadın girişimcilerin toplumsal cinsiyete dayalı olarak karşılaştıkları sorunları ortaya koymayı amaçlamaktadır. Tekstil sektörü, Kırgızistan’da kadınların yoğun çalıştığı ve ülkenin ekonomisinde önemli bir paya sahip olması, günümüzde kadın girişimcilerinin sayısının artması nedenleriyle araştırma alanı olarak seçilmiştir. Bu alanda kadın girişimcilerinin deneyimleriyle ilgili çalışmaların sınırlı olması, araştırmanın literatüre özgün bir katkı sunmasını sağlamaktadır. Araştırma fenomenolojik desende tasarlanmış olup, veri toplama yöntemi olarak derinlemesine görüşmeler kullanılmıştır. Çalışma kapsamında başkent Bişkek ve Çüy Bölgesi’nden 12 kadın girişimciyle görüşmeler yapılmıştır. Sosyal medyada tekstil ile ilgili tematik gruplara duyurular yapıldı ve bulunan katılımcılar aracılığıyla diğerlerine de ulaşıldı. Toplanan veriler kodlanmış, alt temalara ayrılmış ve nitel analiz ilkelerine göre sistematik biçimde incelenmiştir. Analiz sürecinde toplumsal cinsiyet rolleri ile iş yaşamı arasındaki etkileşimleri görünür kılan bağlantılar ön plana çıkmıştır. Bulgular, kadın girişimcilerin aileleri içinde çalışmalarının öneminin yeterince anlaşılmaması, ev içi sorumlulukların iş yüküyle birleşmesi (çift yük) ve iş-ev dengesini kurmakta zorlanmaları gibi zorluklarla karşılaştıklarını göstermektedir. Bununla birlikte, tekstil sektörünün toplum tarafından “kadınlara uygun” görülmesinin bazı açılardan işleri kolaylaştırdığı da belirtilmiştir. Sonraki araştırmalarda kadın girişimcilerin deneyimlerinin daha iyi ve bütüncül biçimde anlaşılabilmesi için benzer çalışmaların Kırgızistan’ın kırsal bölgelerinde de gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın girişimciliği, tekstil sektörü, toplumsal cinsiyet, çift yük, Kırgızistan

Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Mevsimlik Tarım İşçiliği: Kadın ve Çocuk Emeginin Görünmezliği

Ayşe İzci (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Bu makale, mevsimlik tarım işçiliğini barınma, sağlık, ücret, aracılık sistemi ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler bağlamında çok boyutlu yapısal bir sorun olarak ele almaktadır. Türkiye’de

mevsimlik tarım işçiliği, özellikle kadınlar açısından yalnızca güvencesiz bir çalışma biçimi değil, aynı zamanda düşük ücret, sağlıksız barınma koşulları ve sosyal hizmetlere erişememe gibi temel hak ihlallerini de içermektedir. Kadın işçilerin hem üretim hem de yeniden üretim süreçlerinde ücretsiz ya da düşük ücretli emeğiyle sömürüldüğü, ancak bu emeğin görünmez kılındığı vurgulanmaktadır. Mevsimlik tarım alanlarında sıklıkla çocukların çalıştırıldığı ve bu durumun çocuk hakları açısından ciddi bir ihlal teşkil ettiği belirtilmektedir. Makalede, ücret eşitsizlikleri, aracılık sisteminin kadın emeği üzerindeki tahakküm ilişkileri ve kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan ikincil konumları ele alınmakta; bu durumun yalnızca ekonomik değil aynı zamanda sosyal ve politik bir sorun olduğu ortaya konmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mevsimlik tarım işçiliği, toplumsal cinsiyet, kadın emeği, çocuk emeği

A Gender Perspective on Occupational Health and Safety and Work Accidents:

Masculinity Construction and Safety Culture

Bünyamin Esen (İstanbul Topkapı Üniversitesi)

Traditional approaches to Occupational Health and Safety (OHS) tend to interpret work accidents primarily through technical or managerial deficiencies. However, this study focuses on alternative approaches that argue that examining the concepts of gender and “masculinity” are crucial for broadening the scope of safety research. In the literature, Jensen and colleagues (2014) emphasize that changes to safety culture, particularly in male-dominated workplaces, should be based on an understanding of different constructions of masculinity. This approach, following theorists such as Acker (1990, 2012), Gherardi and Poggio (2001), and Kelan (2010), views workplaces as “gendered organizations.” In this context, it is argued that the factors affecting the outcomes of work accidents at the micro and macro levels are directly related to various gender perspectives. Concepts such as “pride” “masculinity” and “physical strength/endurance” in particular, directly influence the attitudes of employees and employers toward taking—or not taking—safety precautions (Jensen et al. 2014; Abrahamsson & Somerville 2007). Furthermore, these concepts shape the way workplace OSH organizations are structured (Ely & Meyerson 2010). For extending theoretical tools of safety research, this study involves in a comprehensive literature review and demonstrates that a safety intervention that is more sensitive to gender dynamics within occupational culture and takes masculinity into account is critical to resolving the current “puzzle” in the field of OSH.

Keywords: Occupational health and safety (OSH), gender, masculinity, safety culture, gendered organizations

Maddenin Kötüye Kullanımı, Toplumsal Cinsiyet ve Din: Eskişehir Denetimli Serbestlik Örneğinde Sosyolojik Bir İnceleme*

Esra Öksüz (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

Ahmet Özalp (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

Suç, toplumsal normlara aykırı gerçekleştirilen her türlü eylem biçimidir. Sosyolojik açıdan suç, mekanik bir olgu olmayıp toplumsal inşa sürecinde dinamik bir şekilde hem bireysel hem de toplumsal hayatı tehdit eder. Suçlu ise toplumun üzerinde uzlaşmış olduğu normlara aykırı davranan ve bu nedenle çeşitli yaptırımlara uğrayan bireyi ifade etmektedir. Bireyin karşılaşabileceği hukuki yaptırımlardan biri denetimli serbestliktir. Denetimli serbestlik, topluma yeniden entegrasyonu hedefleyen bir sosyal kontrol mekanizmasıdır. Denetimli serbestliğin temel çalışma alanlarından birini, TCK Madde 191 kapsamındaki uyuşturucu/uyarıcı madde alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma faaliyetleri oluşturmaktadır. Nitekim bu durum, bireyin belirli maddeleri kendisine/çevresine ya da her ikisine de zarar verecek şekilde kullanmasına atıf yapan “madde kötüye kullanımı”nı işaret etmektedir. Bireyin madde kötüye kullanımı davranışından uzaklaşma sürecinde dini inanç ve ritüellerin sağladığı manevi destek ve motivasyon, önemli bir sosyal kontrol aracı olarak dikkat çekmektedir. Eskişehir Denetimli Serbestlik Müdürlüğü örneğinde gerçekleştirilen bu çalışma, denetimli serbestlik sistemindeki kadınların, “bağımlı, suçlu ve kadın” olarak etiketlenme deneyimlerinde, dinin işlevlerini ve toplumsal dışlanmayla etkileşim biçimlerini kesişimsellik kuramı çerçevesinden anlamayı ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmanın temel problemi, denetimli serbestlik sistemindeki kadınların; suç, madde kötüye kullanımı ve toplumsal cinsiyetten kaynaklı gündelik yaşam deneyimleri üzerinde dinin ne gibi etkilere sahip olduğudur. Çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Araştırma örnekleme, amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiş olup maddenin kötüye kullanımı geçmişi bulunan 20 kadınla görüşülmüştür. Toplanan veriler, MAXQDA 2024 nitel veri analiz programında analiz edilmiştir. Bulguların yorumlanmasında ise fenomenolojik desen kullanılmıştır. Gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde, dini inanç ve ritüellerin, suç davranışından uzaklaşma ve suç önleme üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle dini ritüelleri gündelik hayatına entegre eden bireyler, toplumsal uyum ve bütünleşmede daha az zorluk yaşamaktadır. Kadınların toplumsal dışlanması bağlamında bakıldığında ise dini baskılar ve damgalama biçimleri, entegrasyonu kısıtlayarak gündelik hayattaki eşitsizliği ortaya koyan birer araç haline dönüştüğü dikkat çekmektedir.

* Bu bildiri, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri bünyesinde Prof. Dr. Ahmet ÖZALP danışmanlığında hazırlanan, “Maddenin Kötüye Kullanımı, Toplumsal Cinsiyet ve Din: Eskişehir Denetimli Serbestlik Örneğinde Sosyolojik Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Klasik Vatandaşlık Kuramlarından Eleştirel Yaklaşımlara: Yerleşik Karşıt İkiliklerin Ötesinde Vatandaşlığı Yeniden Düşünmek

Başak İnce (Bilkent Üniversitesi)

Vatandaşlık, sosyal bilimlerde uzun süredir merkezi bir kavram olmakla birlikte, çoğu zaman doğal, evrensel ve kendi kendini açıklayan bir statü olarak ele alınmıştır. Haklar, üyelik ve hukuki statüye dayalı klasik vatandaşlık yaklaşımları, vatandaşlığı devlet ile birey arasındaki resmî bir ilişkiye indirgerken; gündelik hayatta deneyimlenen eşitsizlikleri, dışlanmaları, sessizlikleri ve görünmez müzakereleri açıklamakta giderek yetersiz kalmaktadır. Bu durum, vatandaşlığın ne olduğu kadar nasıl yaşandığına, kimler için ne ölçüde erişilebilir olduğuna ve hangi koşullarda anlam kazandığına ilişkin temel soruları yeniden gündeme getirmektedir. Bu çalışma, vatandaşlığı yerleşik karşıt ikilikler üzerinden kavrayan yaklaşımları sorunsallaştırarak, klasik vatandaşlık kuramlarından eleştirel yaklaşımlara uzanan kuramsal hattı bütüncül bir akış içinde yeniden düşünmeyi amaçlamaktadır. İlk olarak liberal ve cumhuriyetçi vatandaşlık modelleri ile bu çerçeveleri tamamlayan sosyo-tarihsel yaklaşımlar ele alınmakta; vatandaşlığın haklar, görevler ve üyelik üzerinden tanımlandığı bu modellerin evrensel, homojen ve doğrusal varsayımlarına dikkat çekilmektedir. T. H. Marshall'ın hakların tarihsel olarak kademeli genişlemesine dayalı ilerlemeci anlatısı ile W. R. Brubaker, B. Turner ve M. Mann'ın üyelik, devlet ve iktidar merkezli analizleri, vatandaşlığın tarihsel ve kurumsal boyutlarını görünür kılmakla birlikte, statü ile deneyim arasındaki kopukluğu açıklamakta sınırlı kalmaktadır. Bu sınırlılıklar, feminist, queer ve kesişimsel yaklaşımların sunduğu eleştirel merceklerle daha belirgin hâle gelmektedir. Bu perspektifler, vatandaşlığın kamusal/özel, beden/zihin ve bağımlılık/özerklik gibi yerleşik karşıt ikilikler üzerine kurulu, cinsiyetsiz, bedensiz ve tarafsız bir statü olmadığını; aksine toplumsal cinsiyet, beden, bakım, kırılabilirlik ve normallik rejimleri üzerinden eşitsiz ve farklılaşmış biçimlerde yaşandığını ortaya koymaktadır. Vatandaşlık bu çerçevede, sabit bir hukuki konumdan ziyade, gündelik hayat içinde müzakere edilen ve deneyimlenen bir pratik olarak kavranmaktadır. Eleştirel vatandaşlık çalışmaları bu hattı daha da derinleştirerek, vatandaşlığın yalnızca görünür siyasal katılım, ses ve açık talepler üzerinden kurulmadığını göstermektedir. Yaşanmış vatandaşlık (lived citizenship), sessiz vatandaşlık ve sessiz sızma gibi yaklaşımlar, sessizliğin pasiflikten ziyade hayatta kalma, korunma ve taktiksel müzakere biçimi olabileceğine işaret eder. Bu bakış, vatandaşlığı ses/sessizlik, eylem/eylemsizlik gibi ikiliklerin ötesinde, ilişkisel ve çok katmanlı bir alan olarak düşünmeyi mümkün kılar. Son olarak çalışma, yerel-küresel (glocal), yerinden pratiklere dayalı (vernacular) ve insan- ötesi (post-human) yaklaşımları bir araya getirerek, vatandaşlığı yerleşik karşıt ikiliklerin ötesinde kavramsallaştırmayı önermektedir. Haklar ile pratikler, ses ile sessizlik, kamusal ile özel, ulusal ile küresel ve insan ile insan-ötesi ayrımları, bu çerçevede sabit kategoriler olmaktan çıkar; gündelik hayatın duygulanımsal, bedensel ve kırılabilir süreçleri içinde sürekli olarak yeniden kurulan ilişkisel alanlar hâline gelir. Bu yaklaşım, vatandaşlığı yalnızca statü, katılım ya da tanınma üzerinden değil; seslenme ve susma, kırılabilirlik ve dayanıklılık, görünürlük ve geri çekilme arasında gidip gelen gündelik müzakereler üzerinden işleyen bir politik ilişkisellik olarak ele alır. Böylece çalışma, vatandaşlık literatürüne, ikilikleri aşan ve çağdaş güç ilişkilerini daha incelikli biçimde yakalayabilen eleştirel bir kuramsal katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vatandaşlık, eleştirel vatandaşlık çalışmaları, karşıt ikilikler, yaşanmış vatandaşlık, sessiz vatandaşlık, insan-ötesi vatandaşlık

Bir Arada Yaşamayı Yeniden Düşünmek: Devlet, Ortak İyiler ve Demokrasi

Cem Kotan (Kastamonu Üniversitesi)

Devlet, tarih boyunca bir arada yaşamının hem mümkün koşullarını (hukuk, güvenlik, kurumsal düzen) hem de normatif ufkunu (“ortak iyi”) örgütleyen bir yapı olarak belirmiştir. Ancak çağdaş çoğul toplumlarda “ortak iyi”, tekil bir telos olmaktan çok, farklı toplumsal kesimlerce müzakere edilerek inşa edilen “ortak iyiler” bütününe ifade eder. Bu çalışma, tarihsel izlek içinde devletin bir arada yaşamı hangi kurumsal ve normatif dayanaklarla kurduğunu tartışmayı; demokrasiyi ise “ortak iyilerin” müzakere süreçleriyle belirlenmesini ve korunmasını mümkün kılan bir rejim olarak kavramsallaştırmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın temel iddiası, günümüzde devletin demokratik meşruiyetinin, “ortak iyiler”in müzakeresine imkân veren asgari koşulları tesis etmesine dayandığıdır. Bu koşullar, hukuki güvenceler, tanınma, adil yeniden dağıtım ve eşit/etkili katılım mekanizmalarının geliştirilmesi şeklinde ifade edilebilir. Çalışma, polis’ten sözleşmecî geleneğe uzanan dönüşümü izleyerek “ortak iyi”nin anlam değişimini görünür kılar. Antik Yunan’da polis, iyi yaşamın ortaklaşa arandığı etik-politik bir ortaklık olarak “ortak iyi”yi yurttaşlık erdemleri ve ortak akıl yürütmenin kurumsal koşullarıyla ilişkilendirir. Roma, bu ufku hukuk, yurttaşlık statüsü ve idari kapasiteyle genişletir. Ortaçağ’da bir arada yaşam, aşkın normlar etrafında yeniden kurulur. Erken modern dönemde ise Hobbes, Locke ve Rousseau, meşruiyet-güvenlik-haklar ekseninde bir arada yaşamının koşullarını yeniden tarif eder; devlet, hakların güvencesini sağlayan kurumsal yapıya dönüşür. Modernliğin bütüncül/evrensel “ortak iyi” tasavvuru, homojenleştirme riski, kültürel gerilimler ve kapitalizmin ürettiği eşitsizliklerle aşınırken; postmodern eleştiriler çoğulluk, tanınma, yeniden dağıtım, müzakere ve agonisti siyaseti öne çıkarır. Sonuç olarak çalışma, “ortak iyi”yi teleolojik tekilleştirme yerine, çatışabilir ama müzakereye elverişli “ortak iyiler” olarak kavramanın daha kapsayıcı bir demokratik kamusalığa imkân verdiğini savunur.

Anahtar Kelimeler: Bir arada yaşama, devlet, ortak iyi, demokrasi, müzakere

Devlet Akli (*Raison D'état*) ile Küresel Piyasa: Vatandaşlığın Varlık Nedeni (*Raison D'être*) Ekonomik Vatandaşlıkla Genişletildiğinde Uluslararası İlişkiler

Nisa Nur Ateş (Ankara Üniversitesi)

Küreselleşme ile birlikte ağ yönetişiminin/ağsal yönetişimin (*network governance*) ve asimetrik güç ilişkilerinin domine etmeye başladığı uluslararası düzende devlet, bu düzene ilişkin rolünün ve payının artacağına veya azalacağına dair yapılan tartışmalar ekseninde gündeme geldi. Birincil hedefi siyasi meşruiyetini sağlamak olan ve bu meşruiyeti vatandaşının güvenliğini sağlama ve vatandaşına başkaca hizmetleri sunma misyonu esasında elde eden devlet, 1945’ten 1970’lere dek geçen sürede ona meşruiyetini veren söz konusu misyonundan uzaklaşmaktaydı. Bretton Woods sisteminin bitişi ve 1973 petrol krizi ile, meşruiyetini elde etmesinde, yönetim kapasitesinin, bu kapasite doğrultusunda dünya piyasasında varlığını sürdürmesinin ve krizlerin yönetimini

gerçekleştirmesinin önem arz ettiği bir aktöre dönüştü. Bu dönüşüm neticesinde vatandaşlık kavramını ve kategorisini, bireysel ve toplumsal yaşamı düzenleyen siyasal ve yönetsel tanzim gücünü kullanarak, küresel piyasada hayatta kalma(sı)nın ve karşılaştığı ekonomik ve/veya/siyasal krizleri yönetme(si)nin bir aracı haline getirdi. Küresel piyasanın rekabetçi ve krizlerle şekillenen ortamına adaptasyon için vatandaşlığı ekonomik vatandaşlık programları çerçevesinde verilebilecek bir kategori/statü olarak genişletti. Yabancıların finansal katkı yapmaları temelinde herhangi bir ülkenin vatandaşı olabilmesini ifade eden ekonomik vatandaşlık uygulamalarını, küresel piyasanın bu rekabetçi ve krizlerle çevrili ortamında finansal istikrar, finansal güç ve ekonomik bekâ için destekleyici birer kaynak ve rekabet ilişkilerini kurumsallaştırmanın vasıta alanlarından biri olarak gördü. 1970'lerden itibaren devletin yönetim pratiğinin ve rasyonalitesinin siyaset ve ekonomi arasındaki ayrımı muğlaklaştıran rekabetçi neoliberal akla uygun biçimde evrilmesini imleyen ve günümüzde de etkinliğini sürdüren bu durum, piyasayı kendisine ölçüt alan, vatandaşlığı metalaştıran, finansal istikrar ve ekonomik bekâ hedefine yönelen yeni bir devlet aklının (*raison d'état*) göstergesidir. Devlet için, artık, vatandaşlık nosyonu piyasa merkezli politik ekonomik işleyişin dispozitifidir ve vatandaşlık kategorisi eski/geleneksel varlık nedenindeki (*raison d'être*) bir dönüşüm ile karakterizedir. Mevzubahis dönüşümde vatandaşlık kategorisi, bireylere devletin sağladığı hakların tamamından eşit şekilde faydalanma imkânı sağlayan ve bireyleri devletin onlara verdiği kimlikle siyasi bir topluluğun mensubu kılan eski/geleneksel varlık nedeninden uzaklaşmaktadır. Bu uzaklaşmayı, 1970'lerden sonra değişen devlet aklını referans alarak çeşitli ülkelerdeki ekonomik vatandaşlık programları ve bu programlara ilişkin veriler üzerinden nitel biçimde ve literatür taramasıyla inceleyecek olan bu çalışmada, ekonomik vatandaşlık pratiklerinin uluslararası ilişkilerde egemenlik, uluslararası güvenlik, uluslararası hukuk, uluslararası politik ekonomi, ülkeler arasındaki bölgesel ilişkiler ve uluslararası güç dengesi konularına etkisi ve sıralanan konularda yol açtığı sonuçlar analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Raison d'état, raison d'être, küresel piyasa, vatandaşlık, ekonomik vatandaşlık

Sovereignty, Exception, Interregnum: The (Chrono)Politics of Crisis in Gramsci and Schmitt

İrem Taşçıoğlu (İstanbul Topkapı Üniversitesi)

This paper examines the temporal constitution of political crisis through a comparative analysis of Antonio Gramsci's and Carl Schmitt's theories of sovereignty. Taking the premise that the modern concept of crisis is inseparable from a temporal logic of rupture, transition, and discontinuity as its point of departure, the paper argues that crisis should be understood not as a self-evident condition but as a historically and politically constructed concept. By foregrounding the temporal imaginaries embedded in Gramsci's and Schmitt's accounts, the paper develops a chronopolitical approach to crisis that highlights how different conceptions of time underpin divergent theories of transition from one sovereign power to another. Although both thinkers address the relationship between political crisis and the emergence of a new sovereign order, they do so within fundamentally opposed temporal frameworks. Gramsci conceptualizes crisis through the notion of interregnum, understood as a prolonged historical conjuncture in which an existing hegemonic order is in decline while a new one has yet to be consolidated. Crisis, in this sense, unfolds as an extended process marked by uncertainty, struggle, and the uneven rhythms of social transformation. Sovereignty is not resolved through a single decisive act but is reconstituted

gradually through hegemonic reorganization. Schmitt, by contrast, theorizes crisis as a moment of acute rupture condensed in the sovereign decision on the exception. Here, crisis is temporally punctuated and resolved through an instantaneous act that suspends the normal legal order in order to restore political unity. Rather than a protracted process, crisis appears as an exceptional moment that reveals the true locus of sovereignty. The paper argues that these divergent accounts are inseparable from the distinct chronopolitics that structure Gramsci's and Schmitt's political thought. By juxtaposing interregnum and exception, duration and decision, historical process and momentary rupture, the analysis demonstrates that crisis functions as a key site where time and sovereignty are politically articulated. Ultimately, the paper suggests that competing theories of crisis reflect antagonistic temporal imaginaries around political order, authority, and transformation.

Siyaset Biliminde Bağlamı ve Süreci Yeniden Okumak: Etnografik Araştırmanın İmkanları ve Sınırları

Kübra Aşık Akdemir (Çankırı Karatekin Üniversitesi)

Etnografi, Batı antropolojisinin batı dışındaki kültür ve toplumları anlamak ve tanımlamak amacıyla sosyal bilimlere sunduğu nitel bir araştırma yöntemi olarak, insan gerçekliğinin toplumsal inşasına odaklanır, toplum ve kültürün ampirik incelemesini ve bu ampirik incelemenin teorik ve karşılaştırmalı yorumunu mümkün kılan saha çalışmalarını işaret eder. Antropoloji ve sosyoloji gibi alanlarda daha geniş bir biçimde kullanılan bu araştırma yöntemi, araştırmacıyı araştırılan toplumun bir parçası haline getirerek, araştırmanın konusuyla doğrudan iletişim kurmasına, çeşitli nitel veri toplama yöntemlerini bir arada kullanımına imkan sunarak araştırmacının derinlemesine analiz yapmasına olanak tanır. Özellikle toplumsal olguların inşası süreçlerini ve sosyo-kültürel bağlamların anlaşılmasını, bu süreçler ve bağlamlar hakkında içeriden bir bakış açısı geliştirerek kapsamlı bir anlayış ve yorum geliştirmeyi amaçlayan etnografi Siyaset Bilimi sık kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden biri değildir. Halbuki, Siyaset Bilimi alanında etnografi, araştırmacıyı kurumsallaşmış siyasal alanların dışına iterek, durum ve bağlam arasındaki ilişkiyi derinlemesine irdelemesine ve siyasal süreçleri de anlayıp yorumlamasına imkan sunar. Bu yöntemle, araştırmacı siyasi karar alma süreçlerini, seçim ve propaganda süreçlerini, ulusal ve yerel düzeylerde siyasi parti ve devlet kurumlarının işleyişlerini, kamu politikalarının analizini, seçmen davranışlarını detaylı ve derinlemesine inceleme fırsatı bulur. Etnografik araştırma yöntemi, araştırmacıya onu araştırdığı grubun, toplumun veya kurumun bir parçası (insider) haline getirerek süreçleri de izleme ve analiz etme, siyasal ve toplumsal değişim dönüşüm süreçlerini kendi bağlamları içerisinde inceleme imkanı sağlar. Bu çalışmanın amacı, toplumsal olguları kendi süreç ve bağlamları içerisinde inceleme, anlama ve yorumlamayı önceleyen etnografik yöntemin, siyaset biliminde kullanılabilirliğini tartışmak ve bu nitel araştırma yönteminin imkan ve sınırlılıklarının altını çizerek alana katkılarını ortaya koymaktır. Çalışma, siyaset bilimi literatüründe etnografik yöntemin kullanımını ve metodolojik konumunu incelemek amacıyla sistematik literatür taraması yöntemini kullanmaktadır. Bu çalışma, etnografik araştırma yönteminin siyaset bilimi alanındaki kullanımına dikkatleri çekerek yöntem tartışmalarının çeşitlenmesine ve süreç ve bağlam odaklı araştırmaların geliştirilmesi bağlamında alana katkı sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyaset bilimi, nitel araştırma, etnografi, saha çalışması, süreç, bağlam

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ

31 Ocak 2026, Cumartesi

ODA-4: İktisat, Sürdürülebilirlik, Demokrasi, İç Politika / Economics, Sustainability, Democracy, Domestic Policy

PANEL-13 (09.30 – 10.45)

İktisat ve Finans / Economics and Finance

Panel Başkanı: Erdem Kılıç

Economic-Institutional Linkages in Defense Budgeting: A Global Panel Analysis

Erdem Kılıç (Türk-Alman Üniversitesi)

This research investigates the economic, institutional, and geopolitical determinants of military spending in a global sample spanning from 2000 to 2023. By integrating fiscal, macroeconomic, and geopolitical risk indicators, the study assesses the diverse factors shaping defense budget allocations. Using panel and quantile regression techniques, the findings reveal that GDP per capita is the most reliable predictor of military spending per capita. Crucially, wealthier countries demonstrate a higher income elasticity of defense spending, indicating a process of fiscal militarization among nations with the largest defense budgets. Institutional governance plays a significant role in expenditure dynamics. Federal systems show greater responsiveness to changes in economic growth. Monarchies exhibit more path dependence in their budgeting processes. Fiscal rules cap the defense sector's share of overall government spending without necessarily reducing the total per capita defense spending. In terms of security environments, geopolitical risk has a robust correlation with military expenditures, while the influence of domestic political stability is found to be weaker and inconsistent. In sum, the study provides empirical evidence detailing how a country's economic capacity, institutional structure, and external security concerns collectively drive national defense priorities.

Ekonomik Büyümenin İşsizlik Üzerindeki Etkisi: Türkiye İçin Okun Katsayısının

Ekonometrik Tahmini (2001-2024)

Sercan Dereli (Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Bu çalışma, Türkiye’de ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü Okun Yasası çerçevesinde değerlendirmek amacıyla 2001–2024 dönemine ait yıllık veriler kullanılarak gerçekleştirilmiş ampirik bir incelemedir. Analize başlamadan önce serilerin durağanlığı Augmented Dickey-Fuller (ADF) testi ile incelenmiş ve işsizlik oranı (UR), büyüme oranı (GDPG) ve işsizlik değişimi (DUR) serilerinin tamamının düzeyde durağan (I(0)) olduğu belirlenmiştir; bu bulgu, OLS yönteminin sahte regresyon riski taşımadığını ve modelin metodolojik olarak uygun olduğunu göstermektedir. Temel model olan $DUR = f(GDPG)$ denklemi EViews 12 yazılımı ile tahmin edilmiş ve büyüme ile işsizlik arasında güçlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir negatif ilişki bulunduğu tespit edilmiştir: sabit terim 1.0856 ($p=0.0033$) ve büyüme katsayısı -0.2026 ($p=0.0006$) olarak tahmin edilmiştir. Bu katsayı, ekonomik büyümede %1’lik bir artışın işsizlik oranının yıllık değişimini yaklaşık 0.20 puan azalttığını göstermektedir. Yapısal kırılmaların

etkisini sınamak üzere 2008–2009 küresel krizini ve 2020 pandemi şokunu temsil eden kukla değişkenler modele eklenmiş ve genişletilmiş OLS tahmininde büyüme katsayısının yönü ve anlamlılığını koruduğu görülmüştür ($\beta = -0.1998$; $p=0.0034$); bu sonuç, Okun ilişkisine dair etkinin yapısal şoklara rağmen istikrarını sürdürdüğünü göstermektedir. Ayrıca sabit terimin katsayı büyüklüğü, Türkiye’nin işsizliği artırmamak için yıllık yaklaşık %5,5 düzeyinde büyümesi gerektiğini ima etmektedir. R-kare değerinin revize modelde 0.4689’a yükselmesi, işsizlik dinamiklerinin kayda değer bir bölümünün büyüme tarafından açıklandığını göstermektedir. Bu bulgular, Türkiye’de büyümenin istihdam yaratma kapasitesinin güçlü olduğunu, makroekonomik istikrarın işgücü piyasası üzerinde kritik etkiler ürettiğini ve büyüme temelli politika tasarımlarının işsizlikle mücadelede temel bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Çalışma, güncel dönemleri ve kriz/pandemi etkilerini içeren veri setiyle Türkiye için güncel Okun katsayısını sunmakta; böylece büyüme–işsizlik ilişkisinin Türkiye ekonomisi açısından ampirik geçerliliğini basit fakat güçlü bir ekonometrik yaklaşımla yeniden doğrulamaktadır.

Bankaların Politik Yeteneklerinin Örgütsel Çeviklikleri Üzerine Etkisi

Beste Altıncubuk (Ufuk Üniversitesi)

Bu çalışmanın amacı firma politik yetenekleri ve örgütsel çeviklikleri arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını ortaya koyarak bu ilişkinin firmaların rekabet avantajlarını arttırmada önemli bir rolü olup olmadığını bankalarda incelemektir. Firmaların örgütsel çevikliklerinin yüksek olmasının rekabet avantajları ve firma performansları üzerinde oldukça önemli bir etkisi vardır (Smith ve Zeithaml, 1996; Tallon ve Pinsonneault, 2011, Singh vd., 2013). Örgütsel çevikliğin, kuruluşların rekabet avantajı elde edebilmeleri için önemli bir araç olduğu açıktır (Bahrami, 1992; Evans, 1991; Harraf vd., 2015; Smith ve Zeithaml, 1996; Tallon ve Pinsonneault, 2011; Zhou ve Wu, 2010). Çevik olmayan firmaların değişen ve gelişen dünya koşullarında rakiplerine karşı avantaj elde etmeleri mümkün görünmemektedir. Örgütsel olarak çevik olan firmaların değişen çevresel durumlara uyum sağlama olasılığı daha yüksektir (Smith ve Zeithaml, 1996; Tallon ve Pinsonneault, 2011). Ayrıca örgütsel olarak çevik firmalar, şirket içi değişiklik ve düzenlemeleri yaparken daha esnek hareket edebilme yeteneğine sahip olan ve şirketleri için daha olumlu kararlar alabilen firmalardır. Ayrıca firma politik yeteneklerinin de aynı şekilde firma performansını olumlu yönde etkilediğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Brown, 2015; Dieleman ve Boddewyn, 2012; Li vd., 2008). Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde devlet ile kurulan bağlar firma başarısını önemli ölçüde etkilemektedir (Buğra, 1995). Firmalar rakipler karşısında rekabet avantajı elde edebilmek için politik bağlarını kullanarak hükümet düzenlemelerini etkilemeye çalışırlar. Firmalar rakiplerinin maliyetlerini yükseltmek ve nadir, taklit edilemez ve değerli kaynaklar üzerinde tam kontrole sahip olmak için politik stratejiler kullanmaktadır (McWilliams vd., 2002). Bu çalışmada, firmaların rekabet avantajları ve performansları üzerinde önemli etkisi olan politik yetenek ve örgütsel çeviklik arasında bir ilişki olduğu düşünülmekte ve bu ilişki incelenmektedir. Türkiye gibi devlet etkisinin yüksek olduğu ülkelerde firma politik yetenekleri ile örgütsel çeviklikleri arasındaki ilişkinin daha önemli olduğu öngörülmektedir. Buna bağlı olarak hükümet ile bağ kurabilme yeteneği yüksek olan firmaların hareket kabiliyetlerinin ve esnekliklerinin daha yüksek olabileceği ve dolayısıyla örgütsel olarak daha çevik olabilecekleri düşünülmektedir.

Türkiye E-Ticaret Sektöründe Pazar Yoğunlaşmasının ve Firma Düzeyinde Pazar Payı Dinamiklerinin Analizi

Orçun Kasap (TED Üniversitesi)

Bu çalışma, 2006–2022 dönemine ait Girişimcilik Bilgi Sistemi (GBS) mikro verilerini kullanarak Türkiye e-ticaret sektöründeki pazar yoğunlaşma düzeyini ve firma düzeyinde Pazar payı belirleyicilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Sektörün hızla büyümesi ve büyük platformların artan gücü, rekabet dinamikleri, küçük satıcıların konumu ve tüketici refahı açısından kritik sorular doğurmaktadır. Pazar yoğunlaşması, net satış gelirine dayalı 4-Firma Yoğunlaşma Oranı (CR4) ve Herfindahl-Hirschman Endeksi (HHI) ile ölçülmüştür. CR4 analizi ayrıca pazarlama, Ar-Ge ve istihdam boyutlarını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Pazar payı belirleyicilerini anlamak amacıyla, gecikmeli (t-1) pazarlama, Ar-Ge harcamaları, ortalama ücret ve kredi gibi faktörlerin etkilerini analiz eden bir ekonometrik model (En Küçük Kareler Yöntemi) kullanılmıştır. Analizler, net satış gelirine dayalı CR4'ün Yüksek Yoğunlaşmaya (%50.02) işaret ettiğini, ancak HHI'nın (830) sektörün genel olarak Yoğunlaşmamış olduğunu gösterdiğini ortaya koymuştur. Bu durum, tekelleşme olmamasına rağmen sektör gelirinin büyük bir kısmının en büyük dört firma tarafından domine edildiğini göstermektedir. Daha da önemlisi, pazarlama ve Ar-Ge harcamalarında CR4 oranı aşırı yüksektir (sırasıyla %77.54 ve %98.73'e varan), bu da büyük oyuncuların kısa vadeli kârdan çok pazar hâkimiyetine öncelik verdiğini kanıtlamaktadır. Ekonometrik sonuçlar, pazar payını artıran temel ve anlamlı faktörlerin pazarlama harcamaları, Ar-Ge harcamaları ve krediye erişim olduğunu göstermiştir. Ayrıca, 5-9 yaş aralığındaki orta yaşlı firmaların genç firmalara göre anlamlı bir pazar payı avantajına sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışma, Türkiye e-ticaret sektörünün rekabet yapısının ağ etkileri ve agresif yatırım stratejileri nedeniyle büyük firmalar lehine karmaşık ve asimetrik olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgular, politika yapıcılar için yüksek harcama stratejilerini denetleme ve küçük firmaların rekabet gücünü koruma gerekliliğine dair önemli çıkarımlar sunarak literatüre katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: E-ticaret, pazar yoğunlaşması, dijital ekonomi, firma davranışı, CR4, HHI

Karlı Görünen Ama Nakit Üretemeyen Firmalar: Bist Sanayi Şirketleri Üzerine Bir Bilanço Kalitesi Analizi

Elif Gökgöz (Ufuk Üniversitesi)

Bu çalışma, firma performansının değerlendirilmesinde yaygın biçimde kullanılan karlılık göstergelerinin, firmaların gerçek nakit yaratma kapasitesini ne ölçüde yansıttığını incelemektedir. Muhasebe karı tahakkuk esasına dayandığından, karlı görünen firmaların faaliyetlerinden yeterli nakit üretememesi mümkündür. Bu durum, finansal sürdürülebilirlik, kazanç kalitesi ve bilanço sağlığı açısından önemli riskler doğurmaktadır. Çalışmanın amacı, Borsa İstanbul Sanayi Endeksi'nde yer alan firmalarda karlılık ile operasyonel nakit akışı arasındaki ayrışmayı ortaya koymak ve “karlı ancak nakit üretmeyen” firma yapılarının yaygınlığını analiz etmektir. Çalışmada 2022–2024 dönemine ait konsolide finansal tablolar kullanılmıştır. Karlılık göstergesi olarak aktif karlılığı (ROA), nakit üretim kapasitesini ölçmek amacıyla faaliyetlerden nakit akışı esas alınmıştır. Çalışmada, karlılık ve nakit akışı göstergelerinin pozitif veya negatif olmasına göre firmalar sınıflandırılarak tanımlayıcı analizler yapılmıştır. Bulgular, sanayi şirketlerinin önemli bir bölümünün muhasebe karı üretmesine rağmen operasyonel nakit akışı yaratmakta zorlandığını

göstermektedir. Sonuçlar, firma performansının değerlendirilmesinde karlılık göstergelerinin nakit akışı bilgileriyle birlikte ele alınmasının önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karlılık, operasyonel nakit akışı, bilanço kalitesi, finansal sürdürülebilirlik, borsa İstanbul

PANEL-14 (11.15 – 12.45)

Sürdürülebilirlik ve İklim Politikaları / Sustainability and Climate Policies

Panel Başkanı: Gökem Saylam Hızarcıoğlu

Çevre Etiği ve Paris İklim Anlaşması

Gökem Saylam Hızarcıoğlu (Ankara Üniversitesi)

Çevre sorunlarının en önemli gündem maddesini küresel iklim krizi oluşturmaktadır. İklim değişikliğinin insan kaynaklı olduğu, günümüzde bilimsel verilerle desteklenmektedir. Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) Değerlendirme Raporlarına göre sorununun temeli insan faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan sera gazlarıdır. İklim krizi çevresel risklerin ortaya çıkmasına sebep olmakta ve farklı çözüm yolları arayışına gidilmesini zorunlu kılmaktadır. Küresel İklim Değişikliği konusunda BM nezdindeki Uluslararası Anlaşmalar aşağıdadır:

1. 1992 tarihli Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Programı (BMİDÇS),
2. 1997 tarihli Kyoto Protokolü,
3. 2015 tarihli Paris İklim Anlaşması

Çevre politikalarının belirlenmesinde canlı ve cansız diğer varlıklara da ahlaki değer verilmesi gerektiği konusu vurgulanmaktadır. İnsanın kendi türü ve diğer varlıklarla olan ilişkileri çevre etiği konusu olarak ortaya çıkmıştır. Bu çerçeve içerisinde çevre sorunlarının temelinde insanın kendini üstün varlık olarak düşünerek doğaya hükmetme çabası dikkat çekmektedir (Algan, 2008, s.191). Geleneksel çevre etiği kuramları insan ve doğal çevre arasında doğrudan bir ahlaki ilişki olduğunu reddeder (Des Jardins, 2006, s.198). Çevreye etik yaklaşımlar: 1. İnsan merkezci yaklaşım: sadece insanın ahlaki bir değere sahip olduğunu iddia eder. 2. Canlı –merkezci yaklaşım: tüm canlılar ahlaki ehliyete sahiptir. 3. Çevre –merkezci etik yaklaşım: canlı ve cansız tüm varlıklara bütünsel olarak değer verilir. Bütünsel bir çevre etiği anlayışı tüm ekosisteme ahlaki bir değer vermektedir (Des Jardins, 2006). Çevresel politikaların problemi, çevreye insan-merkezci bir bakış açısı ile bakmaktan kaynaklanır. Bu çalışmada, çevreye etik yaklaşımların çevre politikalarını etkilemedeki önemi tartışılmaktadır. Birleşmiş Milletler kapsamındaki Paris İklim Anlaşması bu bağlamda değerlendirilmiştir. Temel önerme, insan –merkezci etik anlayışı ile Paris İklim Anlaşması'nın küresel çevre sorunlarına çözüm bulabilme kapasitesinin sınırlı olmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Küresel iklim krizi, çevre etiği, paris iklim anlaşması, BMİDÇS

Türkiye'nin İklim Kanununun İngiltere, Almanya ve Fransa Örnekleriyle Karşılaştırılması

Beyhan Büyükbay (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

İklim değişikliğiyle mücadele çevresel bir sorun olmasının yanında ekonomik, sosyal, siyasal ve en önemlisi hukuki boyutlarıyla düşünülmesi gereken bütüncül bir konudur. Günümüzde birçok ülke bu konuyu hukuki güvence altına almak amacıyla bağlayıcı iklim kanunları geliştirmeye yönelmiş ve bu alanda birtakım düzenlemeler yapmıştır. Ancak bu düzenlemelerin bağlayıcılık gücü ve denetim mekanizmaları gibi temel unsurlar, ülkeden ülkeye farklılık göstermiştir. Nitekim

bazı ülkelerin iklim kanunları güçlü bir hukuki çerçeve sunarken bazı ülkelerin kanunları daha çok çerçeve niteliğinde kalmıştır. Bu noktada çalışmanın amacı, Türkiye’de 2025 yılında yürürlüğe giren 7552 sayılı İklim Kanunu’nu; Almanya’nın Federal İklim Koruma Yasası, İngiltere’nin İklim Değişikliği Yasası ve Fransa’nın İklim ve Dayanıklılık Yasası ile karşılaştırmalı olarak analiz etmek ve kanunda ne tür eksikliklerin olduğu ile bu eksikliklerin hangi açılardan giderilmesi gerektiği sorusuna cevap aramaktır. Ayrıca çalışmanın özgün değeri, Türkiye’nin 7552 sayılı İklim Kanunu’nu Almanya, Fransa ve İngiltere’nin bağlayıcı iklim yasalarıyla çeşitli açılardan karşılaştırmalı olarak ele alan ilk kapsamlı değerlendirmelerden biri olmasıdır. Çalışmada yöntem olarak eleştirel sosyal bilim yaklaşımı kullanılmıştır. Öte yandan çalışmada nitel araştırma türünden faydalanılmış, veriler ise sistematik literatür analizi ve doküman analizi tekniğiyle elde edilmiştir. Çalışmanın sonunda İngiltere, Almanya ve Fransa’daki iklim kanunlarının bağlayıcı hedefler, bağımsız denetim mekanizmaları ve güçlü yaptırım araçlarıyla desteklendiği, Türkiye’de ise mevcut düzenlemenin daha çok piyasa temelli araçlara dayandığı ve kurumsal denetim ile yaptırım boyutunun görece zayıf kaldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: 7552 sayılı iklim kanunu, Almanya, İngiltere, Fransa, karşılaştırmalı analiz

Politik Ekonomi ve Veganlık Pratikleri: İsviçre ve Türkiye’de Devlet, Piyasa ve Türcülük Karşısı Mücadele

İlker İnmez (Bağımsız Araştırmacı)
Erhan Korkmaz (Ankara Üniversitesi)

Bu bildiride, veganlığın ve aktivizm biçimlerinin farklı kapitalist bağlamlarda nasıl şekillendiğini, Türkiye ve İsviçre’de toplam 30 vegan ile yürüttüğümüz derinlemesine görüşmelere dayalı karşılaştırmalı nitel bir araştırmanın bulguları üzerinden tartışıyoruz. Veganlığı yalnızca bireysel etik tercihlere veya tüketim pratiklerine indirgeyen hâkim liberal anlatıların ötesine geçerek, hareketin devlet–piyasa ilişkileri, ekonomik kültürler ve gündelik toplumsal etkileşimler içinde nasıl kurulduğunu inceliyoruz. Çalışmamızda, farklı politik-ekonomik yapıların türcülük karşıtı mücadelenin imkânlarını, sınırlarını ve bedellerini nasıl yeniden tanımladığını görünür kılmayı amaçlıyoruz. Bulgularımız, her iki bağlamda da veganlığın tekil ve homojen bir politik form olarak değil; devlet politikaları, piyasa mekanizmaları ve güvencesizlik rejimleriyle müzakere içinde şekillenen çok katmanlı bir pratik olarak kurulduğunu göstermektedir. İsviçre bağlamında, kurumsallaşmış refah kapitalizmi ve sürdürülebilirlik söylemleri vegan aktivizme belirli kaynaklar, görünürlükler ve yasal imkânlar sunarken, etik taleplerin piyasalaşması ve stratejik uyum baskıları gibi gerilimleri de beraberinde getirmektedir. Türkiye’de ise siyasal baskı, ekonomik kırılganlık ve güvencesizlik koşulları veganlığı politik riskler ve hayatta kalma stratejileri ile iç içe geçen bir pratik haline getirmekte; aktivizmi süreksizlik, duygusal yıpranma ve maddi sınırlar içinde yeniden kurmaktadır. Çalışmamızda, makro yapısal dinamiklerin yanı sıra vegan hareketin emek, gıda adaleti, çevresel adalet ve feminist mücadelelerle kurduğu kesişimsel ilişkileri de ele alıyoruz. Veganların sınıfsal konumları, toplumsal cinsiyet deneyimleri ve güvencesizlik biçimlerinin; gündelik etik pratikleri, dayanışma ağlarını ve hareket içi gerilimleri doğrudan etkilediğini ortaya koyuyoruz. Bu çerçevede veganlık, her iki ülkede de ne yalnızca “elit bir tüketici pratiği” ne de kendiliğinden radikal bir direniş biçimi olarak ortaya çıkmakta; bağlama göre değişen pazarlıklar, stratejiler ve politik bedeller üreten bir mücadele alanı olarak şekillenmektedir. Sonuç olarak, veganlığın politik etkisinin yalnızca yapısal koşullarla değil, bu koşullar altında üretilen gündelik ilişkisel pratikler, bireysel motivasyonlar ve örgütsel

dinamiklerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürüyoruz. Böylece türcülük karşıtı mücadelenin kapitalizmin farklı konfigürasyonları içinde aldığı biçimleri açıklamaya yönelik bağlama duyarlı ve çok katmanlı bir analitik çerçeve sunuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Veganizm, türcülük karşıtlığı, politik ekonomi, kapitalizm, toplumsal hareketler

Politik Ekoloji Perspektifinden Gıda Egemenliğine Bakış

Ayşe Nur Bilgin (Balıkesir Üniversitesi)

Betül Kızıltepe Ceylan (Balıkesir Üniversitesi)

Bu araştırma, gıdaya ilişkin kavramsal yaklaşımları, çevre sorunlarını, toplumsal yapı, sınıf ve iktidar ilişkileri bağlamında irdeleyen politik ekoloji perspektifini kullanmakta, gıda egemenliği olgusunu karşılaştırmalı olarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, nitel araştırma yöntemi kapsamında doküman incelemesine dayanmaktadır. Gıda olgusu toplumsal eşitsizlikler, ekolojik tahribat ve güç ilişkilerinin iç içe geçtiği çok katmanlı bir yapıya işaret etmektedir. Bu çok katmanlı yapı, günümüzde derinleşen gıda krizleriyle gıdaya ilişkin mevcut yaklaşımların yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda literatürde gıda hakkı, gıda güvenliği, gıda güvencesi ve gıda egemenliği olmak üzere dört kavramsal yaklaşım öne çıkmaktadır. Bu yaklaşımlar, gıda sorununu ele alış biçimleri ve sundukları çözümler bakımından önemli farklılıklar içermektedir. Gıda hakkı (right to food), gıdaya erişimin temel bir insan hakkı olduğuna; gıda güvenliği (food safety), sağlık normlarına; gıda güvencesi (food security), üretim miktarının artırılmasına ve gıda arzında sürekliliğin sağlanmasına; gıda egemenliği (food sovereignty) ise üretimin kim tarafından, nasıl ve hangi koşullarda gerçekleştirildiğini sorgulamaya odaklanmaktadır. Eldeki veriler incelendiğinde bu kavramların yaklaşım türü ve odak çerçevesi bağlamında farklılaştığı görülmektedir. Buna göre gıda hakkı hak temelli, gıda güvenliği sağlık temelli, gıda güvencesi üretim temelli ve gıda egemenliği politika-ekoloji temelli bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Yasa, denetim ve devlet politikaları ekseninde şekillenen gıda hakkı, gıda güvenliği ve gıda güvencesi kavramlarından farklı olarak gıda egemenliği, bu sorunsalları daha yenilikçi bir bakışla tamamlayan ve aynı zamanda eleştirel yaklaşımıyla aşan emek odaklı dönüştürücü bir perspektif sunmaktadır. Politik ekoloji perspektifinden değerlendirildiğinde ise gıda egemenliği, doğanın metalaştırılmasına, üretim araçlarının tekelleşmesine ve tarımda özel sektör-şirket egemenliğine karşı geliştirilen eleştirel bir yaklaşım olarak anlam kazanmaktadır. Bu yönüyle gıda egemenliği, gıda krizini yalnızca ekonomik bir sorun değil; aynı zamanda sosyo-politik bir mücadele alanı olarak ele alan bütüncül bir çerçeve sunar.

Anahtar Kelimeler: Gıda hakkı, gıda güvencesi, gıda güvenliği, gıda egemenliği, politik ekoloji

Yeşil Ekonomiye Geçişte Sektörel Hazırlık Düzeyi: Mobilya Endüstrisi İçin Bileşik Endeks Tabanlı Bir Ölçüm

Gülçin Kaya İnceplik (İstanbul Galata Üniversitesi)

A. Şuhan Gürbüz (İstanbul Üniversitesi)

Büşra Çil (Kırklareli Üniversitesi)

Küresel ölçekte yeşil dönüşümün üretim yapıları, dış ticaret dinamikleri ve rekabetçilik göstergeleri üzerinde yarattığı yapısal değişim, ülkelerin sürdürülebilir büyüme stratejilerini sektörel düzeyde yeniden şekillendirmesini gerekli kılmaktadır. Bu çalışma, Türk mobilya sektörünün yeşil dönüşüm kapasitesini değerlendirmek amacıyla firmalara uygulanan kapsamlı bir anket çalışmasından elde edilen veriler ışığında özgün bir Yeşil Ekonomi Endeksi geliştirmektedir. Endeks, sektörün çevresel uygulamalarının yanı sıra bu uygulamaların ekonomik ve sosyal yansımalarını da içeren geniş bir kriter setine dayanmaktadır. Ölçeğin yapısal boyutlarını belirlemek üzere iki aşamalı faktör analizi uygulanmıştır. İlk aşamada Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile temel boyutlar ortaya çıkarılmış, ikinci aşamada ise bu yapı Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Bulgular, endeksin “Kurumsal Çevresel Yönetim ve Sürdürülebilirlik Kapasitesi”, “Yeşil Ürünlerin Ekonomik Performansı”, “Yeşil Üretim ve Tedarik Uyum Kapasitesi”, “Uluslararası Standartlara Uyum” ve “Döngüsel Ekonomi Uygulamaları ve Atık Yönetimi” olmak üzere beş ana boyutta şekillendiğini göstermektedir. Sonuçlar, KOBİ’lerin gelişmekte olan-erken aşama bir olgunluk düzeyinde olduğuna, büyük ölçekli işletmelerin ise orta seviyeye yaklaşmakla birlikte uluslararası rekabet için henüz yeterli olmadığına dikkat çekmektedir. Bu nedenle çalışmada sektörün güçlü yönleri ve iyileştirilmesi gereken alanlar belirlenerek politika yapıcılar, işletmeler ve sektör paydaşları için yeşil dönüşüm sürecini destekleyici öneri setleri de sunulmaktadır. Çalışma kapsamında geliştirilen metodolojik çerçevenin diğer sektörlerde de uygulanabilir olduğu sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil ekonomi, yeşil dönüşüm, mobilya sektörü, sürdürülebilir kalkınma, Türkiye

Lojistik Hizmet Alıcılarının Tercihlerinde Yeşil Lojistik Eğiliminin MAXQDA ile Ölçülmesi

Özge Nur Tekiner (İstanbul Arel Üniversitesi)

Ahmet İlbaş (İstanbul Arel Üniversitesi)

Bu çalışma, lojistik sektöründe faaliyet gösteren firmaların yeşil lojistik uygulamalarına yönelik mevcut durumlarını, geçiş süreçlerini, tercih nedenlerini, hedeflerini ve önceliklerini bütüncül bir çerçevede incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş olup, 50 firma temsilcisiyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen veriler tematik analiz yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. MaxQDA Analytics PRO yazılımı kullanılarak yürütülen kodlama süreci, veri içindeki temel örüntülerin sistematik biçimde ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Bulgular, firmaların önemli bir bölümünün yeşil lojistik uygulamalarında henüz başlangıç aşamasında olduğunu, mevcut altyapının belirli ölçüde yeterli görüldüğünü ve bazı uygulamaların kısmen hayata geçirildiğini göstermektedir. Bununla birlikte, bazı işletmelerin tam entegre yeşil lojistik sistemleri kurduğu, karbon raporlaması gerçekleştirdiği, döngüsel ekonomi modellerini benimsediği ve yeni teknoloji yatırımlarına yöneldiği belirlenmiştir. Bu durum, sektör içinde uygulama düzeylerinde belirgin bir çeşitlilik bulunduğunu ortaya koymaktadır. Analiz sonuçları, firmaların yeşil lojistiğe yönelimlerinde rakip baskısı, sürdürülebilirlik kaygıları,

müşteri talepleri, lojistik sağlayıcı seçim kriterleri ve mevzuat etkisinin belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Katılımcılar, gelecek dönemde yeşil yatırımları artırmayı planladıklarını ve karbon emisyonlarında en az %10 azaltım hedeflediklerini ifade etmiştir. Bununla birlikte, maliyet baskısı ve fiyat öncelikli tercihler firmaların karar süreçlerinde öne çıkan kısıtlar arasında yer almaktadır. Sonuç olarak çalışma, lojistik sektöründe yeşil dönüşümün giderek daha fazla önem kazandığını, ancak uygulama düzeylerinin firmalar arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, sektörde sürdürülebilirlik odaklı stratejilerin güçlendirilmesi için politika yapımcılar ve işletmeler açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lojistik yönetimi, yeşil lojistik, sürdürülebilirlik, lojistik hizmet alıcıları, MAXQDA.

PANEL–15 (13.30 – 15.00)

Türkiye İç Politikalarının Sosyolojik ve Siyasal Açısından İncelenmesi / Sociological and Political Analysis of Türkiye's Domestic Policies

Panel Başkanı: Arzu Ünal

Damgalanmış Öteki: Türkiye'deki Suriyelilerin Entegrasyonuna Yönelik Engeller

Deniz Aşkın (Bitlis Eren Üniversitesi)

Bu çalışma, damgalanmanın entegrasyon üzerindeki etkisinin sorunsallaştırılmasına dayanmaktadır. Türkiye’de siyasal ve toplumsal kesişmenin ayırık bir görüntü kazandığı Suriyeli göçmen örneğinde, toplumsal kabul bazı nedenler ile oldukça yavaş gerçekleşmektedir. Bilhassa “Suriyeli” niteliğinin etno-kültürel bir boyuta indirgendiği ve ötekileştirildiği bir zeminde entegrasyon süreci beklenenden çok daha uzun bir sürece yayılabilmektedir. İçerik analizinin kullanılacağı bu çalışma ile Suriyelilerin damgalanma ile beraber dışlanma ve ötekileştirme durumları ve bunların sonucunda ortaya çıkan ötekileştirme eylemlerinin analizi yapılacaktır. Çalışma, “Suriyeliler hangi özellikler ile damgalanmakta ve dışlanmaktadır?”, “Damgalanmanın sosyo-psikolojik boyutu nasıl gerçekleşmekte ve Suriyeliler tarafından nasıl karşılık bulmaktadır?”, “Söylem bazında üretilen Suriyeli damgalaması hangi kriterler etrafında inşa edilmektedir?” olmak üzere 3 temel sorunun cevaplarını bulmaya odaklanacaktır. Bu yönüyle damgalanmanın hangi alanlarda birleştiği veya ayrıştığı, sosyo-politik, etnik, kültürel ve ekonomik faktörlerin hangi konularda ön plana çıktığı, yapılacak haber analizleri ile tespit edilmesi sağlanacaktır. Bu yönüyle E. Goffman tarafından kullanılan damga teorisi, Türkiye’deki Suriyelilerin damgalanarak ötekileştirilmesi bağlamında incelenmesini, onların neden gettolaşmaya doğru ilerleyen bir sürece girdiklerini, toplumsal etkileşimin veya kültürel ilişkilerin neden geriden takip edildiğinin anlaşılması açısından önem arz etmektedir. Yapılan çalışmalarda medya kanallarında genel olarak “Suriyeli” kavramı, damgalanan ve içerisinde olumsuzlukların yerleştirildiği bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak göçmenler devamlı olarak alternatif mekân arayışını sürdürmektedirler. Diğer bir ifade ile damgalama kişilerin toplum içerisinde her zaman için yabancı olarak kalmalarına neden olmaktadır. Bilhassa bazı dönemlerde artan ve medyaya yansıyan, Suriyeliler nezdinde Arapçaya yönelik tutumlar, ekonomik ve mekânsal dışlanmalar, kültürel ötekileştirme boyutları bazı alanlarda entegrasyonun gerçekleşmesini önlemekte ve Suriyeliler arasında içe çekilme tutumunu desteklediği görülmektedir.

Anahtar Kavramlar: Suriyeli göçmenler, damgalama, ötekileştirme, bütünleşme

Türkiye’deki Suriyeli Sivil Toplum Deneyiminin Suriye’de Devlet Kurma Pratiğine

Aktarımı

Arzu Ünal (İbn Haldun Üniversitesi)

Bu çalışma, Türkiye’de Suriyeli göçmenler tarafından kurulan sivil toplum örgütlerinin (STK) yapıları, faaliyetleri ve Esad rejimi sonrası (Aralık 2024) Suriye’deki devlet kurma deneyimiyle olan ilişkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Türkiye’de artan göçmen karşıtlığı, son yıllarda Suriyeli STK’ları daha görünmez olmaya itmiş ve çeşitli faaliyetlerini daha güvenli olduğu düşünülen bölgelere taşımalarına yol açmıştır. Bu hareketlilik, Suriye barışı sonrasında hız kazanmış ve çoğu STK ana ofislerini Suriye’ye taşımıştır. Bu süreçte, Suriyeli STK’lar Türkiye ve

Suriye arasında önemli bir aracı rolü üstlenmiştir. Türkiye’deki varlıkları küçülmüş olsa da faaliyetleri, yeni politikalar ve çözüm odaklı çalışmalar devam etmektedir. Suriye’de ise bazı STK’lar, devlet kurma pratiğinin önemli aktörlerine dönüşmektedir. Bu çalışma, yeni dönemde Suriyeli STK deneyiminin hem Türkiye’de hem de Suriye’de nasıl bir işlevi olduğunu, geçirdiği dönüşümü özellikle gönüllülük, aidiyet ve fon sağlama anlatıları çerçevesinde incelemektedir. Çoğu gönüllülük esasına dayalı bu yapılanmaların, bağımsızlıklarını nasıl tanımladıkları ve Esad sonrası dönemde Suriye’deki devletleşme sürecine hangi koşullarda dahil olabildikleri incelenecektir. Çalışma, özellikle Türkiye’den geri dönüş sürecinde köprü görevi görebilecek bu STK’ların potansiyellerini tartışmaya açmayı amaçlamaktadır. Araştırma, Haziran 2024 - Ocak 2026 tarihleri arasında gerçekleştirilen etnografik saha araştırmasına, katılımcı gözleme ve 20 yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakata dayanmaktadır. Çalışma, STK aktörlerinin finansal bağımsızlık ile gönüllülük arasındaki dengeyi nasıl kurduklarını, bireysel planlarını nasıl şekillendirdiklerini ve diasporadaki görece ayrıcalıklı konumlarını yeni Suriye’ye nasıl aktardıklarını devlet, özne ve sivil toplum ekseninde incelemektedir. Özellikle, finansal bağımsızlık, gönüllülük ve siyaset arasındaki gerilimi anlamayı amaçlayan bu araştırma, aynı zamanda Suriyeli STK’larının bu yeni süreçte kendilerini nasıl konumlandırabildiklerini inceleyerek, STK’ların Suriye’deki devlet kurma süreçlerine nasıl dahil olabileceklerine dair bir yol haritası geliştirmeyi hedeflemektedir.

100. Yılında Nüfus Mübadelesi Projesinin İlk Bulgularını Tartışmak Ya da “Devletimiz Başımızdan Eksik Olmasın”*

Burcu Sunar Cankurtaran (İstanbul Üniversitesi)
Cansu Bitirim Kacar (İstanbul Üniversitesi)
Begüm Erim (İstanbul Üniversitesi)

Bu tebliğin amacı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu’nun (TÜBİTAK) 100. Yıl Çağrısı çerçevesinde yürütülen ve ilk senesi tamamlanmak üzere olan, “100. Yılında Nüfus Mübadelesi: Uluslararası İlişkiler Disiplini Mübadillerden Ne Öğrenebilir?” başlıklı projenin ilk bulguları üzerine bir tartışma alanı yaratabilmektir. Toplamda üç sene sürmesi öngörülen, Türkiye’de ve Yunanistan’da 100’er kişiyle sözlü tarih çalışması yapılması planlanan projenin ilk senesi, bürokratik işlemler, proje ekibinde değişiklikler, öngörülemeyen aksaklıkların telafisi, ilk kez bir proje yapıyor olmanın zorluklarıyla geçse de, saha araştırmasında elde edilen ilk bulguların anlamlı bir bütünlük ifade etmeye başlaması, projenin tartışmaya ve akademyanın değerlendirmesine açılması bakımından cesaret verici olmuştur. Proje, “mübadele üzerine yeni bir söz söylemek mümkün mü?” ve “mübadele üzerine yeni bir biçimde çalışmak mümkün mü?” sorularının rehberliğinde gelişmiştir. Bu çerçevede, ikinci ve üçüncü kuşak mübadillere, aile hikâyelerinin yanı sıra mübadeleyle ilişkilendirilebilecek devlet, vatan, vatandaşlık, sınır, millet ve kimlik gibi seçilmiş temel Uluslararası İlişkiler kavramlarını nasıl tanımladıkları sorulmuş; “mübadillik halleri” ile bu kavramlar arasında kurdukları bağın anlaşılması amaçlanmıştır. Proje 10. ayını tamamlarken, İstanbul’da, mübadillerin ilk yerleştikleri yerlerden olan Beylikdüzü, Çatalca ve Büyükçekmece’de toplam 17 kişiyle görüşülmüştür. Henüz projenin temel amacına yönelik bir tartışma ortaya koyabilmek için erken bir aşamada olunsu da, bu görüşmelerde öne çıkan bulguların paylaşılmasının benzer çalışmalar için katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Tebliğde özellikle üzerinde durulmak istenen temalardan birkaçı şunlardır: Mübadillerin tek bir grup olmayıp, kendi içlerinde de ayrımların, birbirlerini dışlayıcı pratiklerin olması; resmi tarih

anlayışını kucaklamaları; devlet düşüncesini olumlamaları; millet/bayrak/milliyetçilik/dil gibi kavramları doğrudan ve gururla “Türk olmak” ile özdeşleştirmeleri; toplumda görünürlük yaratacak ve partilerle organik bağlar kurulmasına yol açacak siyasete atılma gibi işlere mesafeli yaklaşımları; iki tarafın mübadillerinin birbirlerine kucaklayıcı bir yaklaşım sergilemeleri. Özetle, tebliğde, projenin başlangıç aşamasında elde edilen bu ilk bulguları paylaşarak, mübadele deneyiminin Uluslararası İlişkiler disiplininin yerleşik kavramlarıyla nasıl kesiştiğine dair yeni sorular üretmek ve tartışma zemini oluşturmak hedeflenmektedir.

*Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından 124K412 numaralı proje ile desteklenmiştir. Projeye verdiği destekten ötürü TÜBİTAK'a teşekkürlerimizi sunarız.

Beyin Göçüne Sosyo-Politik Bir Analiz: Türkiye’nin Tersine Beyin Göçü Çağrılarını Neden Karşılık Bulmuyor?

Fatma Havsut (Hacettepe Üniversitesi)
Reyhan Atasü-Topçuoğlu (Hacettepe Üniversitesi)

Bu çalışma, Türkiye’den göç eden yüksek nitelikli bireylerin göç deneyimlerini ve Türkiye’nin “dönüş” çağrılarını nasıl anlamlandırdıklarını fenomenolojik bir bakışla incelemektedir. Kanada, ABD ve Avrupa’nın farklı ülkelerinde yaşayan 22 katılımcıyla yapılan derinlemesine görüşmeler, göçün yalnızca ekonomik bir karar değil; güvenlik, adalet, öngörülebilirlik ve haklarının korunacağı bir yaşam arayışının iç içe geçtiği duygusal bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda araştırmanın temel sorusu, “Neden dönmüyorlar ve dönüş çağrılarını nasıl anlamlandırıyorlar?” olarak belirlenmiştir. Amaç ise göç kararının ardındaki yapısal ve duygusal dinamikleri ortaya koyarak göç eden bireylerin Türkiye’nin tersine beyin göçü politikasına bakış açısını sosyal politika açısından incelemektir. Katılımcıların anlatıları, Türkiye’deki politik dalgalanmalar, belirsizlik duygusu, hukuksal güvencesizlik, liyakatın zayıflaması ve sürekli ekonomik kırılganlıkların zamanla bir “yaşam yorgunluğu”na dönüştüğünü göstermektedir. Katılımcıların çoğu göçü, bir tercihten çok kendilerini, ailelerini ve hayallerini koruma zorunluluğu olarak tanımlamaktadır. Özellikle kadın katılımcılar, toplumsal şiddet ve kadın haklarındaki gerilemenin güvenlik duygusunu nasıl aşındırdığını ifade etmiştir. Çocuk sahibi olanlar ise eğitim ve güvenlik sisteminin öngörülemezliğinin dönüş ihtimalini neredeyse tamamen ortadan kaldırdığını belirtmiştir. Türkiye’nin tersine beyin göçü çağrıları, katılımcılar tarafından “politik bir rüşvet” olarak görülmüştür. Maddi teşviklerin cazibe taşımadığı; adil, güvenilir ve insan onurunu koruyan bir toplumsal düzenin paradan çok daha değerli olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle mevcut politikalar yüksek nitelikli bireyleri yeniden Türkiye’ye çekmek açısından yetersizdir. Yurt dışında deneyimlenen adil çalışma koşulları, öngörülebilir gündelik yaşam ve sosyal devlet mekanizmaları ise katılımcılarda güçlü bir “rahat nefes alma” hissi yaratarak dönüş motivasyonunu zayıflatmaktadır. Çalışma, beyin göçünün bireysel bir kopuştan çok, zayıflayan sosyal politika ve toplumsal yapı ile kurulan bağların kırılmasıyla ilişkili olduğunu; sosyal hizmetin diaspora ile bağ güçlendirme ve sosyal adalet temelli politika üretme noktasında kritik bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Beyin göçü, tersine beyin göçü, sosyal adalet, sosyal politika, sosyal hizmet

Ceza Olgusu Neden Toplumsal Kabul(!) Sınırları İçerisinde Salınmamalı? Koşullu Salıverilme ve Öncesinin Ceza İnfaz Sistemi Üzerinden Araçsallaştırılması
Aykut Çalışkan (Dokuz Eylül Üniversitesi)

Koşullu salıverilme (parole) terimi söz vermek anlamına gelen Fransızca bir kelimedenden türemiş, düşman askerlerinin yeniden savaşmamak üzere söz vermelerinin ardından infaz edilmeyerek serbest bırakılmalarını içeren bir uygulamadan günümüzdeki karşılığını almıştır. Hüküm giyen birey(ler)in ceza adaleti sistemi içerisinde ve tahliye edildikten sonra suçta tekerrür sürecine giden yollara başvurmaması, rehabilitasyonu ve toplumsal uyum süreçlerinin sağlanması ise tüm dünyada sistemin olmazsa olmaz hedefleri arasında yer alır. Bununla birlikte ceza adaleti sisteminin normatif bağlamı içerisinde yer alan 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda dikkat edilmesi gereken yasal içeriklerden birisi de suçta tekerrür süreçleriyle ilgili hükümler içeren 58'inci maddedir. Söz konusu norma göre hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suç işlenmesi durumunda tekerrür hükümleri uygulanmakta ve cezanın infaz edilmiş olması da gerekmemektedir. Bu tebliğin temel sorunsalı koşullu salıverilme pratiğini ceza adaleti sistemi ve bileşenleri içerisinde ele alarak geçmiş zaman örüntüleri üzerinden penolojik verileri tetkik etmek ancak risk temelli kriminolojik bir söylem üretmek yerine Türkiye'de ceza infaz rejiminin değişim örüntüleri üzerinden yasal düzenlemelerin işlevselliğini tartışmaktır. Bu amaçla Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından sunulan adli istatistik yayın arşivi de incelenerek şartlı tahliye başvuru durumları ve ceza adaleti rejimindeki diğer bileşenler arasındaki ilişkiler de analiz edilmiştir. 2000'li yıllar sonrası kısmi bağlam üzerinden ele alınan bu çalışmayla yapılmak istenen; suçta tekerrür hükümleri de dahil olmak üzere risk temelli denetim kavramının hükümlünün toplumsal uyumunu ele almada sosyolojik tahlili nasıl ele al(a)madığını/ıskaladığını ileri sürmek ve gerekçelendirmektir. Bu çıkarıma dayalı epistemik konumlanış ise; hapsedenlerin beraberinde getirdiği cezaevi popülasyonunun koşullu salıverilme süreciyle birlikte nasıl etkilendiğini ele alan ve devam eden yıllarda eklemelenen yasal düzenlemelerinin aracı rolünden, hükümlü oranlarına ilişkin verilerden, infaz rejimlerinin değişiminden, medya ile cezai reform temelli söylemlerden çıkarılan bir dizi karmaşık bulguyla desteklenmektedir. Bu öncüller cezai düzenlemelerin farklı bileşkeler üzerinden ele alınabildiği, toplumsal kabuller içerisinde salınım gösterdiği ve bir dizi biçim değiştiren ancak döngüsellik içeren ceza örüntülerine doğru toplumsallığı götürdüğü iddia ediliyor.

Anahtar Kelimeler: Ceza adalet sistemi, risk, koşullu salıverilme, suçta tekerrür, gözetim

Türkiye Fındık Piyasasında Neoliberalizmin Serencamı: Mücadeleler, Krizler ve Sınırlar
Alperen Gençosmanoğlu (Boğaziçi Üniversitesi / Gümüşhane Üniversitesi)

Türkiye fındık piyasası, 2000'li yıllardan günümüze, yüz binlerce üreticinin oluşturduğu kitlesel gücün, siyasi elitlerin ve sermaye gruplarının arasındaki çatışmaların şekillendirdiği dinamik bir dönüşüm sahasıdır. Bu çalışma, fındık piyasasındaki dönüşümü “mevcut neoliberalizm” (actually existing neoliberalism) literatürüyle ilişkilendirerek; neoliberalizmin idealize edilmiş kalıplar yerine sahadaki mücadelelerle nasıl şekillendiğini ve Türkiye fındık piyasasının bu mücadeleler ekseninde kazandığı formları ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışma, bu çerçevede piyasanın Polanyi'nin “çifte hareket” ve Gramsci'nin “pasif devrim” dinamikleriyle şekillenen dört evreli

serencamını analiz etmektedir. Birinci evrede (2000-2006), uluslararası finans kuruluşlarının (IMF/DB) dayatmasıyla devletin fındık piyasadan çekilmesi hedeflenmiş, ancak 2006 Ordu Mitingi'nde somutlaşan Polanyici “karşı-hareket”, hükümeti TMO eliyle piyasaya geri dönmeye zorlamıştır. İkinci evre (2009-2016), “yeni fındık stratejisi” ile TMO fındık alımlarının durdurulması ve “serbest piyasa”ya geçiş olmuştur. Ancak bu dönemde ulusötesi gıda şirketlerinin Türkiye fındık piyasasına dahil olması ve 2014'teki “iklimflasyon” (climateflation) ile zirve yapan fındık fiyatlarının şirketler tarafından yeniden baskılanması sonucu artan toplumsal rahatsızlık bu dönemin sonunu getiren bir tepkiselliğe dönüşmüştür. Üçüncü evre (2017-2023), devletin yükselen muhalefeti bir “pasif devrim” stratejisiyle sönmölendirerek “neoliberal popülizm” işlettiği bir dönemdir. Bu evrede TMO, sermaye grupları ile zımni bir uzlaşa içinde piyasayı regüle etmiştir. Dördüncü evre (2022-Günümüz) ise, bu uzlaşının sınırlarının zorlandığı bir “cepheleşme” dönemidir. Bu evrede, Ferrero'nun piyasa hakimiyetinden rahatsız olan yerli sermaye gruplarının tepkisi, iktidarın güçlü bir yerel siyasi figürüyle işbirliği halinde piyasadaki hakim şirkete karşı organize bir bloğa dönüşmüştür. Rekabet Kurumu'nun bu dönemde piyasaya yönelik değişen yaklaşımı ve aynı dönemde hükümetin sermaye ile olan fiyat mutabakatının ötesine geçerek TMO fındık alım fiyatlarını yukarı çekmesi, neoliberalizm, popülizm ve devletçilik arasındaki gerilimli ilişkiyi öne çıkarmaktadır. Sonuç olarak çalışma, saha verileri ve arşiv çalışması ışığında; 2000li yıllarda Türkiye fındık piyasasının, neoliberalizmin hibrit biçimleriyle ilişki içinde dinamik bir oluşum gösterdiğini ortaya koyarak ilgili literatürlere katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fındık piyasası, mevcut neoliberalizm, neoliberal popülizm, çifte hareket, pasif devrim

PANEL-16 (15.15 – 16.15)

Geçmişten Günümüze Türkiye'nin Dış Politikalarının Siyasi ve Sosyolojik İncelenmesi /
Political and Sociological Analysis of Türkiye's Foreign Policies from Past to Present

Panel Başkanı: Kutlu Kayıran

Arjantin Elçiliği Raporlarına Göre Kıbrıs Meselesinin Ortaya Çıkmasına 5 Kala Mareşal Aleksandros Papagos'un Türkiye Ziyareti Kutlu Kayıran (Ankara Üniversitesi)

Bu sunum, Yunanistan Başbakanı Mareşal Aleksandros Papagos'un Haziran 1953'te Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmî ziyaretin, Arjantin Cumhuriyeti Ankara Elçiliği tarafından hazırlanan diplomatik raporlar temelinde değerlendirilmesini amaçlamaktadır. İnceleme, ziyaretin Türkiye-Yunanistan ikili ilişkilerinden ziyade, Soğuk Savaş bağlamında NATO üyeliği sonrasında şekillenen bölgesel güvenlik mimarisi içindeki anlamına odaklanacaktır. Arjantin Büyükelçiliği raporlarında ziyaret, Türkiye ve Yunanistan'ın Batı Bloku içerisindeki konumlarını pekiştirme yönünde sergiledikleri karşılıklı iradenin diplomatik bir tezahürü olarak yorumlanmaktadır. Belgelerde, Papagos'un Ankara ve İstanbul'daki temaslarının sembolik boyutuna özellikle dikkat çekilmekte; Cumhurbaşkanı Celâl Bayar ve Başbakan Adnan Menderes ile yapılan görüşmelerin, somut ikili anlaşmalardan çok, müttefiklik söyleminin güçlendirilmesine hizmet ettiği vurgulanmaktadır. Büyükelçilik değerlendirmeleri, görüşmelerde Balkanlar ve Doğu Akdeniz'in güvenliği, NATO içi eşgüdüm ve askeri iş birliği konularının öne çıktığını kaydetmektedir. Aynı zamanda raporlar Soğuk Savaş atmosferinde gittikçe ağırlığını hissettiren komünizmle mücadele noktasında Türk-Yunan ilişkilerinin gelişmesini anlamaya da odaklanmıştır. Sunumda ayrıca Arjantin diplomatik gözlemlerinin dili ve öncelikleri analiz edilerek, ziyaretin Türk-Yunan ilişkilerinin hiç olmadığı kadar iyi bir durumda olduğuna dair Latin Amerikalı diplomatların izlenimlerine yer verilecektir. Bu çerçevede Papagos ziyareti, Arjantin Büyükelçiliği perspektifinden, Türkiye'nin Batı ittifakı içindeki konumunu pekiştirme ve bölgesel diplomatik görünürlüğünü artırma stratejisinin bir parçası olarak da ele alınacaktır.

Soğuk Savaş Sonrası Türk Dış Politikasında Avrasya

Burçin Canar (Çankırı Karatekin Üniversitesi)

Avrupa ve Asya kıtalarının birleşimini ifade eden Avrasya, Soğuk Savaş sonrası Türk dış politikasında ilk kez “Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türk Dünyası” söylemiyle yer bulmuştur. SSCB'nin var olmadığı uluslararası sistemde Adriyatik Denizi'nden Çin Denizi'ne uzanan bölgede Rusya Federasyonu'nun (RF), İran'ın ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) etkilerini sınırlamaya yönelik Ankara'nın bu söylemi, Washington'un “Kore'den Kosova'ya” Türkiye-Amerika Birleşik Devletleri (ABD) iş birliği alanları politikasıyla örtüşmüştür. Avrasya'nın merkezinde yer alan, RF'yle birlikte iki Avrasyalı güçten biri olan Türkiye, Avrasya tanımını ve politikasını Batı'nın özelde de ABD'nin bölgesel hedefleriyle uyumlu bir biçimde belirlemektedir. Nitekim “Türk Dünyası” ve “Türk Modeli” vurgusu, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) üyesi ve Avrupa Birliği'ne (AB) aday bir ülke olan Türkiye'nin, Balkanlar'dan Orta Asya'ya tarihi, kültürel, siyasi ve ekonomik bağlarından yararlanılarak Avrasya'nın ABD liderliğinde uluslararası kapitalist sisteme eklemlenmesini ifade etmiştir. Türkiye, 1990'ların ikinci yarısından itibaren tek Avrasya

devleti olma niteliğini paylaştığı RF'yle ilişkilerini rekabetten iş birliğine dönüştürse de Ankara'nın Avrasya politikası, bölgesel dengelerden ziyade giderek Batılı müttefiklerinin özelde de ABD'nin hedeflerini yansıtmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin AB ve/veya NATO yerine RF ve ÇHC'nin yer aldığı oluşumlara üyeliğini ve/veya Moskova ve Pekin ile ittifakını önceleyen bir Avrasya seçeneği/tercihi olmamıştır. Şanghay İş Birliği Örgütü'nde (ŞİÖ) Türkiye, diyalog ortağı statüsünü elde etmekle birlikte, ŞİÖ ve/veya BRICS üyeliği konusu, Türkiye'nin Batılı ülkelerle ilişkilerindeki kriz dönemlerinde gündeme gelen, hem içte 'tribünlere hitap etme' hem de Batı'ya, Türkiye'nin vazgeçilmez bir ülke olduğu mesajını verme çabasının ötesine geçmemiştir. Zira Türkiye, Adriyatik'ten Çin Denizi'ne uzanan bölgede, 1999'da NATO'nun Yugoslavya müdahalesini desteklemiş, 2008'de Kosova'nın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerden biri olmuş, Batılı müttefikleriyle arasındaki S-400 krizine rağmen NATO'nun RF'yi hedef alan füze kalkanı projesine ev sahipliği yapmaya başlamış, İttifak'ın Karadeniz'e, RF'nin sınırlarına genişlemesini desteklemiş, Washington'un öncülüğünde Ermenistan'la ilişkilerini normalleştirme çabasında olmuş ve ABD'nin desteklediği, RF'den geçen hatlara alternatif oluşturan Doğu-Batı Enerji Koridoru ve ticaret rotasıyla örtüşen, Avrupa'yı ÇHC'ye bağlayan Orta Koridor girişimini başlatmıştır.

Devleti 'Bypass' Etmek: Balkanlar'da Türk Dış Yardımlarının Dağıtım Kanalları ve Kimlik Faktörü

Emir Yazıcı (Kırklareli Üniversitesi)

Bu çalışma, Türkiye'nin Kuzey Makedonya, Kosova, Yunanistan ve Bulgaristan'a yönelik dış yardım politikalarını inceleyerek, uluslararası ilişkiler literatüründeki "bypass yardımı" (bypass aid) tartışmalarına teorik bir katkı sunmayı amaçlamaktadır. 2014-2024 yılları arasında TİKA, YTB, Yunus Emre Enstitüsü ve Türkiye Diyanet Vakfı raporlarının içerik analiziyle oluşturulan özgün bir olay verisi seti üzerinden, yardımların dağılımı ampirik olarak analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, donör ve alıcı topluluklar arasındaki kimlik bağlarının, yardımların teslimat kanalını belirleyen stratejik bir değişken olduğunu ortaya koymaktadır. Türk ve Müslüman nüfusun siyasi karar alma mekanizmalarında yer bulduğu Kosova ve Kuzey Makedonya'da, kalkınma odaklı yardımların doğrudan merkezi hükümetlere aktarıldığı görülmüştür. Buna karşın, soydaş toplulukların azınlık statüsünde olduğu ve siyasi temsiliyetlerinin sınırlı kaldığı Bulgaristan ve Yunanistan'da, merkezi hükümetler sistematik olarak devre dışı bırakılmış ve yardımlar sivil toplum kuruluşları aracılığıyla eğitim ve kültür alanlarına yönlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışma, kimlik faktörünün sadece yardım motivasyonunu değil, aynı zamanda yardımın "devletten devlete" mi yoksa "devlet dışı aktörlere" mi yapılacağı kararını belirleyen bir mekanizma olduğunu göstererek literatüre katkıda bulunmaktadır.

**Kalkınmacı Devletin Anatomisi: Güney Kore ve Türkiye’de Sanayileşme Stratejilerinin
Karşılaştırmalı Bir Analizi**
Ozan Polat (Galatasaray Üniversitesi)

Bu bildiri, kalkınmacı devlet literatürünün klasik örneklerinden biri olarak sunulan Güney Kore deneyimini tarihsel ve siyasal iktisadi bağlamı içinde yeniden tartışmayı ve bu deneyimin Türkiye’de neden benzer bir sanayileşme patikası üretmediğini açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışma, kalkınmacı devleti evrensel ve aktarılabılır bir politika seti olarak ele alan yaklaşımlardan bilinçli biçimde uzak durarak, bu modelin ancak belirli tarihsel, sınıfsal ve uluslararası koşullar altında mümkün olabildiği varsayımından hareket etmektedir. Bu çerçevede Güney Kore örneği, literatürde sıklıkla idealize edilen bir “başarı hikâyesi” olmaktan ziyade, Soğuk Savaş konjonktürü içinde şekillenmiş özgül bir devlet-sınıf projesi olarak ele alınmaktadır. Bildiride ilk olarak kalkınmacı devlet literatürünün temel argümanları kısaca tartışılmakta; Johnson, Amsden ve Wade gibi yazarların vurguladığı devlet kapasitesi, bürokratik özerklik ve sanayi politikası kavramlarının nasıl tarihsel bağlamdan kopararak normatif bir modele dönüştüğü gösterilmektedir. Bu noktada Vivek Chibber’in eleştirilerinden yararlanılarak, kalkınmacı devletin “başarısının” doğru politika tercihleriyle değil, devletin sermaye sınıfı üzerindeki disipline edici gücü ve sınıf ilişkilerinin özgül biçimiyle ilişkili olduğu savunulmaktadır. Bu teorik çerçeve ışığında Güney Kore’de ihracata dayalı sanayileşmenin hangi koşullar altında mümkün olduğu analiz edilmektedir. Savaş sonrası yıkım, kapsamlı toprak reformu, dış tehdit algısının güçlendirdiği merkezi devlet aygıtı ve ABD’nin sağladığı askeri ve mali destek, devletin sermaye üzerindeki yönlendirici kapasitesinin maddi temelleri olarak ele alınmaktadır. Ayrıca düşük ücretlere dayalı, sendikal hareketlerin bastırıldığı otoriter bir emek rejiminin sanayileşme sürecindeki rolü vurgulanmaktadır. Türkiye örneği ise, benzer bir ithal ikameci sanayileşme deneyimine rağmen, kalkınmacı devletin neden daha sınırlı ve kırılğan kaldığını göstermek amacıyla incelenmektedir. Devletin sermaye fraksiyonları üzerindeki disipline edici kapasitesinin zayıflığı, sınıf koalisyonlarının parçalı yapısı ve 1970’ler krizine verilen siyasal tepkiler bu bağlamda tartışılmaktadır. Sonuç olarak bildiri, kalkınmacı devlet kavramının genelleştirilmesine eleştirel bir katkı sunmayı ve Türkiye–Güney Kore karşılaştırması üzerinden bu literatürün sınırlarını görünür kılmayı hedeflemektedir.

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ

31 Ocak 2026, Cumartesi

ODA-5: Uluslararası İlişkiler, Siyaset ve Politika / International Relations and Political Studies

PANEL-17 (09.30 – 11.00)

Uluslararası İlişkilerde Kuramsal Sorunlar / Theoretical Issues in International Relations

Panel Başkanı: Çağlayan Başer

“When the Dog Barks”: Rethinking the Interplay between Public Opinion and Foreign Policy

R. Emre Midilli (University of Tübingen)

This study seeks to rethink the interplay between public opinion and foreign policy by examining foundational assumptions in the existing literature. Although a substantial body of research demonstrates meaningful linkages between the two, these insights are marked by notable limitations. Many stem from the origins of foreign policy analysis (FPA) in democratic contexts, where the public has been seen primarily as an electorate. Although existing research on public opinion expands our knowledge, provides critical insights, offers rich empirical cases, and employs various methods, it remains incomplete. The temptation to refute the Almond-Lippmann consensus and to prove that public opinion is rational and consistent has inadvertently narrowed the avenues of public opinion research. This orientation has prioritized polling data and sidelined expressions of public sentiment that manifest as collective action. Such an approach confines the public to a passive category: a group whose opinions are measured but whose agency in foreign policy remains overlooked. In practice, the public sphere allows not only the articulation of preferences but also their transformation into action or emotional reactions to new developments. These actions can themselves reveal how public opinion influences foreign policy, particularly in settings where responsiveness to the headlines of international politics matters more than long-term strategic planning. Moreover, the association of public opinion research with survey methodologies has contributed to the neglect of non-democratic contexts. To illustrate the argument that the acting public deserves as much scholarly attention as the thinking public, this study examines the 1905 Chinese boycott of American goods and the 1908 Ottoman boycott of Austria-Hungary as historical cases in a non-democratic context. In doing so, this study calls for expanding the conceptual and empirical horizons of public opinion research within FPA.

Keywords: Public opinion, foreign policy analysis, public agency, 1905 Chinese boycott, 1908 Ottoman boycott, polling

Foreign Policy Analysis: Future of the Discipline

Çağla Kılıç (Bilkent Üniversitesi)

Examining the evolution, conceptual range, and emerging trajectories of Foreign Policy Analysis (FPA) reveals that this subfield continues to offer one of the strongest analytical bridges between international relations (IR) theory and the empirical realities of decision-making. Early scholarship emphasized individual decision-makers, psychological constraints, and bureaucratic dynamics,

distinguishing FPA from structural approaches through its focus on agency. Over time, the field broadened to incorporate domestic politics, role conceptions, identity, and narratives, while constructivist perspectives further highlighted how ideas and social contexts shape foreign policy behavior. Recent methodological innovations (particularly computational text analysis, leadership datasets, and mixed-method strategies) have expanded the empirical scope of the field and enabled more systematic comparison across cases. Despite these advances, several challenges remain. The proliferation of at-a-distance methods, such as operational code analysis, role theory coding, and leadership trait analysis, has not been matched by systematic or comparative evaluation across these tools. Developing unified coding protocols, shared datasets, and cross-method validity assessments thus represents a crucial next step for methodological consolidation. Conceptual fragmentation continues to limit theoretical accumulation, and non-Western cases remain significantly understudied. Moreover, contemporary geopolitical shifts (including rising populism, technological disruption, and renewed great-power rivalry) require analytical tools capable of capturing foreign policy adaptation and long-term strategic change. Looking ahead, the future of the field lies in more deliberately integrating FPA's actor-level insights into grand IR theories. Such integration would clarify how systemic pressures, domestic contestation, and leader-specific cognition jointly shape foreign policy behavior. By synthesizing past developments and identifying these future pathways, this review underscores FPA's enduring potential to ground IR theory in observable human decision-making while promoting a more coherent and methodologically integrative research agenda.

The Influence of Rebel Diplomacy on Interstate Relations: Interactions Between Target and Sponsoring States

Latife Kınay Kılıç (İstanbul Aydın Üniversitesi)

This study looks at the influence of rebel diplomacy on target states' behavior when confronted by rebel-sponsoring states. Target states' behavior might change depending on the perceived level of threat that is shaped by rebel diplomacy. I argue that when rebels engage in diplomacy inside the sponsoring states, target states are more likely to behave coercively towards these states. I test this argument using the Response to Sponsorship Dataset (RSD) which contains the coercive and non-coercive forms of responses of target states between the years 1991 and 2010, and employing multinomial regression analysis. The results indicate that target states tend to exhibit more coercive behavior towards sponsoring states that harbor rebel groups engaged in diplomacy within their territories. Additional group-level dynamics such as rebel objectives and the existence of a rebel political party are also introduced, and the analyses showed that secessionist and autonomy-seeking rebel groups' diplomacy also increases the likelihood of the target's coercive behavior. As the first study to look at the relationship between target state responses and rebel diplomacy, this research has important implications for studies of interstate relations, rebel diplomacy, and external support of rebel groups.

Keywords: Rebel diplomacy, external support, foreign policy, coercive response.

Rebel Recruitment Strategies and Foreign Power Support

Çağlayan Başer (Bilkent University)

The survival of the rebel groups relies on how effectively they can solve collective action problem of participation. While some groups deal with this problem by convincing people to participate in the rebellion voluntarily, either by offering economic or social incentives, some use coercion to recruit civilians into their ranks. I demonstrate that support from foreign powers reduces rebels' reliance on civilians and increases use of force for recruiting civilians. However, not all external support has the same impact. I argue that support from democratic states decreases the likelihood of forced recruitment by rebel groups. While authoritarian sponsors can increase rebels' incentives to resort to recruitment by coercion, democracies are hesitant to support organizations that forcefully fill their ranks, because of the restraints by the public opinion. The results also suggest that rebel competition increases the probability of resorting to forceful recruitment strategies.

What is the Global Far-Right? A Preliminary Assessment

Crystal Whetstone (Bilkent University)

What is the global far-right in the contemporary period? The project engages in a preliminary assessment of the secondary literature to answer the research question. It gathers insights from critical theorists both within and outside of international relations, drawing on contemporary feminist, neoMarxist, de/postcolonial and poststructural works to review what each of these areas can tell us about the state of today's global far-right. The findings suggest that each of these paradigms offers critical insights to help academics understand the rise of what is variably called the global far-right, neo or post-fascism, right-wing populism and neoauthoritarianism, regarding women's and men's respective political participation, growing class inequalities, increased ethno/racialized/nationalism and the role of metapolitics. The implications of the project suggest that scholars must take a more holistic approach to understand today's global far-right.

Keywords: Global far-right, right-wing populism, right-wing transnationalism, neo-fascism, post-fascism

“Event” in IR and the Visual Narratives

İrem Karamık (Mardin Artuklu University)

Erman Ermihan (Bilkent University)

This article questions what makes an event an event in the discipline of International Relations and what is the role that visuals partake in the construction of an event. Devetak (2009) famously argued that narrative is the device that attributes meaning to an event and in the absence of story telling, its eventness is open to discussion. While the literature has established the indispensable link between events and narratives, the role of visual narratives in event-making remains underexplored. Through introducing the concept of visual event, this paper puts forward that the salience of a visual narrative contributes to the eventness of an occurrence. The visual narratives renders events more reliable since visuals in reflecting events, whether in the form of videos or images, give the impression of being snapshots of reality. However, this paper also highlights the asymmetry in eventness and event visibility, particularly between Western and non-Western

contexts. This is illustrated through a comparative analysis of the Notre-Dame Fire (2019) and the Al-Aqsa Mosque Fire (2019), both of which occurred on the same day - April 15, 2019. While the burning of Notre-Dame Cathedral in Paris dominated global media with powerful imagery and widespread public mourning, the fire at Al-Aqsa Mosque, despite its religious, historical and cultural significance, received considerably less visual amplification. This discrepancy underscores the role of visual narratives not only in constructing events but also in determining their perceived significance in global discourse.

Keywords: Event, visual, narrative, eventness, visual narratives

PANEL–18 (11.15 – 12.45)

**Çatışma, Uzlaşma ve Barış: Kuram ve Uygulamalar / Conflict, Reconciliation, and Peace:
Theory and Practice**

Panel Başkanı: Ekrem Taha Başer

Reputation for Resolve in Militarized Interstate Disputes

Ekrem Taha Başer (Bilkent University)

Why do states with strong reputations for resolve sometimes appear surprisingly willing to back down in militarized disputes? This paper argues that the opportunity costs of investing in reputation for resolve are higher among states with the strongest and weakest reputations compared to the states with middling reputations. In other words, the incentive to invest in reputation is non-monotonic across reputation levels. Reputation in international affairs is sticky. This means, the better (or worse) a state's reputation for resolve becomes, the more difficult it is to change. As reputations accumulate through repeated interactions, the informational value of any single additional action diminishes. If states tend to invest in their reputations by trying to appear more resolute now to have more favorable interactions in the future, this tendency should diminish as reputations becomes more costly to change. This logic generates a counterintuitive prediction: states with the strongest reputations for resolve should be among the most likely to yield in militarized interstate disputes. I test this argument using dyadic Militarized Interstate Dispute (MID) data from 1816 to 2001. Across multiple model specifications, the results provide strong and consistent support for the central prediction. States with the strongest reputations for resolve are significantly more likely to yield in disputes than states with middling reputations. Evidence for elevated yielding among states with the weakest reputations is suggestive but less robust. These findings challenge linear conceptions of reputation. Reputation for resolve shapes behavior not only by deterring challengers, but also by altering states' willingness to stand firm once disputes occur.

Negotiating Too Late? Leader Tenure and the Onset of Peace Negotiations

Firuze Simay Sezgin (Bahçeşehir Üniversitesi)

Buse Düveroğlu (Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi)

Why do governments initiate formal peace negotiations at different points in a conflict? While leader characteristics are often assumed to influence negotiation behavior, empirical evidence on the role of executive tenure remains mixed. This paper reevaluates the relationship between leader tenure and the timing of negotiation onset using a Cox proportional hazards framework and an original dyadic dataset. The findings show that leader tenure exerts a significant and systematic delaying effect on negotiation onset: longer-tenured executives are substantially less likely to initiate talks in a given year. It has also been observed that leaders who are relatively new to their positions can benefit from mediation in initiating negotiations. These effects are strongly conditioned by regime type. Democracies display particularly low hazards of negotiation onset, suggesting that political accountability and higher domestic audience costs may discourage democratic leaders from entering peace talks early. Conflict dynamics also shape onset probabilities: recent spikes in battlefield violence increase the hazard of negotiation entry, whereas cumulative conflict intensity and governmental incompatibilities reduce it. Together, the results

demonstrate that negotiation onset is driven jointly by leader time horizons, regime constraints, and conflict pressures. By isolating the temporal and political conditions under which executives choose to enter negotiations, this study contributes to leadership- centered theories of conflict bargaining and advances our understanding of when governments open the door to peace.

Keywords: Insurgent groups, leadership, negotiation, mediation, tenure

Nükleer Caydırıcılığın Ontolojik Boyutu: Pakistan-Hindistan Nükleer Rekabeti

Gülfem Akyıldız (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Bu bildiri, nükleer caydırıcılığı yalnızca askeri kapasite, rasyonel stratejik hesaplama ve güç dengesi çerçevesine hapseden klasik güvenlik yaklaşımlarının sınırlarını sorgulayarak, Pakistan–Hindistan nükleer rekabetini ontolojik güvenlik perspektifi üzerinden yeniden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Güney Asya’daki nükleer güç dengesine dair hâkim literatür genellikle merkezî aktörleri “rasyonel stratejik hesaplayıcılar” olarak kurgular; bu bakış açısı devletlerin kimliksel güvensizlikleri, tarihsel hafızaları ve bölünme sonrası oluşan kolektif travmaları göz ardı eder. Bu bildirinin temel tezi, iki ülkenin nükleerleşme sürecinin sadece askeri caydırıcılık değil, aynı zamanda varoluşsal güvenlik arayışının bir sonucu olduğudur. Pakistan açısından nükleer silahlanma, Hindistan’a karşı geleneksel kapasite eksikliğini telafi eden bir güvenlik aracı olmanın ötesindedir. 1947 bölünmesinin yarattığı ontolojik kırılmalık, ulusal birlik ve devlet kimliği anlatısının temelini oluşturur. Nükleer caydırıcılık, Pakistan’ın kendisini “güvenlik devleti” olarak kurduğu anlatının merkezinde yer alır ve ulusal kimliğin sürekliliğini, güçlü bir tehdit algısının yeniden üretilmesine bağlar. Hindistan için nükleer silahlanma, “yükselen küresel güç” kimliğini meşrulaştırma ve uluslararası sistemde “normalleşme” değil, “özel konumlanma” iddiasını güçlendirme aracıdır. Hindutva ideolojisinin yükselişi, ulusal kimlik anlatısında yeni bir güvenlik çerçevesi üretmekte; nükleer silahlar, Hindistan’ın tarihsel bir büyük güç olarak kendini yeniden tanımlama sürecinin sembolik bileşeni haline gelmektedir. Bu nedenle nükleer rekabet, salt stratejik caydırıcılık değil, kimlik üretiminin kurumsallaşmış bir alanı olarak ortaya çıkar. Sonuç olarak, Güney Asya’daki nükleer rekabetin kalıcılığını açıklamak için güç dengesi modelleri tek başına yeterli değildir; kimlik, travma, hafıza ve ontolojik güvenlik sürecin temel belirleyicileridir.

Bölgesel ve Küresel Çatışmalarda Katar’ın İstihbarat Diplomasisi ve Yumuşak Güç Stratejileri

Yusuf Dinçel (Polis Akademisi)

Katar, son yıllarda bölgesel ve küresel çatışmalarda üstlendiği arabuluculuk rolü ile geleneksel diplomasi anlayışının ötesine geçen yenilikçi bir istihbarat diplomasisi modeli geliştirmiştir. Askerî güç kullanımına dayalı “sert güç” stratejileri yerine Katar, istihbarat ağlarını, gizli diplomatik kanallarını, ekonomik kapasitesini ve medya gücünü bir arada kullanarak çatışma süreçlerinde etkili bir aktör hâline gelmiştir. Bu yönüyle Katar, özellikle küçük devletlerin uluslararası sistemde nasıl yüksek etki yaratabildiğinin çarpıcı bir örneğini sunmaktadır. Katar’ın istihbarat diplomasisinin temel dayanaklarından biri, diğer devletlerin doğrudan temas kurmaktan kaçındığı aktörlerle iletişim kanallarını hiç kapatmamasıdır. Bu kapsamda, ABD ile Taliban arasında 2020 yılında imzalanan anlaşmaya giden süreçte Doha’nın ev sahipliği yaptığı

müzakereler, Katar'ın perde arkasında yürüttüğü istihbarat temelli diplomatik temasların somut bir göstergesidir. Benzer şekilde Hamas, Hizbullah ve çeşitli silahlı gruplarla sürdürülen temaslar da Katar'ı, Orta Doğu'daki krizlerde vazgeçilmez bir arabulucu aktör konumuna taşımıştır. Katar'ın istihbarat diplomasisi yalnızca siyasi müzakerelerle sınırlı kalmamış, aynı zamanda insani yardım diplomasisi ve yeniden imar faaliyetleriyle desteklenmiştir. Gazze, Sudan ve Lübnan gibi çatışma bölgelerine sağlanan mali yardımlar, insanî destekler ve altyapı yatırımları, Katar'ın sahadaki etkisini arttırırken, arabuluculuk kapasitesini de güçlendirmiştir. Bu yaklaşım, Katar'ın yumuşak güç unsurlarını istihbarat odaklı diplomasiyle bütünleştirdiğini göstermektedir. Özellikle 2023-2025 yılları arasında Gazze'deki savaş sürecinde Katar, İsrail ile Hamas arasında yürütülen rehine takası müzakerelerinde ve insani ateşkes görüşmelerinde arabulucu bir rol üstlenmiştir. Katar'ın diplomatik manevra alanını genişleten bir diğer unsur ise Suudi Arabistan ve İran gibi bölgesel güçlerle dengeli ilişkiler sürdürürken aynı anda ABD ve Avrupa ile stratejik ittifaklarını koruyabilmesidir. Bu çok katmanlı denge politikası, Katar'ın istihbarat diplomasisini küresel ölçekte işlevsel hâle getirmekte ve ülkeyi yalnızca bölgesel değil, aynı zamanda küresel krizlerde de anahtar arabulucu aktörlerden biri yapmaktadır. Bu yönüyle Katar, klasik diplomasinin ötesine geçen istihbarat temelli esnek ve pragmatik bir arabuluculuk modelinin temsilcisi olarak öne çıkmaktadır.

Constructing Conflict Through Presidential Rhetoric: A Social Constructivist Analysis of U.S.–Venezuela Relations Under Trump and Maduro

Ömer Erim Yıldırım (Üsküdar Üniversitesi)

Ekim Atay (Üsküdar Üniversitesi)

The relationship between the United States and Venezuela during Nicolás Maduro's presidency and across Donald J. Trump's first term (2017 to 2021) and second term (2025 to present) has created a discursive arena in which legitimacy, threat, and regional order are continuously shaped. In this environment, presidential rhetoric functions as a constitutive force that influences how each actor defines itself, how it frames its adversary, and how it imagines the hemispheric landscape. Treating inauguration speeches as symbolic openings to each governing period, this study examines how identity narratives and representations of the other become stable frameworks that guide foreign policy. Social constructivism provides the theoretical foundation because it views international politics as a field where identities and interests emerge through discourse rather than material conditions. This perspective is well suited to the United States and Venezuela, since both governments rely heavily on rhetorical constructions of sovereignty, democracy, and external threat to justify their behaviour. From a constructivist standpoint, discourse is not simply descriptive. It produces meaning that becomes socially real once it is publicly repeated and institutionally reinforced. The study therefore builds a corpus of presidential speeches, press statements, and official declarations, which are authoritative texts through which states articulate and reproduce identity narratives. These materials allow for systematic comparison across political periods and illustrate how meaning becomes stabilised. Using a qualitative discourse analytic approach, all relevant statements from 2013 to the present for Maduro and from 2017 to 2021 and 2025 onward for Trump are coded for keyword recurrence, thematic density, and discursive strategies. The paper aims to contribute to research on social constructivism and inter-American politics by showing that tensions persist largely through competing identity constructions embedded in public rhetoric.

Keywords: Social constructivism, presidential rhetoric, U.S.–Venezuela relations, discourse analysis, identity construction

International Sanctions and International Trade: European Union Sanctions Against Russia (2014-2022)

Sibel Elif Özdilek (Ufuk University)

International sanctions have become more frequently used as a foreign policy instrument in recent years. Dynamics like globalization and interdependence increase the probability and cost of military action, respectively, for states. Sanctions are both a substitute for war and aiding tool. Russia is ranked highly among the countries subjected to international criticism due to its recent expansionist agenda. With this research, the effects of international sanctions on foreign trade are assessed within the context of the sanctions imposed by the European Union on Russia, the changes in strategic product groups are noted. In this context, the European Union sanctions are described in chronological order with a framework based on the international literature on sanctions. In the detailed analysis of the article, the alterations in the European Union's foreign trade with Russia between 2007 and 2023 are considered, as well as the individual trends of each member state. These sanctions, which were initiated by the annexation of Crimea in 2014, have a significant impact on the trade between the two regions, particularly in regards to sectoral limitations and counter-sanctions. With this said, it's observed that Russia has augmented its partnership with the BRICS by developing alternative strategies to circumvent sanctions. As such, the political-economic and macroeconomic effects of the sanctions are significant; however, it has been documented that they cause economic harm to both the European Union and Russia. It's expected that these sanctions, which increased with the Russia-Ukraine conflict that began in February of 2022, will have a long-term effect on both parties and global commerce.

Keywords: International sanctions, international trade, Russia, European Union

PANEL-19 (13.30 – 14.45)

Otorite, Meşruiyet ve Dönüşüm / Authority, Legitimacy, and Transformation

Panel Başkanı: Mustafa Berat Keskin

The End of The Liberal International Order: Is There an Alternative Russian Vision?

Doğaçhan Dağı (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Russia's interventions in Ukraine since 2014 have revived debates on the future of the liberal international order, Russia's discontent and its alternative vision. This article examines the roots of Russian discontent regarding the foundations and functioning of the liberal international order and its search for an alternative world order. It explains how Russian foreign policy discourse portrays the liberal international order as an instrument of Western hegemony and outlines its counter-narrative, centered on themes such as national sovereignty, the plurality of civilizations, and resistance to universalist liberal norms. The article maintains that, following the Ukraine crisis and the near-complete breakdown of Russia's relations with the West, Russia has moved beyond merely questioning the functioning of the liberal order and demanding reform in order to reassert its 'great power' status and has begun developing a post-liberal, multipolar, sovereignty-centered, and pluralistic vision of world order. It highlights the overlap between the core elements of Russia's vision of the world order and the Global South's demands for a post-liberal transformation. The article concludes that this search for a new world order not only creates a space for geopolitical rivalry and normative contestation between Russia and the West but also reinforces intellectual and institutional efforts that weaken the global hegemony of the Western-centric liberal world order.

Almanya'da Radikalleşme Söylemleri ve Toplumsal-Siyasal Yansımaları: Çok Katmanlı Bir Analiz

Mustafa Berat Keskin (Türk-Alman Üniversitesi)

Radikalleşme olgusu, çağdaş toplumlarda güvenlik, demokrasi ve toplumsal uyum bağlamında giderek daha fazla dikkat çeken bir araştırma alanı hâline gelmiştir. Bu bağlamda, bildiri Almanya'da radikalleşme olgusunu toplumsal, siyasal ve kurumsal boyutlarıyla ele almakta ve söz konusu olgunun ülkenin iç güvenliği, demokratik düzeni ve toplumsal uyumu üzerindeki etkilerini çok katmanlı bir yaklaşımla analiz etmektedir. Almanya'da radikalleşme, güvenlik kurumları ve sivil toplum tarafından yalnızca örgütlü yapılara indirgenmeyen; ideolojik yönelimleri, gündelik pratikleri ve dijital davranış kalıplarını da kapsayan geniş bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bavyera İçişleri Bakanlığı tarafından Nisan 2025'te açıklanan (Bayerisches Staatsministerium des Innern) Anayasayı Koruma Raporu'na göre sosyal medya aşırılık yanlısı ideolojilerin yayılmasında "merkezi bir düğüm noktası" haline gelmiş ve gençler çevrimiçi radikal söylemlerden daha çok etkilenmeye başlamışlardır. Bu durum, dijital alanın radikalleşme ve nefret söylemi bakımından temel bir mücadele sahası hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Çalışma ayrıca, eğitim ortamlarında Müslüman gençlerin yaşadıkları ayrımcılık ve dışlanma deneyimlerinin çoğu zaman yanlış biçimde "radikalleşme belirtisi" olarak yorumlandığını, oysa bu tepkilerin yapısal eşitsizliklere ve tanınma eksikliğine yönelik itirazlar içerdiğini

göstermektedir. Bu bulgu, radikalleşme tartışmalarında güvenlik merkezli bakışın pedagojik alanı daralttığını ve demokratik eşitlik taleplerini görünmez kıldığını ortaya koymaktadır. Araştırma bunun yanı sıra, Ortadoğu'daki çatışmaların ve özellikle İsrail-Hamas savaşının Almanya'daki "yabancı ideoloji" kaynaklı suç istatistiklerine, Filistin yanlısı gösterilere ve kültür-sanat alanında gözlenen iptal kampanyalarına nasıl yansıdığını tartışarak radikalleşme söylemlerinin dış politika ve ulus ötesi ağlarla kesişen boyutlarına değinmektedir. Almanya'nın radikalleşme ile mücadelesi, hukuki çerçeveden siyasal eğitime (siyasal bilinçlendirme), sosyal önleme programlarından kurumsal iş birliklerine uzanan bütüncül bir yaklaşıma dayanmaktadır. Federal İçişleri Bakanlığı (Bundesministerium des Innern) tarafından yürütülen "Zusammenhalt durch Teilhabe" (Katılımla Güçlenen Toplumsal Birlik) ile Federal Aile Bakanlığı uhdesindeki "Demokratie leben!" (Demokrasiyi Yaşat) programları, çoğulcu katılımı güçlendirmeyi ve özellikle gençleri şiddet yanlısı ideolojilerden uzaklaştırmayı hedeflemektedir. ufuq.de, IFAK e. V., modus|zad ve EXIT-Deutschland gibi sivil toplum kuruluşları ise hem radikalleşmenin önlenmesi hem de bireylerin radikalleşmeden uzaklaşma süreçlerine eşlik eden uzman aktörler olarak öne çıkmaktadır. Böylece Almanya'nın yaklaşımı, güvenlik tedbirleriyle sınırlı olmayan, demokratik kültürü ve toplumsal bütünleşmeyi merkeze alan çok boyutlu bir model olarak değerlendirilmektedir.

El-Şebab'ın Eleman Kazanmada Stratejik Söylem İnşası: Hedef Kitle, Platform ve Radikalleşme Aşamaları Ekseninde Bir İnceleme
Yunus Öztürk (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)
Emre Öztürk (Polis Akademisi)

Bu çalışma, iç savaşın yıkıma uğrattığı Somali'deki terör örgütlerinden biri olan El-Şebab'ın dijital ortamda eleman kazanma (online recruitment) faaliyetlerinde ideolojik, dini ve milliyetçi söylemleri stratejik olarak nasıl inşa ettiği ve kullandığını ele alacaktır. Her ne kadar dini propaganda üzerine kapsamlı bir literatür bulunsa da El-Şebab'ın radikalleşmenin farklı aşamalarındaki potansiyel terörist adaylarına hitap edecek şekilde söz konusu üç söylem çerçevesi üzerinden nasıl özelleştirdiğine dair akademik ilgi sınırlı kalmıştır. Bu nedenle bu çalışma, El-Şebab'ın ideolojik, dini ve milliyetçi söylemler ile radikalleşmenin belirli aşamalarındaki potansiyel örgüt üyelerini nasıl hedeflediğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda yanıt aranan araştırma soruları şu şekildedir: El-Şebab'ın ideolojik, dini ve milliyetçi söylemleri radikalleşme sürecinin farklı aşamalarıyla nasıl örtüşmektedir? El-Şebab söz konusu söylemlerini farklı medya platformları ve farklı hedef kitleler için nasıl değiştirmektedir? El-Şebab'ın söylemleri Afrika Boynuzu'ndaki jeopolitik gelişmelere paralel olarak zaman içerisinde nasıl evrilmiştir? Çalışmanın teorik çerçevesi olarak başta Moghaddam'ın (2005) merdiven modeli (staircase to terrorism) ve Wiktorowicz'in (2005) dört aşamalı modeli olmak üzere radikalleşme süreci modelleri kullanılacaktır. El-Şebab'ın söylemleri bu modellerle eşleştirilerek, grubun belirli söylemleri radikalleşmenin belirli aşamalarındaki potansiyel grup üyelerine hitap etmek için nasıl uyarladığının belirlenmesi amaçlanmaktadır. İlgili verileri elde etmek için El-Şebab'ın söylemleri farklı platformlar, zaman dilimleri ve hedef kitleler olmak üzere üç boyutta karşılaştırmalı analize tabi tutulacaktır. Bu şekilde çalışma El-Şebab'ın radikalleşmenin farklı aşamalarındaki potansiyel üyelerin belirli psikolojik zaaflarına ve bilişsel süreçlerine hitap etmek için farklı söylemleri nasıl kullandığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Söylem analizi ve radikalleşme modellerini birleştiren bu çalışma, terör örgütlerinin eleman kazanma stratejilerini farklı radikalleşme

aşamaları, platformlar, zaman dilimleri ve hedef kitleler özelinde nasıl farklılaştırarak uyguladığına dair teorik anlayışa da katkı yapabilecektir.

Anahtar Kelimeler: El-Şebab, radikalleşme, eleman kazanma stratejileri, söylem analizi, terörizm

Devletin Şiddet Tekelinin Yeniden İnşası: Sierra Leone Deneyimi Üzerinden Silahsızlandırma, Terhis ve Yeniden Entegrasyon (DDR) Süreci Asya Beyza Şahin (Polis Akademisi)

İnsan merkezli güvenlik yaklaşımı, çatışmanın yoğun ve istikrarın sağlanmasının zor olduğu bölgelerde, barışın inşası ve sürdürülebilir bir sosyal ve kurumsal düzenin kurulmasıyla yakından ilişkilidir. Ancak sömürge sonrası devletler söz konusu olduğunda iç savaş sonrası barış inşasının yalnızca söz konusu devlet aygıtı ile yürütülmediği; diğer egemen aktörlerin stratejik ve mali etkileri ile birlikte şekillendiği görülmektedir. Bu çerçevede çatışma sonrası yeniden yapılanma süreçleri bağlamında Sierra Leone örneği önemli bir vaka olarak karşımıza çıkmaktadır. 1991-2002 yılları arasında bölgedeki rejimi ve barış ortamını sarsan 50.000'e yakın sivil kayıpların yaşandığı Sierra Leone'de Birleşmiş Milletler Barış Gücü (UNAMSIL) kapsamlı bir DDR süreci yönetmiştir. UNAMSIL operasyonlarının başlangıçtaki yetersizliği, Birleşik Krallık'ın "Palliser Operasyonu" ve "Barras Operasyonu" girişimleriyle kritik bir dönüm noktasına ulaşmıştır. Literatürde Sierra Leone'deki DDR sürecinin başarı parametresi üzerine pek çok tartışma bulunmaktadır. Bu araştırma, söz konusu tartışmaları, sömürge sonrası devletlerde ulus inşası ve barış inşası süreçlerinin iç ve dış aktörler üzerindeki karşılıklı etkilerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Benimsenen nitel vaka analizi yaklaşımı, Sierra Leone'nin DDR başarısının klasik teknik göstergelerini (terhis edilen eski savaşçı sayısı ve toplanan silah miktarı) aşarak, sürecin uzun vadeli etkinliğini çok katmanlı nicel verilerle eleştirel biçimde sorgulamaktadır. Bu kapsamda Sierra Leone'nin İnsani Gelişim Endeksi (HDI) eğilimleri ve bileşenleri; seçimlere katılım oranları ile seçimle ilişkili şiddet olayları; siyasi şiddet ve toplumsal huzursuzluk düzeyleri (ACLED, UCDP); GSYİH büyüme oranları, genç işsizliği, Birleşmiş Milletler Sierra Leone Raporları, Dünya Bankası verileri toplanmıştır. Elde edilen verilerle DDR süreçlerinde negatif/pozitif barış dinamiklerinin etkileri üzerinden bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sierra Leone, barış inşası, silahsızlanma ve yeniden entegrasyon, DDR, negatif/pozitif barış, ulus inşası

1981 Meenakshipuram Mass Religious Conversion and Social Impacts Muhammad Bilal Bin Jamal (Ibn Haldun University)

The mass religious conversion of the village of Meenakshipuram, a small village located in southern India in 1981 was a landmark event in the history of modern India. On this day around 200 lower caste Hindu families converted to Islam to escape from caste-based discrimination and atrocities. The event sparked renewed discussions on Islam and conversion to Islam in India which resulted in passing anti-conversion laws in various Indian states. Meanwhile Indian right-wing defined this conversion as part of a foreign petrodollar funded conspiracy to alter the demography

in India, the mainstream secular reading of the event was to see it as an instrumentalization of religion by socially disenfranchised communities to achieve social mobility. While the mainstream secular analysis of the event is valuable in understanding the socio-political material realities of caste-based oppression in India, it often overlooks the ethical, spatial, and embodied dimensions of those took part in the event. This research is going back to the same village after 44 years of the original event to understand how those who took part in the event interpreted their own act of converting to Islam and how that interpretation contributed to the remaking of self of people and space of the village. Relying on ethnographical fieldwork through interviews and participant observation, this paper engages with thinkers such as Talal Asad, Pierre Bourdieu, Henri Lefebvre, and Saba Mahmood. The study situating religious conversion within the interplay of habitus, space and ethical self-making, and shows how converting to Islam was not only protest, but also re-orientation of everyday life which broke caste-based violence. This paper calls for a renewed understanding of religious conversion as relational, embodied and ethical transformative process in context of South Asia.

Keywords: Islam; caste; religious conversion; ethical self-making; agency

PANEL–20 (15.15 – 16.00)

Uluslararası Politikada Muhalefet ve Boykot Hareketleri / Opposition and Boycott Movements
in International Politics

Panel Başkanı: Oğuz Öztosun

**Demir Perde’nin Gölgesinde İnanç ve Direniş: Sosyalist Polonya’da Katolik Kilisesi’nin
Toplumsal Muhalefetteki Rolü (1945-1989)**

Oğuz Öztosun (Kadir Has Üniversitesi)

II. Dünya Savaşı’nın ardından Polonya’da Sovyetler Birliği destekli sosyalist rejimin inşası, ülkenin tarihsel ve kültürel dokusunun en güçlü taşıyıcısı olan Katolik Kilisesi ile devlet arasında uzun soluklu bir hegemonya mücadelesini beraberinde getirmiştir. Bu çalışma, 1945-1989 yılları arasında Polonya Halk Cumhuriyeti’nde, Katolik Kilisesi’nin rejimin ateist doktrine dayalı totaliter politikalarına karşı geliştirdiği muhalefet stratejilerini ve alternatif otorite merkezi olarak yükselişini incelemektedir. Çalışma kapsamında öncelikle, Stalinist dönemdeki baskılara karşı Kardinal Stefan Wyszyński’nin geliştirdiği “Non Possumus” hareketi ve Kilise’nin, rejimin 1956, 1970, 1980 olaylarında ortaya çıkan meşruiyet krizlerinde toplumsal öfkeyi kanallı eden arabulucu rolü üstlenmesi analiz edilmektedir. İkinci olarak, Kraków Başpiskoposu Karol Wojtyła’nın Papa II. Ioannes Paulus olarak seçilmesinin ardından, 1979 yılında Polonya ziyareti ile başlayan sürecin, Polonya toplumunda yarattığı psikolojik kırılma ve korku duvarının yıkılması üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Çalışmanın temel tezi; Polonya Katolik Kilisesi’nin dini kurum olmanın ötesine geçerek, totaliter rejim altında ezilen bireyler için özgürlük sığınağı oluşturması ve Leh milliyetçiliği ile Katolik inancını sentezleyerek rejime karşı kültürel savunma duvarı örmesidir. Bu bağlamda Kilise, 1980’li yıllarda ortaya çıkan Dayanışma Sendikası’na (Solidarność) sağladığı lojistik, manevi ve entelektüel destek ile Doğu Bloku’nun çöküş sürecini hızlandıran sivil toplum hareketinin hamisi olmuştur. Çalışma, arşiv belgeleri ve dönemsel söylemler ışığında, Kilise’nin Polonya’daki siyasi dönüşümün hem katalizörü hem de koruyucusu olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Polonya, katolik kilisesi, soğuk savaş, dayanışma sendikası (solidarność), toplumsal muhalefet, II. Ioannes Paulus

Şiddetsiz Bir Direniş Biçimi Olarak Filistin’de Boykot Hareketlerinin Tarihi

Canan Özcan Eliaçık (İstanbul Arel Üniversitesi)

Ortadoğu’daki temel çatışma alanlarından biri olan Filistin’de yerleşimci kolonyalizme karşı halk hareketleri değişik biçimler altında devam etmektedir. Bunlar içerisinde “şiddetsiz bir direniş biçimi” olarak tanımlanan boykot önemli bir yer tutmaktadır. 2004’te akademik boykot çağrısıyla başlayan boykot hareketi, 2005 yılında Siyonizme destek veren tüm kişi ve kurumları boykot etmeye çağıran daha geniş bir hareket haline gelmiştir. Bununla birlikte Filistin’de boykotun tarihi çok daha eskilere dayanmaktadır fakat bu tarih çok fazla bilinmemektedir. Bu durumda boykot gibi şiddetsiz direniş biçimlerinin Doğulu toplumlara çok yakıştırılmamasını da içeren Oryantalist bakış açısının etkili olduğu söylenebilmektedir. Oysaki Filistinliler daha Britanya mandası tesis edilmeden önce siyasi boykot çağrıları yapmaya başlamış ve manda dönemiyle birlikte hem Siyonizme hem de İngiltere’ye karşı ekonomik ve siyasi boykot çağrıları yapmıştır. Filistinliler Osmanlı meclisinde Siyonist yerleşimcilerin boykot edilmesi çağrısını yaparken manda

döneminde daha çok tüketim boykotu çağrısı yapmışlardır. 1922’de resmi manda idaresinin kurulmasından sonra ise Yasama Konseyi seçimlerini boykot etme kararı almışlardır. Yine manda dönemiyle birlikte Siyonistlerin de Arap işgücüne karşı boykotu başlamıştır. Filistinlilerin boykot çağrılarının özellikle ekonomik etkisi çok kısıtlı olsa da siyasi etkisinin daha fazla olduğunu ve boykot sayesinde Filistinlilerin direnişlerini gündemde tutmayı başardıkları görülmektedir. Boykot aynı zamanda tüketimi bir ekonomik faaliyet olmaktan çıkarmış ve ahlaksal ve siyasi bir duruş haline getirmiştir. Yine Filistin’deki boykotun tarihine bakıldığında dış politikaya katılamayan bireylerin boykot sayesinde siyasi sürece dahil olduklarını da göstermektedir. Bu çalışmada Filistin’de yerleşimci kolonyalizme ve manda yönetimine karşı gerçekleştirilen boykot hareketlerinin tarihine yer verilecek ve boykot faaliyeti adalet, hesap verebilirlik ve dekolonizasyon kavramları bağlamında ele alınacaktır. Daha çok şiddetle özdeşleştirilen grupların boykot gibi halk tabanlı ve şiddet içermeyen bir direniş biçimini uzun yıllardır kullandığı ve bunun ekonomik çıktılarından çok daha geniş bir siyasi yelpazede etkileri olduğu ortaya konulacaktır.

Ideological Polarization in the Contemporary United States: Mamdani’s Framework and the Emerging Liberal and Pro-Islam Attitudes within American Political Discourse

Eda Atak (Ege Üniversitesi)

This paper looks into how the growing political divisions in the United States of America have become more polarized in recent years, especially since the Trump presidency. A crucial aspect of the Trump presidency is the politics of a worldview that juxtaposed “the West” with “Islam” as opposing sides of a polarized narrative of security, healthy nationalism, and stability. It is important to note that this polarized worldview is being challenged by younger generations who live in urban areas like New York City, who exhibit relative openness to Muslim communities. This paper also centers on Mahmood Mamdani's ascent into political governance in New York and suggests that his political vision could make a critical difference in informing New York City’s understanding of issues related to identity, conflict, and inclusion. A glance at Mandani's political thought reveals that it is not centered on cultural or theological interpretations of identity. Instead, he focuses on issues of financial inequality, state power, and immigrants’ rights. Perhaps New York City, under Mandani's governance, could provide a critical example of a multicultural, progressive urban center resisting nationalist interpretations that associate Islam with threat. This would provide a stark contrast with the course of right-wing populism that Trump personifies. A comparison of these two political alternatives, Trump’s exclusionist nationalism and the more inclusive structurally grounded approach of Mamdani, is therefore able to illustrate that American politics is undergoing a double transformation: polarization is being intensified, but at the same time, new forms of solidarity and sympathy for Muslim communities are arising that will inevitably influence American political debate in the years to come.

Keywords: Polarization, liberal, conservative, pro-islam, nationalism

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER KONGRESİ

31 Ocak 2026, Cumartesi

ODA-6: Tarih / History

PANEL-21 (09.30 – 11.00)

Osmanlı Tarihi / Ottoman History

Panel Başkanı: Tamer Güven

Osmanlı Devleti Tekstil Fabrikaları İşçilerinin Ücretleri ve Demografik Özellikleri

Tamer Güven (Abdullah Gül Üniversitesi)

Merkezileşen ve modernleşen bürokrasi ile ordusunun ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan Osmanlı Devleti, 19. yüzyılda İstanbul ve çevresinde fabrikalar kurmuştur. Bu fabrikalarda çalışan işçilerin ücretleri ve demografik bilgileri, fabrikalar için tutulan ücret defterlerinden elde edilebilmektedir. Ücret defterleri işçileri departmanlara göre sınıflandırmıştır. İşçilerin adları, baba adları, kimi zaman memleketleri, ücret türleri ve ücret miktarları bu defterlerde kaydedilmiştir. İşçilerin ad ve baba adları kullanılarak işçilerin cinsiyet, etnik ve dini aidiyetlere göre sınıflandırılmaları mümkündür. Bu bilgiler üç farklı literatüre katkı sağlayabilir. Birincisi, Osmanlı iktisadi hayatında etnik-dini aidiyete göre bir ayrımın olup olmadığı tartışmasıdır. İkincisi, Osmanlı işçi tarihi çalışmalarında kadınların varlığı ile ilgili literatürdür. Üçüncüsü ise Osmanlı ücret tarihi çalışmalarında ücret eşitsizlikleri hakkında henüz bir çalışma örneğinin olmayışıdır. Bu çalışma, İstanbul'da bulunan Veliefendi Basma Fabrikası ve yine İstanbul hinterlandında yer alan Hereke Fabrikası ücret defterlerini kullanarak elde edilen yeni bir veri seti sunmaktadır. Bu veri seti, Hereke Fabrikası için 1852-1900 ve Veliefendi Fabrikası için ise 1852-1876 dönemlerinde belirli yıllar için veri içermektedir. Bu sayede çalışma, sadece belirli bir tarihteki durumu tespit etmekle yetinmeyip 19. yüzyılın ikinci yarısı boyunca meydana gelen değişimleri de tespit edebilecektir. Elde edilen bazı sonuçlara göre Veliefendi Fabrikası'nda kadın işçi bulunmazken, Hereke'de az da olsa bir miktar kadın işçi varlığı tespit edilmiştir. Ancak, bunlar tamamıyla Gayrimüslimdirler. Her iki fabrikada da dönem boyunca Müslüman işçilerin oranı dönem boyunca artmıştır. Ücretlerin düzeyi etnik ve dini aidiyetlere göre değişkenlik göstermiş ve Müslümanlar diğerlerine göre daha düşük ücretler almışlardır.

Tophane Mahkemesi Kayıtlarına Göre 18. Yüzyılda Kadınların Vakıf Kurma Eğilimleri*

Nejla Doğan (Karabük Üniversitesi)

Osmanlı İmparatorluğu'nda vakıf kurumu üzerine kapsamlı bir literatür bulunsa da, özellikle orta ve düşük gelirli kadınların vakıf faaliyetleri hâlâ yeterince incelenmemiştir. Carl Petry, Margaret Meriwether, Mary Ann Fay, Leslie Peirce ve Gabriel Baer gibi araştırmacıların katkılarına rağmen, düşük gelirli kadınların vakıf pratiklerine odaklanan çalışmalar sınırlıdır. Bu bildiri, kadınların ekonomik imkanları ölçüsünde vakıf faaliyetlerine nasıl katıldığını analiz ederek bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Araştırma için vakıf belgelerinin yoğun olduğu İstanbul seçilmiştir. 26 mahkemenin vakfiye kayıtlarına göre, İstanbul genelinde kadınların vakıf kurma oranı %34,9; 18. yüzyılda ise %28,8'dir. Kadınların rolünü daha ayrıntılı değerlendirmek amacıyla, kadın ve erkek vakıf kurucuları arasındaki oranın daha dengeli olduğu Tophane Mahkemesi örneklem olarak seçilmiştir. 18. yüzyıl, Osmanlı'da savaşlar, ekonomik kriz, enflasyon ve göç hareketleriyle

karakterize edilen zorlu bir dönemdir. Bu bağlam, vakıf kurma eğilimlerindeki yıllık değişimleri anlamak açısından önemlidir. Tophane verileri, literatürde dile getirilen “kriz dönemlerinde vakıf kurma oranlarının arttığı” iddiasıyla örtüşmemekte; özellikle kadınlar açısından hayır faaliyetlerinin toplumsal refahla yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Çalışmada kadınların vakfettikleri malların niteliği, vakıf ölçekleri, lehdar profilleri ve mütevelliler detaylı biçimde incelenmiştir. Baer’in kadınların küçük ölçekli vakıflara yöneldiği yönündeki tespitinin Tophane örnekleminde geçerliliği tartışılmıştır. Ayrıca, kadınların çoğunlukla dini-hayri vakıflardan ziyade aile vakıflarına yöneldiği yönündeki görüş yeniden ele alınmıştır. Bulunan bulgular erkek vakıf kurucuları ile analiz edilerek aradaki benzerlik ve farklılıklar ortaya konmaya çalışılmış ve bu farklılıkların dönemin normları çerçevesinde nasıl şekillendiği değerlendirilmiştir. Eldeki veriler, kadınların kurdukları aile vakıflarında hem kurucu hem yararlanıcı olduklarını, ancak eşlerini lehdar olarak belirleme oranlarının düşük kaldığını göstermektedir. Buna karşılık kadınlar genellikle tasarruf hakkını kız çocuklarına, kız kardeşlerine ve onların çocuklarına bırakmıştır. Baer’in kadınların uzun vadede lehdarlık haklarını kaybettikleri yönündeki iddiası ise örneklerle tartışılmıştır. Sonuçlar, vakıfların kadınlar için mülkiyet haklarını güçlendiren ve ekonomik bağımsızlığı destekleyen bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir.

*Bu bildiri, yazarın hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu’nda Köpek Algısı ve Yönetimi: Merkez-Taşra İlişkileri, Hukuki Düzenlemeler ve Sosyal Çatışmalar (H. 989 - 1203 / M. 1581 - 1789)

Murat Polat (Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi)

Bu çalışma, Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi’nden (Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nin Divan-ı Hümayun Defterleri ve çeşitli tasnifleri) temin edilen, Hicri 989 ile 1203 (Miladi 1581 – 1789) tarihleri arasındaki ferman ve hükümlere odaklanarak Osmanlı toplumunda köpeklerin statüsünü ve yönetimini inceleyen nitel bir araştırmadır. Çalışma, köpeklerin idari, askeri, dini ve sosyal rollerini merkeze alarak, bu canlıların Osmanlı kent ve taşra yaşamındaki çok boyutlu varoluşunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. İncelenen arşiv kayıtları, köpeklerin sadece sosyal hayatta değil, aynı zamanda merkezi idarenin düzenleme çabalarında da önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Özetle, çalışmada şu ana eksenler ele alınmaktadır: Haremeyn’de Beytül-mal zabıtları vefat eden fukaranın metrukatını yazmadıkları için ölü bedenleri sokak ortasında kefensiz kaldığından köpekler tarafından parçalanmıştır. Bu noktada Beytülmal ve cenaze işlemlerindeki idari zaafiyetler bu duruma karşı alınan tedbirler incelenmiştir. Av partileri (şikâr-ı hümayun) için köpek temini ve Hazine-i Amire’den yapılan masraflar üzerinden köpeklerin saray protokolündeki yeri; Gebze ve İznik civarındaki hassa korularında av yasağı ve bu yasağı ihlal edenlerin köpeklerine el konulması gibi çevre ve koruma hukuku uygulamaları ve son olarak, Yeniçeri Ocağı gibi askeri kurumların köpek temini ve bakımı incelenmiştir. Bu araştırma, köpekler üzerinden toplumsal düzen, merkezi otoritenin taşraya uzanan kontrol mekanizması ve dini hassasiyetlerin günlük yaşama etkileşimini analiz ederek, Osmanlı Sosyal Tarihi literatürüne önemli bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı devleti, köpek, şikâr, başıboş köpek, köpek eğitimi

Mütareke Döneminde İstanbul'da 1 Mayıs Kutlamaları

Meltem Azdemir Yalçınkaya (Kocaeli Üniversitesi)

Türkiye işçi sınıfının 1 Mayıs'ı kitlesel olarak meydanlarda kutlamaya başladığı zamanlar, 1976 senesinin 1 Mayıs'ına denk düşmektedir. Tam da bu nedenle toplumsal hafızada 1 Mayıs'ın tarihinin yaygın olarak bu yıllarda temellendirildiğini söylemek mümkündür. Oysa Türkiye'de 1 Mayıs geleneğinin izlerine İkinci Meşrutiyet dönemini başlatan 1908'i takip eden yıllarda rastlanılmaktadır. Bu dönemdeki 1 Mayıs kutlama ve/veya kutlama girişimlerinin, Osmanlı İmparatorluğu'nda sol/ sosyalist hareketlere öncülük eden Bulgar ve Ermeni örgütlerin desteğiyle etkinlik kazanmış Yahudi ve Rum örgütlerin öncülüğünde gerçekleştiği bilinmektedir. Kuşkusuz bu durumun Osmanlı İmparatorluğu'nun çok uluslu, çok kültürlü, çok dinli ve dilli oluşuyla ve bu çeşitlilik çerçevesinde sol sosyalist düşünce ve gelişmelerin, ilk olarak Müslümanlar arasında değil Avrupa'yla daha yakın ilişkileri olan bahsi geçen gruplar arasında filizlenmesi ve etkinlik kazanmasındaki önemi dikkate değerdir. Öte yandan Mütareke döneminde, özellikle işgal altındaki İstanbul'da gerçekleşen 1 Mayıs kutlamalarında ise Müslüman kesimlerin ciddi bir etkinlik kazandığı belirtilmelidir. Bu doğrultuda 1921 yılında işgal kuvvetlerinin engelleme çabaları sonuçsuz bırakılarak İstanbul'da 1 Mayıs'ın kutlandığı görülmektedir. 1 Mayıs 1921'in, 1919-1922 yılları arasındaki işçi hareketinde önemli bir etkiye sahip olduğu bilinen Türkiye Sosyalist Fırkası öncülüğünde örgütlendiğini ifade etmek mümkündür. Öte yandan 1922 yılında İstanbul'da gerçekleşen 1 Mayıs kutlamalarının ise Türkiye Sosyalist Fırkası, Türkiye İşçi Derneği, Beynelmilel İşçiler İttihadı, Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası, Ermeni Sosyal Demokrat Fırkası, başta olmak üzere bazı esnaf cemiyeti temsilcilerinden oluşan bir "1 Mayıs Komisyonu" tarafından örgütlendiği söylenmelidir. Bu nedenle (de) katılımın bir önceki yıla oranla daha yoğun olduğu ve günün Pangaltı-Kağıthane güzergâhında işçi marşları söylenerek gerçekleşen bir yürüyüş ve günün anlam ve önemine ilişkin konuşmaların gerçekleştiği bir miting ile kutlanmak kaydıyla tamamlandığı söylenmelidir. Kuşkusuz bu durum, Türkiye'de işçi ve sol/sosyalist hareketlerin Mütareke İstanbul'undaki mevcut durumuna dair bir fikir vermesi bakımından oldukça dikkate değer bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

The Laws of Humanity or Imperial Interests? The 1897 Intervention in Crete and the Cretan Muslims as Victims of Selective Humanitarianism

Gökçe Güler (Orta Doğu Teknik Üniversitesi)

During the nineteenth century, the Great Powers instrumentalized humanitarian intervention to circumvent the Westphalian principle of non-interference and legitimize oversight of Ottoman domestic governance under the pretext of protecting Christians from atrocities. The 1897 Cretan Revolt exemplifies this practice, in which the Powers collectively intervened in Ottoman internal affairs on humanitarian and international security grounds within the Concert of Europe. This study evaluates the intervention and its impact on Cretan Muslims from legal and ethico-political perspectives. It also examines the political motives behind the ostensible humanitarian justifications for the intervention, during which a multinational occupation under the Council of Admirals and a pacific blockade by the International Squadron were imposed on Crete. For this purpose, Ottoman archival materials reflecting the island's security conditions, patterns of violence, population displacement, administrative responses, and the socio-legal status of Cretan

Muslims during the intervention are examined through various fonds, including the Yıldız Palace and Foreign Ministry documents (Y. PRK., Y. A. HUS., HR. SFR., HR. SYS., and related series), as well as imperial decrees concerning Crete (İ. MTZ. GR.). Additionally, a discourse analysis is performed on Hansard parliamentary reports and major British periodicals, such as *The Times* and *The Manchester Guardian*, to expose the discrepancy between ground realities documented in the archive and the humanitarian rhetoric constructed in European public and political spheres. The methodology follows Rodogno's (2011) theoretical framework, which posits that nineteenth-century humanitarian interventions aimed less at "saving strangers" than at protecting Europe's geopolitical order by suspending Ottoman sovereignty, the Empire being excluded from the "Family of Nations" as "half-civilized" according to the "European standard of civilization." Building on this framework, the conducted study argues that the Powers reduced humanitarian intervention to a tool of European imperial domination through the propaganda of civilization against barbarism and selective humanitarian rhetoric, which prioritized Christians and neglected the coercion and mistreatment of Cretan Muslims despite initial claims of universal human rights. The historical evidence confirms that anti-Muslim violence, such as the 1897 Lasithi/Sitia massacre of 851 Cretan Muslim civilians by Christian rebels (COA, HR. TH. 191/28), received much less attention in European public opinion and political discourse than actual or alleged violence against Cretan Christians, while the press frequently dismissed, downplayed, or justified the Muslim killings. Furthermore, Şenışık (2011, pp. 65–66) indicates that the Muslim share of the island's population declined from 26% to 11% between the 1881 and 1900 censuses due to reverse ethnic cleansing under the administration of the European Admirals, who were supposed to safeguard the laws of humanity. Consequently, the 1897 intervention demonstrates that the Powers acted from Realpolitik rather than humanitarian concern. They prevented the crisis from spreading to Macedonia and triggering a wider European war, thereby preserving the balance of power and their own interests in the Eastern Mediterranean and managing the Eastern Question to their advantage. This historical practice of humanitarian intervention has been transformed into a new normative framework, the Responsibility to Protect (R2P), and continues to be used as a mask for global power politics.

Keywords: 1897 Cretan Revolt, concert of Europe, Cretan Muslims, humanitarian intervention, Ottoman Crete, selective humanitarianism

PANEL–22 (11.15 – 12.45)

Osmanlı & Cumhuriyetin İlk Yılları / The Ottoman Empire and the Early Years of the Republic

Panel Başkanı: Seda Erkoç Yeni

A Great Turk of Our Own”: The Hobbesian Turn in Appraisals of Ottoman Government in the mid-Seventeenth-Century England

Seda Erkoç Yeni (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Around mid-seventeenth century, English political discourse underwent a profound shift regarding the representation of the Ottoman Empire, moving beyond the medieval theological concept of the terrible Turk to view the Ottoman state as a pragmatic model of stability worthy of emulation. This presentation explores this transition by analysing Francis Osborne’s *Politically Reflections upon the Government of the Turks* (1656) and the anonymous pamphlet *Learne of a Turk* (1660). Central to this analysis is the intellectual shadow of Thomas Hobbes. Osborne, a close associate of the philosopher, applied Hobbesian theories regarding absolute sovereignty and the dangers of doctrinal politics to the Ottoman context. Osborne famously praised the Ottoman system for its meritocratic bureaucracy and, crucially, its Erastian subordination of religious authority to the civil sovereign. By framing the Sultan’s absolute power not as tyranny but as a rational mechanism to suppress factionalism and prevent civil strife, Osborne projected a Hobbesian solution onto the Ottoman canvas. Similarly, the anonymous tract *Learne of a Turk*—attributed to M.B.—invoked the *Haile-I Osmaniye* (the tragedy of Sultan Osman II) on the eve of the Restoration to warn the English army against the instability of non-monarchical rule. Explicitly refuting the earlier Orientalist axiom that Christians should be “ashamed” to learn from Muslims, this text argued that English survival depended on noting Ottoman lessons in statecraft. These texts that are produced around 1650s manifest a specific change in rhetoric of presenting the Ottomans merely as an external religious other. Osborne and the anonymous author constructed the empire as a real example and their works demonstrate how the Ottoman Empire served as both a reflective surface for England’s own political anxieties and a blueprint for a stable, centralized state.

Geç Osmanlı Dönemi Aşk Mektuplarında Mahremiyet Pratikleri: Yakılmamış Mektuplar

Ayşe Nur Ögüt (Bağımsız Araştırmacı)

Bu bildiri, *Yakılmamış Mektuplar* başlığıyla yayımlanan ve 1920–1923 yılları arasında Fatma Cevdet Hanım’ın İhsan Bey’e yazdığı aşk mektuplarını merkeze almaktadır. Tek taraflı bir yazışma külliyyatı oluşturan bu mektuplar; kadın öznenin sesinin sürekliliğini sağlarken erkeğin konumunun ise dolaylı biçimde izlenebilmesine imkân vermektedir. Bu metinler, bireysel bir aşk anlatısının ötesinde, geç Osmanlı/Türkiye geçiş döneminde kadın-erkek ilişkilerini düzenleyen mahremiyet pratiklerinin gündelik hayatta nasıl kurulduğunu ve sınırlandığını gösteren edebî ve tarihsel belgeler olarak önem taşımaktadır. Analiz, Joan W. Scott’un toplumsal cinsiyeti tarihsel bir analiz kategorisi olarak ele alan yaklaşımını ve feminist tarih yazımının “*herstory*” perspektifini esas almaktadır. Bu çerçevede mektuplar, kadın öznenin duygularını ifade ettiği mahrem metinler olmanın ötesinde; kadının kılık kıyafeti, dışarı çıkma şartları, karşı cinsle görüşmenin zamansal ve mekânsal sınırları gibi toplumsal mecburiyetlerin gündelik hayatta nasıl deneyimlendiğini görünür kılmaktadır. Mektuplarda görülen çatışmalar, bireysel iletişim sorunları olarak değil; dönemin

cinsiyetlendirilmiş mahremiyet rejiminin ürettiği yapısal sonuçlar bağlamında değerlendirilmektedir. Yüz yüze görüşmenin sınırlılığı ve ilişkinin büyük ölçüde yazı üzerinden sürdürülmesi, aşkı kırılğan ve süreklilik arz eden bir müzakere sürecine dönüştürmektedir. Kadının tekil ve süreklilik gösteren sesi üzerinden kurulan bu mikro-tarihsel okuma, 1920–1923 yılları arasında mahremiyetin, aşkın ve kadınlık deneyimlerinin gündelik hayatta nasıl yaşandığına dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu yönüyle çalışma, kültürel çalışmalar perspektifiyle, kadın deneyimini merkeze alan feminist bir yaklaşımla edebiyat ve tarih yazımına katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Çanakkale Savaşı’nda Osmanlı İstihbaratının Rolü ve İşleyişi

İrem Aytaç (Ordu Üniversitesi)

Bir milletin güvenliğini doğrudan ilgilendiren istihbarat faaliyetleri, düşmanın niyet ve hareket tarzını önceden kavramayı sağlayarak savaş alanında doğabilecek birçok olumsuzluğu daha ortaya çıkmadan engelleme gücüne sahiptir; nitekim Birinci Dünya Savaşı ile birlikte Çanakkale Muharebeleri de istihbarat ve keşif çalışmalarının belirleyici bir önem kazandığı cephelerden biri olmuştur. Bu bağlamda Çanakkale Cephesi, yalnızca kara ve deniz çatışmalarıyla değil, aynı zamanda bilgi toplama, haberleşme, gözlem ve aldatma yöntemleriyle yürütülen çok yönlü bir mücadele alanı olarak öne çıkmaktadır. Osmanlı ordusunun savaş boyunca uyguladığı istihbarat faaliyetleri, muharebenin seyrinin anlaşılması ve savunma tedbirlerinin zamanında şekillenmesi açısından kritik bir değer taşımaktadır. Bu çalışma, Osmanlı’nın 1915’te Çanakkale’de geliştirdiği istihbarat yapısını, bu yapının nasıl işlediğini ve taktik-stratejik karar süreçlerine hangi açılardan yön verdiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırma, Çanakkale Muharebeleri sırasında yürütülen istihbarat faaliyetlerini özellikle 19. Tümen’e ait cerideler, günlük raporlar ve cephe emirleri üzerinden değerlendirmeyi hedeflemektedir. Savaşın kara, deniz ve hava boyutlarında yürütülen bilgi toplama süreçlerinin, dönemin zorlu muharebe şartları içerisinde nasıl şekillendiği açıklayıcı bir yaklaşımla ele alınacaktır. Kıyı gözetleme raporları, düşman donanmasının manevralarına ilişkin gözlemler, keşif devriyelerinin aktardığı bilgiler ve haberleşme trafiklerinin çözülmesine yönelik girişimler çalışmanın temel inceleme alanlarını oluşturmaktadır. Ayrıca İtilaf kuvvetlerinin çıkarma hazırlıklarına karşı Osmanlı birliklerinin aldığı tedbirlerin hangi istihbarat verilerine dayandığı; sahte mevzi uygulamaları ve aldatma yöntemlerinin savunma planlaması içerisindeki işlevi, birincil belgeler ışığında incelenecektir. Böylece çalışma, Çanakkale Cephesi’nde istihbaratın hangi araçlar üzerinden yürütüldüğünü ve bu süreçlerin savaşın genel gidişatı ile nasıl ilişkilendirilebileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, İstihbarat, 19. Tümen, keşif, Osmanlı ordusu, savaş tarihi, Birinci Dünya Savaşı

Milli Şef Dönemi’nde Din-Siyaset İlişkisi: Süreklilik mi, Kontrollü Dönüşüm mü?

Ali Can Efe (Kocaeli Üniversitesi)

Bu bildiri, 1938–1950 yılları arasındaki Milli Şef döneminde din–siyaset ilişkisinin niteliğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Erken Cumhuriyet’in laiklik politikalarının sürekliliği ile II. Dünya Savaşı’nın yarattığı siyasal koşulların zorunlu kıldığı pragmatik uyarlamalar arasındaki gerilimi

merkeze alan çalışma, söz konusu dönemin hem ideolojik hem de kurumsal yönlerine odaklanmaktadır. Tek Parti rejiminin temel karakteri korunurken, İnönü liderliğinde din politikalarında belirli bir “kontrollü açılım” ve toplumsal meşruiyeti yeniden tesis etme arayışının ortaya çıktığı savunulmaktadır. Çalışmada öncelikle Milli Şef yönetiminin laiklik anlayışı incelenmekte; bu bağlamda devletin dini alan üzerindeki düzenleyici ve yönlendirici rolünün nasıl sürdüğü tartışılmaktadır. Milli Şef Dönemi iki ayrı döneme ayrılarak incelenmektedir. 1938–1945 döneminde laiklik politikalarının karakteri, Cumhuriyet devrimlerinin korunmasına dayalı merkeziyetçi bir yaklaşım olarak şekillenmiştir. Devletin dini alan üzerindeki düzenleyici rolü sürmüş; tekke ve zaviyelerin kapatılmasına ilişkin uygulamalar, din eğitiminin sınırlılığı ve Diyanet’in idari bir yapı olarak konumlandırılması devam etmiştir. Bu dönemde CHP kongreleri laikliği, modernleşmenin ön koşulu ve ulusal bütünleşmenin ideolojik temeli olarak tanımlamış; dinin kamusal görünürlüğünün sınırlandırılmasını parti politikası olarak benimsemiştir. Bu çerçevede, savaş yıllarının güvenlikçi atmosferiyle birleşerek laiklik anlayışını daha doktriner bir niteliğe büründürmüştür. 1945 sonrasında ise uluslararası sistemdeki değişim, çok partili hayata geçiş ve toplumsal talepler doğrultusunda laiklik politikalarında görece bir esneme gözlenmiştir. 1946 ve 1947 CHP kurultaylarında laiklik daha çoğulcu bir söylemle ele alınmış; din özgürlüğünün laiklik ilkesinin bir parçası olduğu vurgulanmıştır. Bu dönemde Köy Enstitüleri, laik-modern yurttaş yaratma projesinin temel araçlarından biri haline gelmiş; ancak 1947’den itibaren artan muhafazakâr eleştiriler enstitü sisteminin zayıflamasına yol açmıştır. Aynı süreçte din eğitimindeki sınırlı artış ideolojik bir dönüşümden çok, toplumsal meşruiyet arayışının yansımaları olarak değerlendirilmelidir. Sonuç olarak, Milli Şef dönemi, erken Cumhuriyet laikliğinin katı yorumunun yumuşamaya başladığı; fakat bunun ideolojik bir değişimden çok konjonktürel bir ayarlama olduğu bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, 1950 sonrası din politikalarını anlamak için kritik bir tarihsel zemin sunmaktadır.

**Bataklığı Yönetmek: Mehmet Şerif Korkut’un Gözünden Erken Cumhuriyet
Türkiyesi’nde Sıtma ve Çeltiğin Politik Ekolojisi**
Berhan Bağdu (Hacettepe Üniversitesi)

Cumhuriyet’in kuruluşu, sadece siyasi bir devrimi değil, aynı zamanda ulusun coğrafyasını ve bedenini yeniden şekillendirmeyi amaçlayan köklü bir modernleşme projesini de beraberinde getirmiştir. Bu projenin merkezinde, birbiriyle sık sık çelişen iki temel hedef yatmaktaydı: bir yanda, savaşlardan ve salgın hastalıklardan yorgun düşmüş toplumu rehabilite ederek “sağlam ve gürbüz evlatlar” yetiştirmek; diğer yanda ise, tarımsal üretime dayalı ekonomiyi canlandırarak “iktisadi bağımsızlığı” temin etmek. Kemalist modernleşme projesinin doğasında var olan bu gerilim, devletin hem nüfusun sağlığını hem de toprağın verimliliğini aynı anda mühendislik çabasıyla yönetmeye çalışmasıyla somutlaşmış, kaynak kullanımı ve politika öncelikleri üzerinde kaçınılmaz çatışmalara yol açmıştır. Bu temel gerilimin en çarpıcı ve somut bir mikrokozmosu, sıtma ile mücadele ve çeltik tarımı arasındaki karmaşık ilişkide, yani sıtma-çeltik düğümünde ortaya çıkmıştır. Ekonomik kalkınma için değerli bir ürün olan çeltik tarlaları, aynı zamanda sıtmanın taşıyıcısı olan Anofel sivrisineğinin üremesi için en elverişli sulak alanları oluşturuyordu. Bu nedenle, halk sağlığı hedefleri ile tarımsal ekonomik çıkarlar, tam da bu noktada, fiziksel ve siyasi bir çatışma alanında karşı karşıya gelmiştir. Bu düğüm, genç Cumhuriyet’in doğayı, toplumu ve ekonomiyi nasıl bir arada yönetmeye çalıştığını ve bu süreçte karşılaştığı zorlukları anlamak için önemlidir. Bu karmaşık tarihsel manzarayı analiz ederken, Mehmet Şerif Korkut’un 1950

tarihli Sıtma ve Çeltik adlı eseri dönemin anlayışını yansıtmaları açısından merkezi bir önemdedir. Bir hekim, Almanya’da uzmanlık yapmış bir cerrah, 1946-1950 arasında milletvekilliği yapmış bir siyasetçi ve ülkenin sıtma ile boğuşan Adana gibi kritik bölgelerinde görev yapmış bir halk sağlığı bürokratı olarak Korkut, bu meseleye çok yönlü bir perspektiften bakma imkanına sahipti. 1950’de, tek parti döneminin sona erdiği ve çok partili hayata geçişin yaşandığı kritik bir eşikte yayımlanan eseri, bu nedenle sadece bir sağlık risalesi değil, aynı zamanda devletin kendi içindeki çelişkilerini içeriden bir gözle eleştiren, dönemin siyasi atmosferine müdahale eden bir metin olarak okunmalıdır. Bu çalışma, Erken Cumhuriyet döneminde çeltik tarımı ve sıtma kontrolü etrafında şekillenen mücadelenin, özünde bir politik ekoloji çatışması olduğunu öne sürmektedir. Devlet politikaları, özellikle 1936 tarihli Çeltik Ekim Kanunu, toplumsal güç ilişkileri ve Mehmet Şerif Korkut’un Sıtma ve Çeltik metninin analizi yoluyla, genç Cumhuriyetin hem doğayı hem de toplumu nasıl yönetmeye çalıştığı incelenecektir. Bu süreç, halk sağlığı ideolojisi, tarım sektöründeki sermaye birikimi ve toplumsal adalet arasındaki derin gerilimleri ortaya çıkarmış ve nihayetinde ulus-devlet inşa projesinin sınırlarını ve çelişkilerini tanımlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Politik ekoloji, erken Cumhuriyet dönemi, sıtma, pirinç, halk sağlığı

PANEL–23 (13.30 – 14.30)

Roma İmparatorluğu'na Hukuki, Tarihsel ve Siyasal Bir Bakış / Legal, Historical, and Political Perspectives on the Roman Empire

Panel Başkanı: Burak Erdem

Roma'nın Doğu Sınırında Diplomatik Hediyeler ve İmparatorluk Propagandası

Burak Erdem (Mardin Artuklu Üniversitesi)

Roma İmparatorluğu'nun doğu sınırında kurduğu diplomatik ilişkiler, yalnızca askeri güç ya da idari kontrol üzerinden değil, çeşitli sembolik araçlar aracılığıyla da yürütülmüştür. Bu araçların en belirleyicilerinden biri olan diplomatik hediyeler, bölgedeki krallıklar, kabile toplulukları ve şehir devletleriyle kurulan ilişkilerin niteliğini belirlemiş; hiyerarşi, sadakat ve meşruiyet gibi kavramları somutlaştırmıştır. Çalışmanın amacı, bu hediyeleşmenin basit bir diplomatik nezaket unsuru olarak değil, Roma'nın Doğu'daki egemenlik düzenini kuran ve sürdüren kapsamlı bir siyasal iletişim mekanizması olarak incelemektir. Araştırma bulguları, hediyelerin ritüel ve temsili boyutlarının Roma otoritesini görünür kılan bir güce sahip olduğunu göstermektedir. Taç giyme törenleri, barış görüşmelerinde sunulan veya kralların halka açık şekilde sergilediği hediyeler, Roma İmparatorluğu'nu düzeni sağlayan ve yetki veren etkin bir güç haline getirmiştir. Bu ritüeller, imparatorluk otoritesinin hem elit çevrelere hem de geniş halk kesimlerine aktarılmasını sağlayarak Roma ideolojisinin yerel düzeyde içselleştirilmesine zemin hazırlamıştır. Çalışma aynı zamanda hediyelerin stratejik boyutunu da ortaya koymaktadır. Hediyeleşmenin; sınır kabileleriyle kurulmuş barış düzeninin sürdürülmesinde, yerel hanedanların yönelimlerinin belirlenmesinde ve bölgesel denge politikalarının yürütülmesinde askeri müdahaleyi gerektirmeyen etkili sonuçlara neden olduğu görülmektedir. Bu sayede Roma İmparatorluğu, geniş bir coğrafyada istikrarı sembolik ve diplomatik yöntemlerle tesis etme imkânı bulmuştur. Sonuç olarak bu çalışma, diplomatik hediyelerin Roma'nın Doğu politikasına yön veren başlıca araçlardan biri olduğunu; bu hediyelerin otoriteyi görünür kılarak bölgesel düzeni destekleyen bir zemin oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Hediye sisteminin bu kapsamlı etkisinin, Roma'nın bölgedeki hâkimiyetini kalıcı hâle getiren dinamikleri anlamada önemli bir yol gösterici olduğu da anlaşılmıştır.

Tradition and Innovation among Roman Ruins Étude on an Ottoman Theme in Poggio

Bracciolini's Antiquarianism

Filip Malesevic (Bilkent University)

The fundamental affirmations that scholars of the Ottoman Empire in Early Modernity have provided the academic community of Renaissance studies concerning the political and socio-economic alterations of society have hence remained largely disregarded by the latter, upholding a general divide between the two disciplines that appears to have recently been the cause of a mutual stagnation in both fields. Especially in the case of recent studies concerning the gradual deterioration of a critical perspective regarding the terminology of the “Renaissance,” and its cultural dynamics of antiquarian renewal, which has lately generated studies desperately resurrecting Jacob Burckhardt's largely surpassed grand narrative of his Civilization of the Renaissance in Italy, the future of Renaissance studies would immensely profit from adapting a more comprehensible understanding of the dialectical interplay between tradition and innovation in

the early fifteenth century as Ottoman scholars have done with their juxtaposition between ‘Adet-i Kadime (“ancient tradition”) and Hâdis (“innovation”). The following study thus proposes a reinterpretation of Roman antiquarianism during the early fifteenth century as developed and represented by the papal secretary Poggio Bracciolini, whose scattered notes on the remains of ancient Roman monuments as well as his famous *De varietate fortunae* (“On the Vicissitudes of Fortune,” 1447) have shaped a conception of the “Renaissance” in Rome, along the lines of the dialectical relationship between Roman papal tradition and Curial innovation, ultimately demonstrating how Roman antiquarianism of the early fifteenth century was significantly contributing to a novel organization of the papal administration of Roman ecclesiastical government that would, throughout the *longue durée* of the Quattrocento, find a considerable mirror in the later Ottoman spoliation of Constantinople into the administration of the Dar al-Islam.

Roma İmparatorluk Dönemi’nde Iudaea Bölgesi Yahudi Sikkelerindeki Motiflerin Politik, Toplumsal ve Kültürel İşlevi

Umut Dinç (Bağımsız Araştırmacı)

Tarihte paranın kullanımı sadece ekonomik yapının niteliği hakkında değil aynı zamanda kültürel-politik süreçlerin izini sürme konusunda da son derece değerli bilgiler vermektedir. Otorite sahipleri hitap ettikleri kesimlere doğrudan ulaşabilmek adına dolaşımda tuttıkları sikkeler üzerinden propagandalarını aktarmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda kısıtlı bir alan içerisinde basit fakat bir o kadar da profesyonel bir yaklaşım izlenmişlerdir. Sikkeleri basanların, simgeler aracılığıyla toplumlarına istedikleri mesajı iletme düşüncesi Antik Çağ’ın her bir noktasında sikke basımını politik, kültürel ve hedefsel düşüncelerin aktarımı açısından değerli hale getirmiştir. Roma İmparatorluk Dönemi’nde Iudaea Bölgesinde yaşayan Yahudi halkı Roma yönetimine karşı MS I. ve II. yüzyıllarda isyan ederek kendi hâkimiyetlerini kurmaya çalışmışlardır. Bahsi geçen ayaklanmalar basit isyanlar olarak görülmemelidir. Aksine sistematik ve planlı gerçekleşen ayaklanmalar belirli tarihsel ve kültürel süreçlerin sonucunda ortaya çıkmıştır. İsyancılar Roma hâkimiyetine karşı kültürel kimliklerini vurgulayıcı sikkeler basarak dolaşıma sokmuşlar, böylelikle isyanın politik zemininin oluşmasına katkı sağlamışlardır. İsyanlar sırasında dolaşıma sokulan sikkeler üzerinde kültürel ve tarihsel vurgulara sahip Sinagog mimarisi, palmye ağacı, lulav, etrog, nar, üzüm salkımı ya da yaprağı, sunu kâsesi, amphora, trompet, lir/harp gibi simge ve tasvirlerin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca sikkeler üzerinde paleo-İbranice yazılar propagandanın niteliğini daha anlaşılır kılmaktadır. Başka bir deyişle, isyanlar sırasında kullanılan sikkeler Yahudi tarihine atıfları içeren toplumu birleştirmeyi amaçlayan politik zeminin temelini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Iudaea isyanları sırasında dolaşıma sokulan sikkeler aracılığıyla isyanların kültürel temellerini açıklamak ve isyancıların vurgulamak istedikleri tarihsel süreci değerlendirmektir.

Roma Aile Hukukunda İkametgâhın Tespiti

Merve Polat (Dicle Üniversitesi)

Roma Hukuku’nda ikametgâh, “*domicilium*” kavramıyla ifade edilirdi. Bu kavram, ev anlamına gelen “*domus*” kelimesinden gelmektedir. Roma toplumunda *domicilium*, kişinin sakini olduğu ve faaliyet merkezini yönettiği yer olarak geniş bir perspektifte ele alınmıştır. Bir Romalı’nın, hukuki

statü bakımından bağlı bulunduğu ve *origo* olarak adlandırılan şehir, kural olarak doğum, azat edilme ya da vatandaşlık kazanma yoluyla ait olduğu yerdi. Cumhuriyet Dönemi'nin ortalarından itibaren ise Romalıların, hukuki aidiyetlerini belirleyen *origo*'larını korumakla birlikte fiilî olarak bu yerleri terk ederek şehirlere göç ettikleri bilinmektedir. *Origo*'da ikamet etmeyen kişiler *incola*, oturdukları yer ise *incolatus* olarak adlandırılır. Roma toplumunda aile üyeleri, "*patria potestas*" hakimiyeti altında aynı evde yaşar; şahıs ile malvarlığı bakımından bütünlük oluştururdu. Kural olarak, *agnatio* hısımlılığıyla birbirine bağlı bu bireyler, aynı yerde doğar ve yaşamlarını *origo*'da geçirirlerdi. Bu nedenle, bir ailenin (*familia*) *origo*'sundan bahsedilirdi. "*Filius familias*" adı verilen erkek çocukların evlenmesi, evin yetmemesi halinde evden çıkması halinde dahi, *patria potestas* hakimiyeti devam edeceğinden, evin dağıldığından bahsedilemezdi. Zira bu kişiler, *pater familias*'ın izni olmadan *origo*'dan ayrılıp, ekonomik açıdan bağımsız bir yaşam kuramazdı. M.S. II–III. yüzyıllara gelindiğinde, *filius familias*'ların, babadan bağımsız bir ikametgâh edinebileceğine ilişkin Roma kaynaklarına rastlanmaktadır. Bu, *pater familias*'ın ne *origo*'suna ne de *incola* olarak tesis ettiği ikametgahına bağlı olmayan, müstakil bir ikametgahtı. Söz konusu müstakil ikametgâh, *filius familias*'ın "*peculium*" elde etmesiyle mümkündü. Bu dönemde Roma'daki aile yapısı çözülmeye başlamış; *filius familias*'ların *peculium* sahibi olmasının olağan hâle gelmesiyle ekonomik bağımsızlık kazandıkları görülmüştür. Bu ekonomik bağımsızlığın, onların ayrı bir ikametgâh kurma eğilimini güçlendirdiği düşünülmektedir. Fiili olarak başka yerde yerleşme iradesi gösteren *filius familias*'lar, her ne kadar *origo* bakımından hâlâ *pater familias*'a bağlı olsalar da o yerin *domicilium*'unu kazanmış sayılır; böylece, *pater familias*'ın kamu yükümlülüklerinden bağımsız olarak, kendi ikamet ettiği yerin yükümlülüklerine (*munera*) tâbi tutulurlardı. Bu çalışma, Roma Hukuku'nda aile bağlamında *domicilium*'un tespitine ilişkin esasları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

PANEL–24 (15.15 – 16.30)

Tarih: Metodoloji, Edebiyat Bağlantıları / History: Methodology and Connections with Literature

Panel Başkanı: Erdem Sönmez

Akademik Tarihçiliğin Kurucu Ögesi Olarak Kritik (Tenkit) Kavramı

Erdem Sönmez (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Akademik bir disiplin hâline geldiği 19. yüzyılda tarihe “bilim” (Wissenschaft) niteliği ve statüsü kazandıran metodolojik prensip nedir? Bu soru bugün birçok tarihçi tarafından tarihsel çalışmaların arşiv kaynaklarına dayanılarak yapılması şeklinde yanıtlanıyorsa da, akademik tarihçiliğin ilk temsilcileri açısından faaliyetlerini kendilerinden önceki tarih yazıcılığından ayıran başka bir metodolojik yenilik daha vardı. Barthold Georg Niebuhr ve Leopold von Ranke gibi akademik tarihçiliğin kurucu figürlerine göre bu yenilik, tarihçilerin kullandıkları kaynak, belge ve anlatılara kategorik olarak eleştirel perspektifle yaklaşımları gerektiğini vazeden kritik (tenkit) kavram ve pratiğinin disiplinlerinin merkezî unsuru hâline gelmesiydi. Zira, bu isimlere göre tarihçiler kaynaklarını ancak eleştirel/kritik bir analize tabi tuttukları takdirde “hakikati” kurgusal veya spekülâtif olandan ayırt edebilir, geçmiş hakkında “objektif” bilgiye ulaşabilir ve tarihi “gerçekte nasıl olduysa öyle” yazabilirlerdi. Bu bildiri, akademik tarihçiliğin doğuşunda belirleyici role sahip, ancak bugün çoğu zaman paleografya ve diplomatik gibi alanlarla özdeşleştirilerek teknik bir prosedüre indirgenen kritik (tenkit) kavram ve pratiğinin tarih disiplininin temel metodolojik prensibi ve uygulaması hâline geliş sürecini açıklamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda bildiride cevap aranacak sorular, 18. yüzyıl öncesinde daha ziyade antikitecilik (antiquarianism), hukuk ve filoloji gibi alanlarla iştigal edenlerin kullandığı eleştirel kaynak/metin analizi yöntemlerinin tarihçilerin gündemine nasıl girdiği, bu yöntemlerin Niebuhr ve Ranke gibi isimler tarafından tarihsel bilgi üretiminin zorunlu prosedürü hâline nasıl getirildiği, kritik (tenkit) kavram ve pratiğinin tarihsel çalışmaların birincil kaynaklar temelinde inşa edilmesi de dâhil olmak üzere akademik tarihçiliğin diğer prensip ve yeniliklerini nasıl beraberinde getirdiği ve tarihi nasıl kendine özgü bir metodolojik avadanlık ve uzmanlıkla donatarak onun bağımsız bir “bilim” olarak tesis etmesini sağladığıdır.

The Early Reception of the Khalidiyya in Istanbul: First Khalidī Khalīfas and Established Sufi Circles

Zeynep Erçetin Yavuz (Bağımsız Araştırmacı)

Emerging in the early nineteenth century as a branch of the Naqshbandiyya, the Khalidiyya order rapidly came to be actively represented in Damascus, Iraq, Anatolia, and Istanbul. Mawlānā Khālīd al-Baghdādī (d. 1827) facilitated the spread of this movement—later known by his name—by training numerous deputies (khalīfas) and dispatching them to various regions, thereby establishing a wide-ranging Sufi network. This paper examines the identities of the khalīfas sent by Mawlānā Khālīd to Istanbul, their reception by the city’s established Sufi circles, and the processes through which these early Khalidī figures sought to adapt to the local Sufi milieu. Particular attention is given to the rules and expectations developed in this early period to govern or limit the activities of Khalidī khalīfas in Istanbul. In this context, the *Süleyman Fâik Mecmuası*,

which reflects a period when the Khalidiyya had only recently arrived in Istanbul and was not yet widely recognized within social and Sufi circles, and the *Vak'anüvis Ahmed Lûtfî Efendi Tarihi* (the *History of the Court Chronicler Ahmed Lutfî Efendi*), written during a later period when the order had been accepted and embraced by broader circles, are examined through a comparative reading. By analyzing the ways in which Khalidîs are represented in these sources—focusing on language, thematic emphases, and critical perspectives—the paper seeks to reconstruct early perceptions of the Khalidiyya in Istanbul. This comparative analysis aims to demonstrate that the Khalidiyya's relations with Istanbul's established Sufi circles were shaped not solely by doctrinal differences, but also by existing Sufi hierarchies in the city, as well as by issues of legitimacy and representation. In doing so, the paper contributes to the literature by highlighting dynamics of adaptation and tension that have often been overlooked in studies of the Khalidiyya's early presence in Istanbul.

Emrî'nin Şiirlerinde Akça ve Poetik Yansıması

Murat Keklik (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Klasik Türk edebiyatı, maddî kültür unsurlarını estetik bir imge sisteminin parçası hâline getiren zengin bir anlam evrenine sahiptir. Bu unsurlar arasında “akça” başta olmak üzere diğer para birimleri yalnızca ekonomik hayatın yansımaları olarak değil, sosyal yapıdan aşk anlayışına kadar genişleyen bir semboller ağı içinde şiirlerde işlev kazanır. Kaynaklarda ömrünü tevliyet/vakıf mallarının hesap işleri hizmetiyle geçirdiği belirtilen klasik Türk şairlerinden Emrî'nin (ö. 1575) Divan'ı Osmanlı para sisteminin terminolojisini şiirsel bir dile dönüştüren örnekleriyle bu alanın en dikkate değer metinlerinden biridir. 16. ve 17. yüzyıllarda tarihsel gerçeklikler, akçenin giderek değer kaybetmesi, maden ayarındaki yenilemeler, ticaretin etkileri gibi sosyal meseleler şairlerin imge dünyalarını da etkiler. Emrî Divan'ında ekonomik gerçeklik mecazî düzeyde âşığın gözyaşı, dertleri, kalp yaraları ve gönül sermayesiyle buluşur. Şairin şiirlerinde akça çoğu zaman “aşk ekonomisinin” temel para birimidir. Bu nedenle akça, dirhem, dinar ve benzeri para adları çoğu zaman gözyaşı, gözbebeği, yaralar, âşkın sararmış yüzü gibi bedensel unsurlarla ilişkilendirilir; aşkın yıpratıcı yönü maddî değer kaybıyla ifade edilir. Âşık, sevgilinin vuslat kumaşını “can nakdi”yle almaya çalışan bir müşteri; gözyaşları ise onun sermayesidir. Şairin “nakd-i dil”, “akça-i eşk”, “dirhem-i sirişk” gibi benzetmeleri iktisadî kavramları duygu alanına aktararak aşkı bir pazaryeri, âşığı ise bu pazarda sermayesini tüketen bir figür hâline getirir. Akça kimi zaman düşük değerli para anlamıyla âşığın gözyaşının sevgili tarafından değersiz görülmesine; kimi zaman ise merasimlerde “çerağ için akça dökülmesi” geleneğine göndermeyle gözyaşının kutsal bir sunu niteliğine kavuşmasına aracılık eder. Emrî, dönemin para çeşitlerini (mangır, dinar, dirhem, sultanî, filori vb.) sosyal hicvin bir parçası olarak da kullanır. Zâhid, hâce veya dünya ehlinin dünyevî hırsları çoğu zaman zer ve sîm ile temsil edilir; böylece para, dünyevilik ile maneviyat arasındaki gerilimi sembolik bir eksene taşır. Emrî'nin para ile ilgili kavramları zengin çağrışımlarla yoğunlaşarak kullanması, klasik Türk şiirinin sembolik diliyle sosyal gerçekliği birleştirme kudretini gösterir. Bu bildiride Emrî'nin “akça”yı şiirlerinde nasıl işlediği, hangi bağlamlarda anlamlandırdığı, klasik Türk şiirinin sembolik dilini toplumsal gerçeklikle nasıl buluşturduğu beyit örnekleri üzerinden gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk şiiri, Emrî, akça, para, imge

Fashioning Authority in a Female Body: Elizabeth I's Strategic Self-Representation

Arpine Mızıkyan (İstanbul Üniversitesi)

The presence of Elizabeth I on the English throne for forty-five years created, in Maureen Quilligan's words, "the problem of monstrosity". This idea of "monstrosity", undoubtedly, sprang from the combination of unconventional sexuality and sovereign power embodied in the Queen. Elizabeth I was not only a monarch but a woman who transgressed the prescribed female roles by patriarchal culture and constituted a threat to men, since with all other stereotypes of the feminine, she was also defined in relation to her sexuality. The 16th century English society was enormously patriarchal in its organizations and attitudes and for a culture that evaluated woman in terms of her confining roles as wife and mother, Elizabeth's refusal to marry and beget children evoked men's fear of the unmarried, and therefore unsubdued, uncontrollable, and placeless female. In line with this argument, the Queen seemed to violate the lines of demarcation between the male and female spheres, as activity and self-assertion were generally considered to be male prerogatives. All these characteristics of a male life were perceived as "unfeminine" and therefore incompatible with the patterns of submission and silence in which women were placed. Therefore, men entrapped woman within a theoretical system that aimed at domesticating and immobilizing her. It is within this framework that this paper will discuss how Elizabeth I, who during her 45-year reign led her nation to prosperity and primacy as a great colonial force, tried to render, to borrow Dominic Baker-Smith's words, "the anomaly of a female ruler" less threatening by creating and sometimes allowing her subjects to create careful representations for herself that would sustain her royal authority within the 16th century hierarchical male system. To illustrate, her famous speech to her troops gathered at Tilbury to fight the Spanish Armada in 1588 will particularly be analysed along with her Armada Portrait, which was created against a backdrop delineating the defeat of the Spanish Armada.

Keywords: Elizabeth I, self-fashioning, the Armada portrait, iconography.

III. ANKARA SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER KONGRESİ

31 Ocak 2026, Cumartesi

ODA-7: Coğrafya, Arkeoloji, Yükseköğretim, Hukuk / Geography, Archaeology, Higher Education, Law

PANEL-25 (09.30 – 10.45)

Coğrafya / Geography

Panel Başkanı: Merve Altundal Öncü

Mekânsal Adalet, Yaratıcılık ve Teknoloji Odaklarında Coğrafya Disiplinindeki Güncel Yönelimler

Merve Altundal Öncü (Ankara Üniversitesi)

Bu araştırma, coğrafya disiplinindeki güncel eğilimleri, öncelikli araştırma konularını ve disiplinler evrim gerekçelerini incelemektedir. Coğrafyanın kendi içindeki felsefi ve metodolojik dönüşümleri yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal ve çevresel sorunlara verdiği yanıtları da ortaya koyan konferans temaları, disiplinin kendi kendini nasıl yeniden tanımladığını gösteren bir ayna işlevi görmektedir. Bu anlamda özellikle Royal Geographical Society (RGS) ve American Association of Geographers (AAG) yıllık temaları üzerinden yapılan karşılaştırmalı bir tematik analiz, coğrafya disiplininin son on yıldaki epistemolojik, metodolojik ve etik dönüşümünü net biçimde ortaya koymaktadır. 2016 ile 2026 yılları arasında coğrafya disiplininin, epistemolojik yenilenme, krizler çağı ve son olarak yapay zeka teknolojilerinin yaygınlaşmasının ardından adalet, teknoloji ve yaratıcılık olarak özetlenen üç ana eksen etrafında evrildiği tespit edilmiştir. Bu evrim sürecinde RGS, felsefi ve sosyo-politik dönüşümlere ağırlık verirken; AAG ise RGS'ye göre daha pragmatik ve eylem odaklı bir çizgi izlemektedir. Coğrafyayı bir yeniden tasarım ve kesişim alanı olarak ve periyodik olarak düzenlenen konferansların temaları disipline yön vermektedir. Konferans temalarına göre Anglo-Sakson coğrafya, kendi eleştirisini de üreterek hem merkezi konumunu korumakta hem de bu merkezîyetçiliği eleştiren bir iç söylem geliştirmektedir. Disiplin, artık çoklu epistemolojileri içerecek biçimde dönüşmeye başlamış ve çok merkezli bir ağ haline gelmiştir. Sonuç olarak, coğrafyanın geleceği, mekânsal adalet, yaratıcılık ve teknoloji üçgeninde şekillenmektedir. Bu dönüşüm, mekân analizinin merkezine etik soruları alan, dijital bilimlerle yakınsayan ve sanat, tasarım gibi alanlarla etkileşimi artıran disiplinler arası çalışmayı vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: Coğrafya, disiplinler evrim, mekânsal adalet, yaratıcılık, teknoloji

Beşeri Coğrafya Araştırmalarında Dijital İnovasyon

Ferdi Akbaş (Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi)

Teknolojik süreçlerdeki gelişimin tüm bilimsel disiplinleri etkilemesi sonucunda önceki dönemlerde uzun uğraşlar sonucunda elde edilen veri setleri, günümüz itibarıyla daha erişilebilir bir konuma ulaşmışlardır. Bu durum bütün disiplinlerin araştırma / geliştirme süreçlerini doğrudan etkilemiştir. Coğrafya disiplini de bu süreçlerden en fazla etkilenen bilim alanları arasındaki yerini almıştır. Coğrafyanın yeniliklere açık, inovasyonel gelişimleri hızlı bir şekilde kabul eden ve uygulayan yönü, teknolojik ilerleme başlığı altındaki bütün ürün ve hizmetleri bünyesine

almasında etkili olmuştur. Halihazırda coğrafya araştırmalarında kullanılan programların yeni yüzler ve ara yüzler kazanması, bu programlara yenilerinin dijital inovasyonel süreçlerin eşlik etmesiyle eklenmesi, coğrafyanın araştırma teknik ve uygulama alanlarının artmasını sağlamıştır. Uzun zamandır coğrafya araştırmalarında yerini koruyan ArcGIS, Map İnfı, Netcad, QGIS gibi programlara Mapbox Studio, Carto, Global Mapper, MapChart, Scribble Maps, Zeemaps, Mapline ve Grass Gıs (<https://www.caliper.com/maptitude/blog/10-best-map-drawing-software/default.htm>; Erişim Tarihi: 12 / 12 / 2025) gibi yenileri eklenmiştir. Bunların yanında nitel venicel verilerin analiz edildiği bazı programlarda da değışimler / gelişimler olmuş ve kullanılan programlara yenileri eklenmiştir. Bahse konu programlardan bazıları; SPSS, MAXQDA, PSPP, R PROJECT, JASP, JMP, STATA (<https://akademikservis.com/en-iyi-veri-analiz-programlari/>; Erişim Tarihi: 12 / 12 / 2025), Nvivo, Ligre, QDA Miner Lite, RQDA, TAMS, ELAN, CATMA, GATE, QualCoder, QCAMP, TAGUETTE (<https://www.linkedin.com/pulse/top-11-free-qualitative-data-analysis-software-ligre-software-iprxc>, Erişim Tarihi: 12 / 12 / 2025), Jamovi / JASP, AMOS, ATLAS.ti'dir (<https://uzmanverianalizi.com/blog/veri-analizi-programlari-nelerdir/>, Erişim Tarihi: 12 / 12 / 2025). Dijital değışim ve dönüşümün etkisi uzun süre devam edecek, bilimsel disiplinler dijitalleşmenin sunmuş olduğu fırsatlardan maksimum düzeyde istifade edeceklerdir. Günümüz dünyasının mevcut anlayışının yenilikçi teknolojileri destekleyen, dijital dönüşüm ve inovasyonel süreçleri hızlı bir şekilde kabul eden yapısı gereği bütün bilimsel disiplinler halihazırda kullandıkları araştırma / geliştirme stratejilerini güncellemek durumundadırlar. Çünkü dijital devrin kültürü kısa bir zaman diliminde başarının, performansın, kabiliyetin, liderliğin, gücün, yeniliğin, belirsizliğin, direncin, entegrasyonun, hedefin, vizyon ve misyonun, dönüşümün ve öngörünün sınırlarını yeniden belirleyecek ve kavramlar arasındaki ilişkinin ilham ve inovasyonel düşünce çerperinde yoğunlaşmasının önünü açacaktır.

Anahtar Kelimeler: Beşeri coğrafya, teknoloji, inovasyon, inovasyonel düşünce, dijital değışim.

Yalova İli Kırsal Alanlarında Sosyo-Mekânsal Kırılğanlık: Köylerin İdari İzolasyonunun Çok Kriterli Coğrafi Analizi

Bahadır Bozyürük (Sakarya Üniversitesi)
Mehmet Fatih Döker (Sakarya Üniversitesi)

Kırsal alanlarda idari izolasyon; köylerin bağı bulundukları yönetim merkezlerine olan coğrafi dezavantajlarından kaynaklanan erişim kısıtlılıkları ve bu durumun tetiklediği sosyo-mekânsal kırılğanlık durumudur. Marmara Bölgesi'nde yer alan Yalova ili, kuzeydeki yoğun kıyı şeridi ile güneydeki Samanlı Dağları'nın engebeli morfolojisi arasında belirgin bir mekânsal zıtlık sergilemektedir. Bu yapı, dağlık iç kesimlerdeki köylerin fiziki ve yönetsel entegrasyonunu güçleştirerek belirgin izolasyon sorunlarına yol açmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı; Yalova iline bağı kırsal yerleşimlerin sosyo-mekânsal kırılğanlık düzeylerini, çok katmanlı coğrafi kriterler ve idari izolasyon faktörleri ekseninde analiz etmektir. Çalışmada Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) tabanlı "Çok Kriterli Karar Analizi" (ÇKKA) yaklaşımı benimsenmiş; bu kapsamda, doğal ve beşerî coğrafi kriterler "Analitik Hiyerarşı Süreci" (AHP) yöntemiyle birleştirilmiştir. Bu veriler TUİK, Yalova Belediyesi, OpenStreetMap, MTA, NASA gibi çeşitli kurum ve kuruluşların mekânsal ve sosyolojik veri tabanlarından derlenmiştir. Köylerin hizmetlere ve idari merkezlere erişilebilirlikleri, ArcGIS Pro yazılımında "Ağ Analizi" aracı kullanılarak modellenmiştir. Çalışmanın temel sorunsalı, mevcut idari sınırların ve coğrafi şartların köyler üzerinde yarattığı

yoksunluk ve hizmetlere erişimdeki mekânsal eşitsizliklerin nicel olarak tespit edilmesi ihtiyacıdır. Kırsal erişilebilirlik üzerine yapılan çalışmalar genellikle sadece köylerin sosyolojik yapılarına odaklansa da, fiziki engelleri, afet risklerini ve sosyo-demografik kırılkanlıkları tek bir kompozit indeks içinde birleştiren bütüncül mekânsal analizler konusunda bir eksiklik bulunmaktadır. Bu çalışma, izolasyonu sadece idari merkezlere olan karayolu mesafesi olarak değil, aynı zamanda topografik zorluklar (doğal izolasyon) ve temel hizmetlere erişim yetersizliği (sosyal izolasyon) olarak tanımlayan çok katmanlı bir model sunarak bu boşluğu doldurmaktadır. Çalışma sonucunda, her köy için hesaplanan bir “izolasyon puanı” ile Yalova kırsalına ait bir “sosyo-ekonomik ve idari izolasyon dağılım” haritası üretilmiştir. Bu harita, en kırılkan köyleri mekânsal olarak tespit ederek, yerel yönetimlerin kaynak tahsisi ve müdahale planlaması için alınabilecek tedbirleri belirlemede somut bir karar destek aracı sunmaktadır.

Zeytinburnu’nda Sosyal Kırılkanlığın Mahalle Bazlı Coğrafi Analizi

Seda Çakır (İstanbul Üniversitesi)

Mesut Doğan (İstanbul Üniversitesi)

İstanbul’un Avrupa tarafında tarihi yarımadanın batı sınırında yer alan Zeytinburnu; konumu, ekonomik ve sosyo-kültürel özellikleriyle her zaman dikkat çekmiş bir ilçedir. Zeytinburnu, 1950 sonrası İstanbul’da başlayan sanayi hamlelerine bağlı olarak üretim alanı ve yerleşme merkezlerinden olması nedeniyle gecekondulaşmanın da öncül merkezi olmuştur. Bu özelliği nedeniyle kentsel dönüşüm süreçlerini ve çok katmanlı sosyo-ekonomik dinamiklerini anlamak için kritik bir çalışma alanı sunan Zeytinburnu ilçesi, sanayi-konut etkileşiminin yaşamını, önemli ulaşım akslarının kesişim noktasında olmasının avantajlarını ve Türkiye’deki ilk büyük gecekondulaşma olgusuna ev sahipliği yapmasıyla da benzersiz bir yapıya sahiptir. Bu karmaşık ve dinamik kentsel coğrafya, çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Sosyal kırılkanlık, bir topluluğun doğal veya insan kaynaklı stres, şok ve değişimlere karşı koyma, uyum sağlama ve kendini toparlama kapasitesindeki görece zayıflığı ifade eder. Coğrafya bilimi, bu olguyu, mekânın kendisinin (erişim, konut kalitesi, çevresel riskler) ve mekânla ilişkili demografik, ekonomik ve kurumsal yapıların (eğitim seviyesi, işsizlik, göçmen yoğunluğu) bir araya gelmesiyle oluşan mahalle bazlı heterojenliği anlamak için temel bir perspektif sunar ve bu kırılkanlığın mekânsal dağılımını inceler. Bu çalışmada, Zeytinburnu ilçesinin mahallelerindeki sosyal kırılkanlık düzeylerini ortaya koymak amacıyla yaklaşık 60 ayrı parametreyi içeren çok detaylı bir coğrafi analiz uygulanmıştır. Bu veriler için öncelikle literatür taraması yapılmış, sonrasında analiz süreci için TUİK, Zeytinburnu Belediyesi, İBB, OpenStreetMap veri tabanlarından veriler temin edilmiştir. Kullanılan parametreler; demografik baskı (yaşlı/çocuk bağımlılık oranı, yabancı nüfus), ekonomik yoksunluk (hane halkı geliri, işsizlik), konut ve çevre kalitesi (gecekondu/apartman tipi, yeşil alan erişimi) ve sosyal destek (eğitim düzeyi, sağlık kuruluşlarına yakınlık) gibi çok katmanlı yapıları kapsamıştır. Analizin uygulanmasında yapılacak olan hesaplar için ArcGIS Pro yazılımında bulunan “öklid mesafe” uzantısı kullanılarak çalışmadaki veri setleri üzerinde hesaplamalar yapılmış, hesaplamaların sonucuna göre kullanılan verilere sınıflamalar uygulanmıştır. Daha sonra alt amaçlar modelde belirlenen oranlara (%) göre birleştirilmiş bu göstergelerden elde edilen veriler Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) teknikleri ve Çok Kriterli Karar Analizi (ÇKKA) kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma, Zeytinburnu’nun mahalleleri arasında gözle görülür coğrafi ve sosyolojik farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen kırılkanlık

haritaları, kentsel planlama ve sosyal politikalar için mikro-düzeyde hedeflenmiş müdahale stratejileri geliştirilmesine zemin hazırlayacak bilimsel kanıt sunmaktadır.

Ankara’da Kentsel Açık Yeşil Alanların Mekânsal Dağılımı: Çankaya ve Mamak İlçelerinin Karşılaştırmalı Analizi
Sinem Şimşek (Ankara Üniversitesi)

Kentleşmenin hızla artmasıyla birlikte, bireylerin fiziksel ve psikolojik iyi oluşlarını destekleyen doğal alanlara olan talep önemli ölçüde artmıştır. Kentsel yeşil alanlar, estetik değerlerinin ötesinde hava kalitesini iyileştirmek, kentsel ısıyı azaltmak, sosyal etkileşimi teşvik etmek ve halk sağlığını geliştirmek de dahil olmak üzere çeşitli ekolojik ve sosyal işlevler sunmaktadır. Ancak, Türkiye’de ve dünyada birçok kent, kişi başına düşen yeşil alan temini açısından uluslararası standartların çok altında kalmaktadır. Son yıllarda Ankara’nın artan nüfusu, kentsel doğal alanlar üzerindeki baskıyı daha da artırmış ve daha adil ve erişilebilir bir yeşil altyapıya duyulan ihtiyacı vurgulamıştır. Bu çalışma, CORINE 2018 arazi örtüsü verilerini kullanarak Ankara ilinin Çankaya ve Mamak ilçelerindeki yeşil alanların mevcut niceliğini ve mekânsal dağılımını değerlendirmektedir. Kişi başına düşen yeşil alan mevcudiyeti, toplam yüzey alanı oranları ve bu alanların erişilebilirliği, nüfus yoğunluğuna göre değerlendirilmiştir. Bulgular, her iki ilçenin de Dünya Sağlık Örgütü’nün önerdiği asgari eşiklerin altında kalması ve bu nedenle kentsel sürdürülebilirlik ve mekânsal adalet konusunda endişelere yol açması nedeniyle önemli yetersizlikler ortaya koymaktadır. Çalışma ayrıca, parkların, rekreasyon alanlarının ve spor tesislerinin bölge sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamadaki yeterliliğini ele almakta ve yeşil altyapının kentsel planlama süreçlerine entegre edilmesinin önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak araştırma, Ankara’da mekânsal eşitsizlikleri azaltmayı ve sürdürülebilir kentsel büyümeyi destekleyen yerel politikaların geliştirilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

**Antik Çağ'da Dönemsel ve Bölgesel Dönüşümlere İkonografik Bir Örnek: Herakles
Kültüne İlişkin Bazı Gözlemler**

Murat Tosun (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi)

Yunan mitolojisinin en tanınmış figürlerinden biri olan Herakles, Antik Çağ ikonografisinde en sık betimlenen karakterler arasında yer alır. Bunun temelinde, insan doğasında var olan korku, güç arayışı, azim ve ölümlü sınırlarını aşma isteği gibi soyut kavramların Herakles figürü üzerinden somutlaştırılması yatmaktadır. Doğumundan tanrısallığa kabulüne uzanan süreç, çok sayıda ikonografi içeren eserde betimlenmiştir. Özellikle 12 görev, onun ikonografik repertuarının en bilinen sahnelerini oluşturmaktadır. Ancak Herakles ikonografisi yalnızca bu görevlerle sınırlı değildir. Onun tanrısallık kimliğe geçişini ve farklı toplumlar arasında kazandığı anlamları yansıtan dönemsel ve bölgesel dönüşümleri de ikonografik veriler üzerinden izlenebilmektedir. Anadolu'da yazıtlarda kurtarıcı sıfatıyla anılması ve yer yer asker kıyafetleri ile betimlenmesi, Herakles'in dönüşümüne güzel bir örnektir. Tanrıça Athena ile tokalaşma sahnesi, Herakles'in Olympos tanrıları arasında kabul edilmesinin simgesel bir ifadesi olarak öne çıkmaktadır. Theseus'u Hades'ten kurtarması ya da Poseidon ve Apollon ile rekabeti gibi sahneler ise onun kurtarıcı ve aracılık eden tanrısallık yönlerini vurgulamaktadır. Yunanistan, Adalar ve Anadolu başta olmak üzere Suriye, Mezopotamya ile İran gibi bölgelerde de Herakles'in tanrısallık bir figür olarak tapınım görmesi onun yerel inanç sistemleriyle bütünleşerek bölgeler arası bir kült figürüne dönüştüğünü göstermektedir. Bu durum, Herakles'in yalnızca mitolojik bir kahraman değil, dönemsel ve bölgesel dönüşümler geçiren çok katmanlı bir kült figürü olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, Herakles'in kahraman kimliğinden tanrısallık bir varlığa dönüşümünü yansıtan seçilmiş ikonografik veriler ele alınarak, bu dönüşümün farklı bölgelerde nasıl algılandığı ve yorumlandığı kültürel bağlamda incelenmektedir. Çalışmanın yöntemi, farklı coğrafyalarda karşılaşılan ikonografik betimler ile yer yer yazılı kaynakların birlikte değerlendirilmesine dayanmaktadır. Bu çerçevede Herakles'in üstlendiği işlevler, nitelikleri ve tanrısallık kimliğe erişim süreci kronolojik ve bölgesel bir yaklaşımla analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Herakles, ikonografi, dönüşüm, kahraman, tanrı

**Doğu Anadolu'da bir Urartu Yerleşiminin Güncel Analizi: Bostankaya Kalesi 2025
Çalışmaları**

Gencay Öztürk (Muş Alparslan Üniversitesi)

Muş ili Malazgirt ilçesi sınırlarında yer alan Bostankaya Kalesi, ilk kez 1956 yılında Charles Burney tarafından yapılan bir yüzey araştırmasında tanımlanmıştır. Sonraki yıllarda Aynur Özfarat (1999) ve Hanifi Biber (2011) başkanlığındaki ekiplerin çalışmalarıyla mimari dokusu ve seramik repertuarına ilişkin veriler zenginleşmiştir. Burney ve Lawson'ın yapmış oldukları ayrıntılı planlama çalışmaları, kalenin temel mimari düzenini ortaya koymuş, devam eden araştırmalar ise özellikle Orta Demir Çağ'a tarihlenen saman katkılı M.Ö. 1. binyıl seramikleri ve kırmızı astarlı Urartu keramiği gibi mal gruplarını tanımlamıştır. Kaledeki Urartuca yazıt, Kral Menua'nın burada

bir sarnıç inşa ettirdiğini; kalenin 7 km güneydoğusunda bulunan ikinci yazıt ise Menua'nın "Iriduduni" adlı yapıyı yaptırdığını kaydetmektedir. 2025 yılının Ağustos ayında gerçekleştirilen çalışma sezonu ile birlikte, kalenin güncel durumunun analizi, tahribatın belgelenmesi ve geleceğe dönük araştırma stratejisinin oluşturulmasını hedeflenmiştir. Kale üzerinde yapılan gözlemler, yoğun kaçak kazı etkinlikleri, anakayaya açılmış karot delikleri ve özellikle güneybatı kesimdeki taş bloklardan oluşan mimaride önemli deformasyonlar olduğunu ortaya koymuştur. Kalenin tahribatının uzun süredir köylülerin kale ve etrafından taş sökümü ile de ilişkili olduğunu da düşünmekteyiz. Doğu etekte yer alan açık hava tapınak alanında yapılan temizlik ve belgeleme çalışmaları sonucunda ortofoto üretimi gerçekleştirilmiştir. Yüzey materyali seyrek olmakla birlikte, ele geçen amorf seramik ve metal parçaları mevcut kronolojik önerilerle uyumludur. Kalenin yaklaşık 250 m güneyindeki nekropol alanında çok sayıda kaçak kazı çukuru ve tahribe uğramış taş örgülü mezar mimarisi belirlenmiştir. Genel olarak bulgular, Bostankaya'nın hem mimari bütünlüğünün hem de arkeolojik potansiyelinin ciddi tehdit altında olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, yazıtlar, mimari düzenlemeler ve seramik verileri birlikte değerlendirildiğinde, bölgenin özellikle Menua dönemi Urartu yerleşim ve inşa faaliyetlerini anlamada önemli bir araştırma değeri taşıdığı açıktır. Ayrıca yapılan araştırmalar modern köyün altında çeşitli mimari kalıntıların devam ettiğini göstermektedir. Bu nedenle Bostankaya kalesinin de diğer Urartu kaleleri gibi bir dış kente sahip olabileceğini akla getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Urartu, Bostankaya Kalesi, Menua, orta demir çağ, mimari tahribat, yüzey araştırması, nekropol.

Arkaik Dönem Lesbos Adası ve Troas Bölgesi Arasındaki Ticaret ve Üretim İlişkileri Evren Açar (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi)

Aiolis Bölgesi denildiğinde daha çok Herodotos'un bize aktarmış olduğu ve 12 Aioli kentlerinin ismini saydığı, Kaikos ve Hermos vadileri arasında kalan bölge akla gelmektedir. Ancak Strabon'un da belirttiği gibi Aioller MÖ 2. bin yılın sonlarında Kıta Yunanistan'da bulunan Thessalia ve Boeotia Bölgeleri'nden göç ederken öncelikle Kyzikos ve çevresine yerleşmeyi denemişler ve başarısız olduktan sonra Lesbos Adası'na yerleşmişlerdir. Ada'nın sınırlı kaynakları, MÖ 8. yüzyıldan itibaren İon kent devletleri gibi Aiollerin de koloni kurmaları ihtiyacını doğurmuştur. Koloni kentleri kurmak için Anadolu'da ilk yerleşmeye çalıştıkları bölge olan Troas Bölgesi'ni seçtikleri görülmektedir. Aioller, Troas Bölgesi'nde bulunan Akhilleion, Antandros, Assos, Gargara, Hamaksitos, Kebren, Killa, Kolonai, Lamponia, Larisa, Neandria ve Sigeon gibi kentler yanında, Thrakia Bölgesi'ndeki Madytos ve Ainos gibi kentleri kolonize etmiştir. Bölge üzerindeki egemenlik için zaman zaman Atina ile mücadele içine girmişlerdir. Ada'nın sınırlı kaynakları nedeniyle koloni kentleri ve kurucu kentler arasında karşılıklı kazanıma dayalı ilişki kurulduğu görülmektedir. Bu ilişkiler sonucunda bölgede benzer ürünlerin üretilip pazarlanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada kapsamında Arkaik Dönem'de Lesbos Adası ve Peraiası'nda bulunan kentlerin üretim potansiyeli, dönemin siyasi olayları göz önüne alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aiolis, Troas, ticaret, üretim, arkaik dönem

Malazgirt Kalesinin Merkezine Yolculuk: İç Kale Kazıları

Ahmet Oğuzhan Karaçetin (Muş Alparslan Üniversitesi)

Muş İli, Malazgirt ilçe merkezde yer alan Malazgirt kalesi, Yukarı Murat havzasını tutan oldukça stratejik bir konumda yer almaktadır. Malazgirt'in iç kalesi ve batısındaki yerleşkelerin etrafı bazalt taşlardan yapılmış çift sur ile korunmakta ve bu işlevi itibari ile garnizon- şehir kimliği taşımaktadır. Kalenin ölçüleri 650 x 475 metre boyutlarında ve kapladığı alan yaklaşık 220 hektardır. Malazgirt kalesi ile ilgili en erken çizimler Lynch tarafından 1896 yılında yapılmıştır. Malazgirt kalesinin yönetim binalarını ve en stratejik noktası, kalenin en yüksek kotunda yer alan iç kaledir. Kalenin doğusunda yer alan iç kale, güneydoğu-kuzey batı yönlü inşa edilmiştir. İç kalenin boyutları 144 X 73 olup kapladığı alan 7,5 hektardır. İç kalenin doğusu savunmayı güçlendirmek amacı ile çift surla desteklenmiştir. İç Kale'nin doğusundaki dış surda 7 kule ve iç surda 3 kule ile yer almaktadır. İç kalenin en belirgin yapısı gözetleme ve savunma amaçlı kullanılmış olan ana burç yapısıdır. İç kale günümüzde ayakta kalmış olsa da restorasyon çalışmaları sonucu orijinal dokusunda değişiklikler olmuştur. Tarihi Malazgirt Kenti kazıları kapsamında, İç Kalede yapılan kazılarda dış kapı ile bağlantılı olan iki yeni kapı ve bir mekân ortaya çıkarılmıştır. Bu mekanların bekleme alanı olduğu düşünülmekte ve gelenlerin iç kaleye alınmadan önce burada kontrol edildiği varsayılmaktadır. Mekân içerisinde herhangi bir kalıntının bulunmaması bu alanın kontrol noktası ya da bekletme alanı olarak kullanılması görüşünü güçlendirmektedir. Mekân içerisinde yapılan kazılardaki üst tabakalarda Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait çok sayıda seramik ve Osmanlı dönemine ait pipolara ait parçalar bulunmuştur. Surların yapım evrelerini anlamak ve yapının temelini görmek için yapılan sondaj kazılarında ise Urartu dönemine ait seramikler ele geçmiştir. Malazgirt savaşının Malazgirt'te olmasının temel motivasyonu olan kale, Anadolu'nun doğusundaki savunma mimarisi, Geç Roma Dönemi savunma sistemleri ve erken evrelerdeki Urartu dönemi ile ilgili önemli verilere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Malazgirt, kale, orta çağ, savunma sistemleri, iç kale

Çatışma Alanlarında Arkeolojik Kültürel Mirasın Kırılganlığı ve Korunması

İnan Aydoğan (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi)

Çatışma alanları, yalnızca insan yaşamı ve doğal çevre için riskler barındırmamakta, neden olduğu politik ve toplumsal istikrarsızlıklardan dolayı kültürel mirasın bütünlüğü, bilimsel olarak çalışılması ve gelecek nesillere aktarımı gibi başlıklarda da tehlike oluşturmaktadır. Savaş, silahlı çatışmalar veya terör faaliyetleri kültürel miras ve toplumsal bellekte yeri olan arkeolojik alanlar, dini mekanlar ve taşınabilir kültür varlıkları üzerinde doğrudan tahribata neden olmakta; istikrarsızlık ve terör ortamının da neden olduğu zorunlu göçler somut olmayan kültürel mirasın korunması, sürdürülebilirliği ve kültürel kimliklerin kırılganlaşması gibi başlıklarda doğrudan veya dolaylı yollardan olumsuz etkiler yaratmaktadır. Günümüzde kültürel mirasın korunması ve ticaretine ilişkin kanunlar ile yaptırımlar, uluslararası kurumlar tarafından belirlenen çerçeve doğrultusunda ve bu kurumlara üye ülkelerin imzaladığı protokoller aracılığıyla uluslararası hukuk kapsamında düzenlenmiştir. Lahey Sözleşmeleri (1899 ve 1907) savaş hukuku üzerine genel düzenlemeler içerse de tarihsel anıtların korunmasına yönelik maddeye yer vermektedir. Kültürel mirasın korunmasına yönelik geliştirilen ilk kapsamlı sözleşme 1954 Lahey Sözleşmesi ve aynı yıl kabul edilen Ek Birinci Protokol olmuştur. Ek İkinci Protokol (1999) ile de koruma kapsamı

genişletilmiştir. Kültürel mirasın kasıtlı olarak hedef alınması, 2002 yılında yürürlüğe giren Roma Statüsü ile uluslararası ceza hukuku kapsamında açıkça “savaş suçu” olarak tanımlanmıştır. Kültürel mirasın yasadışı ticaretine karşı ilk kapsamlı sözleşme ise 1970 tarihli UNESCO Sözleşmesi olmuştur. Bununla birlikte, bu düzenlemelerin büyük bölümü önleyici mekanizmalar olarak değil, yaşanan olumsuz deneyimlerin ardından geliştirilen tepkisel adımlar olarak ortaya çıkmıştır. Bu bildiri, çatışma bölgelerinde kültürel mirasın maruz kaldığı tehlikeleri, Suriye, Irak, Afganistan ve Bosna Hersek gibi güncel örnekler üzerinden ele alıp kültürel mirasın tahribatı noktasındaki motivasyonun neden-sonuç ilişkisine ve yasadışı kültürel miras ticaretinin oluşturduğu ekonomik sisteme de değinmektedir. Çalışma ayrıca son yıllarda gelişen uydu görüntüleme, insansız hava araçları, yapay zekâ destekli analizler ve dijital envanterleme gibi teknolojilerin, arkeolojik alanların izlenmesi ve belgelenmesi yoluyla hukuki mekanizmaları tamamlayıcı, önleyici ve caydırıcı araçlar olarak değerlendirilebileceğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çatışma alanlarında arkeolojik kültürel miras, kültürel mirasın korunması, uluslararası kültürel miras hukuku, dijital teknolojilerle arkeolojik alan izleme

Dams and the Cultural Heritage Dilemma: The Experience of the GAP Dams Projects Abdullah Bilen (Bağımsız Araştırmacı)

Traces of natural disasters, such as earthquakes, floods and volcanic eruptions, have been revealed through archaeological excavations in many different parts of the world. While Anatolian cities were mostly affected by earthquakes, those in the Tigris and Euphrates valleys in Mesopotamia suffered from floods. The ancient city of Pompeii, for example, was buried under the ashes of Mount Vesuvius. Throughout history, these and similar disasters have been significant tests for humanity, as they are today. The world’s population began to increase rapidly after the Industrial Revolution. New production models were developed in an attempt to meet the needs of the growing population. Mechanisation and the rapid urbanisation process that peaked alongside it have created a new global element that rivals natural disasters. This process, which we can also define as a Beşiri-range disaster, dominates the natural environment with giant industrial projects and poses a serious threat to cultural heritage. Although human rights and cultural heritage are protected by national and international conventions, completing mega-projects focused on development and progress has become a priority for states. In many parts of the world, including Turkey, this situation has transformed into an asymmetrical struggle between local authorities and central government. In Turkey, the first systematic rescue excavations for the protection and documentation of archaeological and cultural heritage began in 1967 with the Keban Dam Project. Following eight years of work, excavations resumed in 1975 with the Karakaya and Atatürk Dam projects. Between 1996 and 2001, rescue excavations continued with the Birecik Dam Project, and then with the Ilısu Dam Project in 1998, which was expected to last approximately 20 years. This created half a century of experience under the GAP Project. This study examines the cultural heritage implications of a rural development plan that emerged alongside the GAP project in the Euphrates and Tigris basins. It evaluates the challenges faced by Turkish archaeology in dam rescue excavations and their outcomes from a cultural heritage perspective.

Keywords: Cultural heritage, GAP project, rural development, Southeastern Türkiye

Preparing Students for English-Medium Instruction: An Orientation-Based EMI Training Model in Turkish Higher Education
Mehmet Birgün (Groningen University)

English-Medium Instruction (EMI) programs have increasingly expanded in higher education as part of internationalization efforts. In Türkiye, this expansion has led to a growing number of international students as well as an increased demand among domestic students who associate EMI programs with academic mobility and career advantages. While international students often enter EMI programs with sufficient English proficiency and prior exposure to academic English, domestic students who have completed their entire education within the national system may experience challenges when transitioning into EMI departments. In most Turkish universities, domestic students are required to complete an English preparatory program prior to entering EMI programs. However, it is frequently argued that these preparatory programs focus mainly on general language proficiency and do not always adequately prepare students for the academic, pedagogical, and disciplinary demands of EMI contexts. Students often report difficulties related to academic discourse conventions, classroom interaction, assessment practices, and discipline-specific language use during their initial EMI experiences. This study aims to design an orientation-based EMI training model intended to support students prior to their transition into EMI departments. The study adopts a qualitative, exploratory design grounded in a needs analysis framework. Data were collected through semi-structured interviews with undergraduate students enrolled in EMI programs at a Turkish state university, all of whom had completed preparatory English education in Türkiye. In addition, document analysis of preparatory school curricula and selected EMI course descriptions was conducted to examine the alignment between preparatory instruction and EMI expectations. The data were analyzed using thematic analysis with an inductive coding approach. The findings informed the development of a structured EMI orientation framework focusing on academic literacy, classroom discourse practices, assessment literacy, and learner autonomy.

Keywords: English-medium instruction (EMI), EMI preparedness, orientation-based training, preparatory English programs, Turkish higher education

A Comparative Analysis of Economics Education in the United States, China, and Türkiye
Afşin Şahin (Ankara Hacı Bayram Veli University)

Economics education has evolved over time in response to global competition. Many countries including the United States, China and Türkiye have revised their curricula and started to adopt Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM)-designated economics programs. This paper reviews the literature in economics education, identifies core features and challenges, and highlights emerging course offerings such as Economic Growth and Finance and Macro-Finance that draw on multiple disciplines. It also surveys varied teaching methods and explores the interactions among economics, culture, and artificial intelligence. Finally, it compares

introductory economics, microeconomics, and macroeconomics syllabi across the three countries and examines university-level economics education.

Keywords: Economics education; comparative education; curriculum; STEM-designated; macro-finance; economic growth and finance; SWOT

Yükseköğretim Kurumlarının Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Hayata Geçirilmesindeki Merkezi Rolü ve Önemi

Onur Dünder (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi)

Reşide Adal Dünder (Ankara Üniversitesi)

Mine Polat Alpan (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi)

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH'ler), 2015 yılında kabul edilen 2030 Gündeminin temelini oluşturmaktadır ve yoksulluk, eşitsizlik, iklim değişikliği ve çevresel bozulma gibi evrensel zorluklara karşı küresel bir eylem planı sunmaktadır. Bu hedeflerin başarılması, kolektif ve kararlı bir çabayı gerektirmektedir. Ancak, 2030 hedefine ulaşmaya sadece beş yıl kalmasına rağmen, ilerlemede ciddi bir durgunluk olduğu tespit edilmiştir. 2023 Birleşmiş Milletler raporu, değerlendirilen 138 hedefin yalnızca %15'inin yolunda olduğunu, neredeyse yarısının (%48) ise 2015 baz seviyesinin altında kaldığını veya hiç ilerleme kaydetmediğini ortaya koymuştur. COVID-19 pandemisi, yükselen jeopolitik gerilimler, çatışmalar ve iklim krizi gibi birbiriyle bağlantılı çoklu küresel krizlerin sonucu hedeflere ulaşmada belirgin bir yavaşlama söz konusudur. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, SKH'lerin hala ulaşılabilir olduğunu ancak bunun için "devasal yatırımlar, sağlam politikalar ve ivedi bir hızlanma" gerektiğini vurgulamıştır. Bu zorunlu ivmelenme, sadece hükümetlerin ve özel sektörün değil, aynı zamanda toplumun en güçlü bilgi ve inovasyon merkezleri olan Yükseköğretim Kurumlarının (YÖK) da sistemik ve dönüştürücü katılımına davetiye çıkarmaktadır. YÖK'lerin rolü, artık sadece yükseköğretimin geleneksel eğitim yaklaşımıyla sınırlı değildir. Bu toplumsal yapı unsuru kurumlar, bilim ve teknoloji üretim atardamarlarını keşfederek, geleceğe hazır zihniyetler geliştirerek ve toplumun her kesimiyle işbirliği içinde ortak çözümler üreterek izole edilmiş çabaları ağlar ve ortaklıklar mantığıyla küresel ilerlemeye ve hedeflere ulaşmaya dönüştürebilecek sistemik değişimin taşıyıcıları ve katalizörleridir. Bu, YÖK'lerin sadece SKH 4 (Nitelikli Eğitim) hedefine odaklanmakla kalmayıp, aynı zamanda 17 hedefin tamamına araştırma, operasyon ve toplumsal etki yoluyla katkıda bulunan çok düzeyli bir "Hızlandırıcı" kurum olduğu anlamına gelmektedir. Bu araştırma makalesi, YÖK'lerin SKH'lerin uygulanmasındaki rolünü önerdiğimiz beş ana faaliyet kategorisinde; Eğitim ve Öğrenme, Araştırma ve Geliştirme, Kurumsal Yönetim, Kurumsal Operasyonlar ile Ortaklık ve Etkileşim çerçevesinde ele alarak Üniversitelerin SKH'lerin hayata geçirilmesine tarihsel dönüşüm eksenlerinde salınan evrensel akademi anlayışı etrafında gelişen katkısını tartışmaktadır.

Kamu Yükümlülüğü Tartışmasının Gölgesinde Kaybolan Asli Fail Kartalkaya Vakası

Gencer Karabekir Karagenç (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Ülkemizde, mahalli müşterek ihtiyaçlar, yerel yönetimler tarafından yerine getirilmekte olup 1982 Anayasasının 127. maddesi bu kuruluşları, il özel idaresi, belediye ve köy olarak sayıp sınırlamıştır. Statüsü büyükşehir olan illerde, mülki sınırlar ile büyükşehir belediye sınırları birbirine eşit olduğundan dolayı yerel nitelikteki hizmetler, büyükşehir belediyeleri tarafından yerine getirilirken, büyükşehir olmayan illerimizde, mahalli hizmetler, il özel idareleri ile belediyeler arasında paylaşılmaktadır. Büyükşehir statüsünde olmayan illerimizde; mülki sınırın içerisinde ancak belediye sınırının dışında kalan lokasyonlarda yerel ihtiyaçlar il özel idareleri tarafından yerine getirilirken, belediye sınırları içerisinde ise mahalli hizmetler, belediyeler tarafından yerine getirilmektedir. 21 Ocak 2025'te Bolu Kartalkaya Grand Kartal Otelinde meydana gelen yangında 78 yurttaşımız hayatını kaybetmiştir. Olay sonrası hem akademik hem de politik tartışmalar itfaiye hizmetlerinin hangi idari kuruluşun sorumluluğu dahilinde olduğu üzerinden yürütülmüştür. Bu bakış açısı kısmen doğru olmakla birlikte, olayın asli sorumluluğuna ilişkin özel kişilerin, işletmecilerin, sorumluluğunun göz ardı edilmesine yol açmaktadır. 1982 Anayasanın 125/7 maddesi, “İdare kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.” hükmünü amirdir. Bu hüküm uyarınca; idarenin mali sorumluluğu, kusurlu ve kusursuz sorumluluk şeklinde iki alt başlıkta incelenmek olup aynı zamanda denetim sorumluluğunu da kendi içerisinde muhteva eden bir yapıdadır. Kusurlu sorumluluk; objektif, bağımsız, nesnel, bağımsız ve anonim nitelikte olup idarenin asli ve birinci derecede sorumluluk sebebidir. Kusursuz sorumluluk ise idarenin zararda kusurunun olmadığı ancak mevcut zararların karşılanmakla yükümlü olduğu sorumluluk türüdür. Ancak özel kişinin mezkur olaydaki sorumluluğu bu iki başlık kapsamında da değildir. Bu çalışma; Kartalkaya vakası özelinde yaşanan olayların sorumluluğunu, hukuki bir perspektifle incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda yöntem olarak idare hukuku araçlarını kullanarak idarenin sorumluluğunu ve kusur düzeyini, ceza hukuku ve çeşitli özel hukuk kavramlarını kullanarak da bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde gözden kaçırılan özel kişinin sorumluluğunu analiz etmeyi hedeflemektedir. Bahsi geçen olaydaki veriler, mevzu hukuk hükümleri ve içtihatlar özelinde incelenerek gelecekteki benzeri lokasyonlardaki itfaiye yapılanmaları için bir model sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kartalkaya yangını, idarenin sorumluluğu, kusurlu sorumluluk, kusursuz sorumluluk, özel kişinin sorumluluğu

Medeni Yargılama Hukukunda Tüzel Kişilerin Adli Yardımdan Yararlanması
Konusundaki Kategorik Yasak Hakkında Bir Değerlendirme
Özlem Bora (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Adli yardım, yargılama ve takip giderlerini karşılayamayacak derecede ekonomik güçlük içinde bulunan kişilerin, ilgili mali yükümlülüklerden muaf olmasını sağlayan bir mekanizmadır. Anayasa'nın hak arama özgürlüğüne ilişkin hükümleri ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) yargısal erişimi düzenleyen hükümleri ışığında, bireylerin yargısal süreçlere etkin biçimde katılma imkânını güvence altına alan koruyucu bir kurum niteliğindedir. Mekanizmanın normatif temeli, ekonomik gücü yetersiz kişilerin mahkemeye erişiminden fiilen mahrum kalmalarını engellemektir. Adli yardımdan yararlanacak kişileri düzenleyen HMK 334/(1) maddesindeki “*kendisi veya ailesinin geçimini...*” şeklindeki tasvir ile ilk planda sadece gerçek kişiye yönelik düzenleme yapıldığı anlaşılmaktadır. Ancak, Anayasa Mahkemesi, adli yardım talebi reddedilen bir sermaye şirketinin bireysel başvurusunda kategorik yasağın meşru bir amacının bulunmadığına ve mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğuna hükmetmiştir (2020/22192, 17/5/2023, R.G.: 8/11/2023-32363). Daha sonra yapılan bir iptal başvurusu üzerine de HMK 334.maddesinin ikinci fıkrası Anayasa Mahkemesi'nin kararı ile iptal edilmiştir (2024/78 E., 2024/164 K., 24/9/2024, R.G.: 21/11/2024-32729). Bu çalışma, tüzel kişilerin adli yardım taleplerinin önünde yasal bir engel bulunmadığını ve tüzel kişiler yönünden adli yardımın mümkün olması gerektiğini savunmaktadır. HMK 334.maddesinin 3.fıkrasında adli yardım müessesesi yabancılar yönünden düzenlenmiş olup, ilgili fıkra da gerçek ve tüzel kişi ayrımı yapılmamıştır. Hak arama hürriyetini düzenleyen Anayasa'nın 36. maddesi gerçek ya da tüzel kişi ayrımı olmaksızın eşit koşullar sunan emredici bir hükümdür. Ekonomik engellerin, kişilerin iddia ve savunma imkânları üzerinde caydırıcı bir etki yaratmasını önlemek ve eşitlik ilkesi gereği gerçek ya da tüzel kişi ayrımı olmadan adalete erişim hakkının tesisi hedeflenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Adli yardım, tüzel kişilik, kategorik yasak, medeni yargılama hukuku, HMK

Türk İş Hukukunda Analık İzni

Hande Bahar Aykaç (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Analık izni, annenin ve bebeğin sağlığını korumayı ve toplumda sağlıklı nesiller yetişmesini amaçlayan bir izin türüdür. Analık iznine ilişkin politikalarda iki yaklaşım öne çıkmaktadır. Geleneksel ve yaygın modelde analık izni yalnızca kadınlara yöneliktir ve hamilelik, doğum ile anneliğin ilk aylarını kapsamaktadır. Annenin ölümü gibi istisnai durumlarda, izin süresi diğer bakım verenlere devredilebilmektedir. Yeni eğilim ise “ebeveyn izni” modelidir. Bazı ülkelerde analık izni yerine, her iki ebeveyne tanınan ebeveyn izni uygulanmaktadır. Bu modelde izin süreleri genellikle anneye ve babaya özel dönemlere ayrılır. Örneğin İzlanda’da ayrı bir analık izni bulunmamakta, ebeveyn izni her ebeveyn için doğum öncesi ve sonrası olmak üzere altışar ay olarak düzenlenmektedir. Doğum yapan kadın, bu altı ayın iki haftasını doğumdan hemen sonra kullanmak zorundadır. Kalan süre isteğe bağlı olarak altı hafta diğer ebeveyne devredilebilir. Ebeveynler izinlerini birlikte veya ayrı ayrı kullanabilir. Norveç, İsveç, Portekiz ve Yeni Zelanda’da da benzer uygulamalar mevcuttur. Türk hukukunda analık izni geleneksel modele uygun şekilde yalnızca anneye tanınmaktadır. Kadın işçiler doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam onaltı hafta ücretli analık izni hakkına sahiptir (İK. 74/1). Annenin doğumda veya sonrasında ölmesi hâlinde, kullanılmayan doğum sonrası izin süresi

babaya kullandırılır. Analık izninin bitiminden sonra, çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi amacıyla kadın işçiye, çocuğun hayatta olması şartıyla, yarım çalışma veya altı aya kadar ücretsiz izin hakkı tanınmaktadır. Doğum izninin kadın işçiye özel olarak verilmesi, bebeğin sağlığının korunmasının yanı sıra kadının doğum öncesi ve sonrası biyolojik durumun korunmasını amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu hakkın yalnızca kadın işçiye tanınması ayrımcılık oluşturmaz. Buna karşılık, bu çalışmada analık izninin bitiminden sonra verilen ücretsiz izin ve yarım çalışma hakları bakımından daha eşitlikçi bir yaklaşımın gerekliliği, karşılaştırmalı hukuktaki örnekler ışığında değerlendirilecektir.

7566 Sayılı Kanunun 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Yaptığı Değişikliklerin Değerlendirilmesi

Zeycan Ünüvar Altınay (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

7566 sayılı Vergi Kanunları ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 04.12.2025 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiş, Cumhurbaşkanlığına 05.12.2025 tarihinde gönderilmiş, henüz yürürlüğe girmemiştir. 7566 sayılı Kanun'un 5510 sayılı Kanun'da başlıca yaptığı değişiklikler özet olarak ele alınmıştır. Borçlanmaya esas alınan prim oranlarında değişiklik yapılarak yurt dışı hizmet borçlanması primi ile yurt dışı hizmet borçlanması prim oranı arasında farklılık doğum borçlanması hariç olmak üzere giderilmiştir. Belirtilen değişikliğin primin hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Uzun vadeli sigorta kolları primi %20'den %21'e çıkartılmış olup, arttırılan 1 puan işveren prim payına uygulanmış ve %11 olan işveren hissesi %12'ye çıkartılmıştır. Prim oranında yapılan artış neticesinde isteğe bağlı sigorta prim oranı da yükseltilmiştir. Prim teşvikleri yönüyle sınırlamaya gidildiği görülmektedir. Prime esas kazanç yönüyle de prime esas kazanç tavanı asgari ücretin dokuz katına çıkartılmıştır. 5510 sayılı Kanun'a eklenen Ek 24. madde ile kurumdan gelir veya aylık alanların, kendi sigortalılığı ve /veya hak sahiplerinin sigortalılığı nedeniyle oluşan genel sağlık sigortası primi prim ve prime ilişkin borçları %25 oranını geçmemek üzere gelir veya aylıklarından kesilmek suretiyle tahsil edileceği düzenlenmiştir. Yapılan düzenlemenin 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesi, bu madde atfıyla 88.madde ve 88. madde kapsamında 6183 sayılı Kanun'un 71.maddesi ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. 7566 sayılı Kanun ile çok sayıda yasada değişiklik yapıldığı görülmekle birlikte 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda sosyal sigorta primi ve Kurum alacaklarının tahsiline ilişkin yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin çalışma hayatına ilişkin etkileri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal güvenlik, prim, prim oranları, borçlanma, 6183 sayılı amme alacaklarının tahsil usulü hakkında kanun

**Türkiye ile AB Üyesi Ülkeler Arasında İmzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmelerinde
Yürürlük Tarihine Göre 50. Yılında İlk ve Son Ülke Karşılaştırması**
Gökhan Tuna (Sosyal Güvenlik Kurumu)

Bu çalışma, Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üye ülkeleriyle imzaladığı sosyal güvenlik anlaşmalarının yürürlük tarihleri dikkate alınarak, ilk (Almanya, 1965) ve son (İtalya, 2015) anlaşma arasında yapılan karşılaştırmalı bir analizi sunmaktadır. Çalışmanın amacı, 50 yıllık süreçte AB Üyesi Ülkeler ile Türkiye'nin sosyal güvenlik antlaşma politikasında yaşanan hukuki ve siyasal evrimi, özellikle konuk işçi anlayışından ulus-ötesi yurttaşlık modeline geçiş çerçevesinde değerlendirmektir. Almanya ile 1 Kasım 1965'te yürürlüğe giren anlaşma, ikili emek göçü bağlamında "konuk işçi" anlayışına dayanır. Bu sözleşmenin hukuki yapısı, o dönemin ekonomik ihtiyaçlarına hizmet edecek şekilde teknik ve reaktiftir. Aile yardımlarının ihracı gibi temel haklar açıkça düzenlenmemiştir. Almanya anlaşmasından 50 yıl sonra, İtalya ile 1 Ağustos 2015'te yürürlüğe giren anlaşma ise AB uyum süreci doğrultusunda hazırlanan modern bir metindir. Bu anlaşma, sosyal adalet, eşit muamele ve hakların taşınabilirliği ilkelerini merkeze alır. Genel Sağlık Sigortası (GSS), toplama kuralı, idari yardımlaşma ve hakem kurulu gibi maddeler, bireyin sadece bir ülkenin değil, iki devletin koruması altında olduğunu vurgular. Bu hususlar Türkiye'nin antlaşma müzakere kapasitesinin arttığını göstermektedir. Bu karşılaştırmadan çıkan temel sonuç, Türkiye'nin antlaşma politikasının göçmen işçiyi "geçici işçi" olarak gören bir yapıdan, onu "uluslararası yurttaş" kabul eden ve reaktif bir yaklaşımdan, stratejik ve insan haklarına dayalı bir modele doğru evirildiğidir. Ancak Hollanda, Fransa ve Avusturya gibi diğer AB Üyesi ülkelerdeki uygulamalardaki adaletsizlikler, bu sürecin tamamlanmadığını işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal güvenlik, sosyal güvenlik sözleşmeleri, Türkiye-Almanya, Türkiye-İtalya

**Platform Çalışanlarının Sosyal Güvenliği Alanında Avrupa'da Yaşanan Gelişmeler ve
Türkiye**

Varol Dur (Sosyal Güvenlik Kurumu)

Dijital platform ekonomisinin yükselişi, algoritmik yönetim ve yapay zekâ destekli karar sistemleri, bir işverene klasik anlamda bağlı olmadan çalışan geniş bir kitlenin iş ve sosyal güvenlik ilişkilerini kökten dönüştürmektedir. İşe erişim, vardiya/rota atama, ücretlendirme, performans puanlama ve hesap kapatma gibi kritik süreçler artık büyük ölçüde öngörücü modelleme, skorlamalar ve otomatik karar mekanizmaları ile yürütülmekte; bu durum istihdam statüsünün tespiti, sigortalılık kapsamı, iş sağlığı ve güvenliği sorumlulukları ile itiraz–denetim yolları bakımından yeni hukuki ve politik tartışmalar doğurmaktadır. Bu bağlamda Avrupa Birliği'nde çeşitli üye devletler ulusal düzenlemelere yönelmiş; İspanya, Kraliyet Kararnamesi 9/2021 (Rider Yasası) ile platform temelli teslimat çalışanları için işçi statüsü karinesi öngören ilk ülke olmuştur. Rider Yasası, platformların algoritmik yönetim uygulamalarına ilişkin bilgi verme yükümlülükleri ile sendika ve işçi temsilcilerinin denetim yetkilerini güçlendirerek, AB düzeyinde Platform Çalışmalarında Çalışma Koşullarının İyileştirilmesine Dair Direktif müzakerelerine de ivme kazandırmıştır. Buna karşılık Türkiye'de Yemek Sepeti, Getir, UBER gibi platformlar hızla yaygınlaşırken, bu platformlara kayıtlı çalışanların fiili çalışma ilişkileri ile hukuki statülerinin

örtüşmediği durumlar artmaktadır. Dinamik ücret belirleme, talebe göre anlık fiyatlandırma, rota optimizasyonu, performans skortama ve otomatik hesap kapatma gibi süreçler, klasik işveren talimatı, hukuki ve ekonomik bağımlılık ölçütlerini yeniden düşünmeyi gerektirmektedir. Önerilen bildiri, öncelikle İspanya örneği başta olmak üzere AB ülkelerindeki düzenlemeleri ve bunların AB düzeyindeki yansımalarını; statü karinesi, algoritmik şeffaflık, veri koruma ve insan gözetimi boyutlarıyla birlikte inceleyecektir. Ardından, Türkiye’de platform çalışanlarının statüsünün belirlenmesi ve sosyal güvenlik korumasının güçlendirilmesi açısından AB deneyimlerinden çıkarılabilecek dersleri karşılaştırmalı ve sistematik biçimde tartışacaktır.